

(สำเนา)
เลขรับ ๖๙๙๖/๒๕๖๕ วันที่ ๙ มิ.ย. ๒๕๖๕
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๔๓๕๖

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ และเอกสารประกอบในเรื่องนี้ รวม ๒ ฉบับ

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ
ต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ รวม ๒ ฉบับดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ และเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา ๗๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยมาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๒๑
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@soc.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทร์เพ็ญ)
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานระเบียบวาระ
สำนักการประชุม

ณัฐรา พิมพ์
ส่งพร ทาน
ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

เหตุผล

โดยที่สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่การก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกันโดยกำเนิด โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างไปจากคู่สมรส สมควรจะมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการจดทะเบียนคู่ชีวิตและการเลิกการเป็นคู่ชีวิต สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวที่ก่อตั้งขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คู่ชีวิต
พ.ศ.

.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“คู่ชีวิต” หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดและได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา ๔ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของตน

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
การจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๖ สัญญาที่มีข้อตกลงกันว่าจะจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาลบังคับให้จดทะเบียนคู่ชีวิตได้

ถ้าได้มีข้อตกลงกันว่าจะให้เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาตามวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๗ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์

มาตรา ๘ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองมีสัญชาติไทย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย

มาตรา ๙ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะกระทำมิได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(๒) บุคคลทั้งสองคนเป็นญาติสืบสาโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสาโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นที่โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

(๓) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ก่อนแล้ว

มาตรา ๑๐ ให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวเป็นนายทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนคู่ชีวิต การรับจดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอม การบันทึกความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การบันทึกการเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา และการบันทึกการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา

การจดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้ทำที่สำนักทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว แต่ในการจดทะเบียนคู่ชีวิต จะขอให้นายทะเบียนไปทำนอกสำนักทะเบียนก็ได้

ให้กงสุลไทยหรือข้าราชการสถานทูตไทยซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว มีหน้าที่รับจดทะเบียนและบันทึกการใดเกี่ยวกับคู่ชีวิตที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักร และเมื่อได้ทำการจดทะเบียนหรือบันทึกแล้ว ให้ส่งข้อมูลไปยังกระทรวงมหาดไทยด้วย

การขอจดทะเบียน การรับจดทะเบียน และการบันทึกการรายการในทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยินยอมเป็นคู่ชีวิตกันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ผู้เยาว์จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา
 (๒) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(๓) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม
 (๔) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (๑) (๒) และ (๓) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมได้ ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้จดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๑๓ การให้ความยินยอมให้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามมาตรา ๑๒ จะกระทำได้แต่โดย

(๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนคู่ชีวิต
 (๒) ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอมโดยระบุชื่อผู้ซึ่งจะจดทะเบียนทั้งสองฝ่ายและลงลายมือชื่อของผู้ให้ความยินยอม
 (๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้ ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง เมื่อให้แล้วถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึกสถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตและการสมรสของบุคคล ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวและข้อมูลทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

สถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือเป็นข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

หมวด ๒
การเป็นคู่ชีวิต

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๑๕ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้วให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อจดทะเบียนคู่ชีวิต หากการจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นได้ทำตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ ภูมิลำเนาของคู่ชีวิต ได้แก่ ถิ่นที่อยู่คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เว้นแต่คู่ชีวิตฝ่ายใดได้แสดงเจตนาให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาแยกต่างหากจากกัน

มาตรา ๑๘ คู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่อยู่ตามมาตรา ๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของคู่ชีวิตผู้ไม่อยู่ ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและสถานะเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๐ การให้ในการจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิตจะถอนคืนเพราะเหตุเนรคุณไม่ได้

มาตรา ๒๑ คู่ชีวิตมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตาม มาตรา ๓ และมาตรา ๕ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนที่ ๒
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา ๒๒ คู่ชีวิตต้องอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คู่ชีวิตไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่ชีวิต ฝ่ายที่ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือ ถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

ส่วนที่ ๓ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา ๒๔ ถ้าคู่ชีวิตมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อน การจดทะเบียนคู่ชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิตในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติ ในส่วนนี้

มาตรา ๒๕ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็น ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

มาตรา ๒๖ สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนการเป็นคู่ชีวิต
- (๒) ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกาย ตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่ชีวิตฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง
- (๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยการรับมรดกหรือ โดยการให้โดยเสน่หา

มาตรา ๒๗ ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่คู่ชีวิตได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิต
 - (๒) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยพินัยกรรมหรือ โดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต
 - (๓) ทรัพย์สินที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว
- ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างใดเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตหรือไม่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

ส่วนที่ ๔

ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๒๘ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะเป็นโมฆะก็แต่เฉพาะที่บัญญัติไว้ใน
ส่วนนี้

มาตรา ๒๙ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๘ มาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๑
เป็นโมฆะ

มาตรา ๓๐ คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืน
มาตรา ๘ มาตรา ๙ (๑) หรือ (๒) หรือมาตรา ๑๑ เป็นโมฆะ

คู่ชีวิต บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่า
การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะได้ ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ยุติการเป็นผู้ร้อง
ขอต่อศาลก็ได้

การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๙ (๓) บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย
คนใดคนหนึ่งจะกล่าวอ้างขึ้น หรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตใดเป็นโมฆะ ให้ศาลแจ้ง
ไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๓๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ ไม่ทำให้
ฝ่ายที่จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตเสียสิทธิที่ได้มาเพราะการจดทะเบียนคู่ชีวิตก่อนมีคำพิพากษา
ถึงที่สุดให้เป็นโมฆะ

ในกรณีที่การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ ถ้าคู่ชีวิตฝ่ายใด
ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ และถ้าการจดทะเบียนคู่ชีวิต
ที่เป็นโมฆะนั้นทำให้ฝ่ายที่ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตต้องยากจนลงเพราะไม่มีรายได้พอ
จากทรัพย์สิน หรือจากการงานที่เคยทำอยู่ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือก่อนที่จะได้รู้ว่าการจด
ทะเบียนคู่ชีวิตของตนเป็นโมฆะ แล้วแต่กรณี ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพได้ด้วย สิทธิเรียก
ค่าเลี้ยงชีพในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๑๕๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๕๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนหรือค่าเลี้ยงชีพตามวรรคสองมีกำหนดอายุความสองปี
นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

ส่วนที่ ๕
การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๒ การเป็นคู่ชีวิตย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอนหรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๓ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะสิ้นสุดลงเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอน

เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิต เพราะเหตุว่าเป็นโมฆะมีเฉพาะในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๗
(๒) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ได้กระทำไปโดยคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดในตัวคู่ชีวิต
(๓) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกกล้อฉ้อจนถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกล้อฉลุนั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต เว้นแต่กล้อฉลุนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สาม โดยคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย

(๔) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกข่มขู่อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต

(๕) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตของผู้เยาว์ที่ไม่ได้รับความยินยอมของบุคคล
ในมาตรา ๑๒

มาตรา ๓๔ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๓๕ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่ชีวิตได้จดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นแล้ว

มาตรา ๓๖ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต มีดังต่อไปนี้

(๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทันคู่ชีวิตหรือฉันทันภริยาหรือสามี ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉิน หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาจฉิน อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติชั่ว ไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งนั้น

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นคู่ชีวิตของฝ่ายที่ประพฤติชั่ว
อยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตมาค้ำประกันประกอบ

(๓) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๔) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๕) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกิน หนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ ในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นคู่ชีวิตกันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๖) คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๗) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งพ้องเลิก การเป็นคู่ชีวิตได้

(๘) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นคู่ชีวิตกันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้น ถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิต มาค้ำประกันประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๙) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมี ลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๐) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคนั้นมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพแห่งกายทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจกระทำหรือ ยอมรับการกระทำเพื่อสนองความใคร่ได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งนั้น พ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

มาตรา ๓๗ เหตุพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตตามมาตรา ๓๖ (๑) และ (๒) ถ้าคู่ชีวิต ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะยกเป็นเหตุพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไม่ได้

เหตุพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตตามมาตรา ๓๖ (๑๒) ถ้าเกิดเพราะการกระทำของ อีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไม่ได้

ในกรณีพ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดทัณฑ์บนตาม มาตรา ๓๖ (๑๐) ถ้าศาลเห็นว่าความประพฤติของคู่ชีวิตอันเป็นเหตุให้ทำทัณฑ์บนเป็นเหตุเล็กน้อย

หรือไม่สำคัญเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตก็ได้

มาตรา ๓๘ อายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างบุคคลซึ่งเป็นคู่ชีวิต ถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง

หมวด ๓

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๓๙ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้วให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตและบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๐ ผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าได้จดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุคคลอื่น ต้องได้รับความยินยอมจากคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ในกรณีที่คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายนั้น

มาตรา ๔๑ คู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว และมีให้นำมาตรา ๑๕๙๘/๒๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๒ การรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหมวดนี้และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ให้นำทะเบียนรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวได้

มาตรา ๔๓ ให้นำความในมาตรา ๑๕๙๘/๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรส มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๔ การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการจดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุตรบุญธรรม

หมวด ๔

มรดก

มาตรา ๔๕ เมื่อคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

มาตรา ๔๖ ให้นำความในมาตรา ๑๖๐๖ มาตรา ๑๖๕๒ และมาตรา ๑๖๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรส มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

๑. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคูชีวิตนอกสำนักทะเบียน	รายละ ๑,๐๐๐ บาท
๒. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคูชีวิต ณ สถานที่จดทะเบียน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้มีขึ้น	รายละ ๕๐๐ บาท
๓. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคูชีวิตนอกสำนักทะเบียน ในท้องที่ห่างไกล	รายละ ๑๐๐ บาท
๔. ค่าธรรมเนียมการคัดและรับรองสำเนาทะเบียนคูชีวิต	รายละ ๑๐๐ บาท
๕. ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าพาหนะให้แก่ชายทะเบียน ในกรณีการจดทะเบียนคูชีวิตนอกสำนักทะเบียน	ครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

บันทึกวิเคราะห์สรุป

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ ดังต่อไปนี้

๑. ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

๑.๑ เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมและการส่งเสริม
คุณภาพชีวิตของประชาชน แต่การก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัด
เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการอยู่ร่วมกัน
เป็นครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกันโดยกำเนิด โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์
ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างไปจากคู่สมรส สมควรมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าว
โดยมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการเลิกคู่ชีวิต สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต
การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของครอบครัวที่ ก่อตั้งขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงจำเป็นต้องตรา
พระราชบัญญัตินี้

๑.๒ สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดสิทธิ หน้าที่
และความรับผิดชอบของบุคคลเพศเดียวกันที่ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว
สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑) วันใช้บังคับของกฎหมาย

กำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒)

(๒) บทนิยาม

กำหนดนิยามคำว่า “คู่ชีวิต” ให้หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศ
เดียวกันโดยกำเนิดและได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามร่างพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดนิยามคำว่า “ศาล”
เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงในร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๓)

(๓) ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัว
ตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๔)

(๔) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

(๕) การจดทะเบียนคู่ชีวิต

การทำสัญญาว่าจะจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่สามารถนำมาฟ้องร้องให้บังคับกันได้ (ร่างมาตรา ๖) เงื่อนไขการจดทะเบียนคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๗ - ร่างมาตรา ๙) การดำเนินการทางทะเบียน (ร่างมาตรา ๑๐ และร่างมาตรา ๑๑) การให้ความยินยอมกรณีที่อยู่จะจดทะเบียนคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๑๒ และร่างมาตรา ๑๓) และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร่างมาตรา ๑๔)

(๖) การเป็นคู่ชีวิต

กำหนดหลักการทั่วไปให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตโดยอนุโลมในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในร่างพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๕) รวมทั้งกำหนดผลของการจดทะเบียนคู่ชีวิตในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะ ภูมิลำเนาของคู่ชีวิต การร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ สิทธิและสถานะของคู่ชีวิตในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่อยู่ การไม่ให้ถอนคืนการให้ในการจดทะเบียนคู่ชีวิต และการจัดการแทนผู้เสียหาย และการดำเนินคดีต่างผู้ตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เป็นบทบัญญัติในลักษณะทำนองเดียวกันกับคู่สมรส (ร่างมาตรา ๑๖ - ร่างมาตรา ๒๑)

(๗) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต

คู่ชีวิตมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน (ร่างมาตรา ๒๒) หากไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ ให้สามารถร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้อยู่ต่างหากกันได้ (ร่างมาตรา ๒๓)

(๘) ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

ระบบทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตมีลักษณะเช่นเดียวกับคู่สมรส โดยแบ่งออกเป็นทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตและสินส่วนตัว (ร่างมาตรา ๒๔ - ร่างมาตรา ๒๗)

(๙) ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

กำหนดเหตุที่ทำให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ ได้แก่ การจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องสัญชาติ ความสามารถบุคคล การเป็นญาติ การมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่แล้ว และการไม่ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนคู่ชีวิต โดยต้องมีคำพิพากษาเท่านั้นที่จะแสดงว่าผลของการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ เว้นแต่การเป็นโมฆะเนื่องจากการจดทะเบียนคู่ชีวิตในขณะที่มีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่แล้ว ซึ่งบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจกล่าวอ้างขึ้นหรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะก็ได้ ทั้งนี้ ได้กำหนดบทคุ้มครองบุคคลผู้สุจริตในการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะด้วยเหตุฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องสัญชาติไว้ด้วย (ร่างมาตรา ๒๘ - ร่างมาตรา ๓๑)

(๑๐) การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะ หรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๓๒) โดยเหตุที่ทำให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ ได้แก่ การฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องอายุ ความสำคัญผิดในตัวบุคคล การฉ้อฉล การข่มขู่ การที่ผู้เยาว์ไม่ได้รับความยินยอม (ร่างมาตรา ๓๓) ส่วนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตอาจกระทำได้โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย (ร่างมาตรา ๓๔) หรือโดยการฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต

(ร่างมาตรา ๓๕) ซึ่งได้กำหนดเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไว้ในทำนองเดียวกันกับเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีการเพิ่มเติมเหตุบางกรณีที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน ได้แก่ การกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาจिन (ร่างมาตรา ๓๖)

(๑๑) บุตรบุญธรรม

กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตโดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๓๙) เว้นแต่บทบัญญัติบางประการที่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะในร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

(ก) การให้ความยินยอมของคู่ชีวิตของผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม (ร่างมาตรา ๔๐)

(ข) การจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วย (ร่างมาตรา ๔๑)

(ค) การกำหนดอำนาจของนายทะเบียนในการรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว เพื่อความชัดเจนว่าอำนาจของนายทะเบียนมิได้จำกัดเฉพาะการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น (ร่างมาตรา ๔๒)

(ง) การไม่ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนจากกองมรดกของบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๘๘/๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่บุตรบุญธรรมนั้นมีคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๔๓)

(จ) การยกเลิกการรับบุตรบุญธรรมในกรณีที่ผู้รับบุตรบุญธรรมจดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุตรบุญธรรม (ร่างมาตรา ๔๔)

(๑๒) มรดก

กำหนดให้คู่ชีวิตมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ มรดก (ร่างมาตรา ๔๕) และให้นำบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คู่สมรสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม ได้แก่ ข้อยกเว้นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรกรณีเป็นผู้ที่รู้ว่าคู่สมรสของตนฆ่าเจ้ามรดก คู่สมรสของผู้ปกครองห้ามเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม และคู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรมห้ามเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม (ร่างมาตรา ๔๖)

๒. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

๒.๑ เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่กฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิตได้กำหนดให้บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ โดยมีสิทธิและหน้าที่ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวในลักษณะทำนองเดียวกันกับคู่สมรส สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติบางประการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้สอดคล้องกับการมีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒.๒ สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติบางมาตราให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติ คู่ชีวิต พ.ศ. ดังนี้

(๑) วันใช้บังคับของกฎหมาย

กำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒) ซึ่งสอดคล้องกับวันใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติ คู่ชีวิต พ.ศ.

(๒) ข้อห้ามจดทะเบียนซ้อน

กำหนดให้ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิต อยู่ไม่ได้ (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๕๒)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมเหตุฟ้องหย่า

เพิ่มเหตุฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่น ฉับคู่ชีวิต หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนเป็นอาจฉนั้น (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑๖ (๑))

(๔) การสิ้นสุดของสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพของคู่สมรส

เพิ่มเหตุที่ทำให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไปในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายที่รับ ค่าเลี้ยงชีพจดทะเบียนคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒๘)

๓. ข้อมูลทางวิชาการประกอบการพิจารณา

ในการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้ตรวจสอบข้อมูลกฎหมายต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนคู่ชีวิต ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และได้หวั่น สรุปได้ ดังนี้

๓.๑ กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสตรากฎหมายที่มีชื่อว่า Pacs civil de solidarité (PACS) หรือ civil partnership ที่ให้เสรีภาพแก่บุคคลในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยไม่นำเพศ มาเป็นข้อจำกัด กล่าวคือ ผู้ที่จะจดทะเบียนได้นั้นจะเป็นคนเพศเดียวกันหรือต่างเพศกันก็ได้ โดยใช้ วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง บรรพ ๑ บุคคล ตั้งแต่มาตรา ๕๑๕-๑ เป็นต้นไป ข้อดีของ การจดทะเบียน PACS คือ ไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดเหมือนการสมรส แต่ยังคงมีสิทธิ หน้าที่ระหว่างกันในการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน หากต้องการแยกทางก็สามารถจดทะเบียนเลิก ได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการหย่า ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติชัดเจนว่า PACS มีสถานะเป็น “สัญญา” ประเภทหนึ่ง อันมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) ระบบทรัพย์สิน โดยหลักทั่วไปหากไม่มีการแสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น คู่ Pacsé จะมีสถานะเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างดำรงสถานะดังกล่าว ยกเว้นเงินเดือน และรายได้ของแต่ละฝ่ายที่มีได้นำไปเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินจะยังคงเป็นสินส่วนตัวของแต่ละฝ่ายต่อไป ซึ่งแตกต่างจากสินสมรสที่ครอบคลุมทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรสซึ่งรวมถึงเงินเดือนและ รายได้ ยกเว้นทรัพย์สินที่ได้มาจากการให้และการรับมรดก

(๒) บุตรที่เกิดจากคู่ Pacsé เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาเท่านั้น โดยบิดาของบุตรอาจจดทะเบียนรับรองบุตรได้ ส่วนบุตรที่เกิดจากคู่สมรสเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของทั้งคู่

(๓) บุตรบุญธรรมของบุคคลที่จดทะเบียน PACS จะเป็นบุตรบุญธรรมของฝ่ายที่รับเท่านั้น โดยคู่ Pacsé อีกฝ่ายไม่มีอำนาจปกครองบุตร ส่วนคู่สมรสสามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้

(๔) สิทธิในการรับบำนาญหรือเงินช่วยเหลือ หากฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต คู่ Pacsé ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่มีสิทธิรับบำนาญหรือเงินช่วยเหลือการเป็นหม้ายดังเช่นกรณีคู่สมรส

(๕) การเลิก PACS เป็นไปตามเหตุที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๕๑๕-๗ กล่าวคือ

๑) เลิกด้วยความยินยอม หรือฟ้องเพื่อเลิกสัญญา โดยไม่ต้องแสดงเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น กฎหมายไม่ได้กำหนดเหตุในการเลิกกันไว้

๒) จดทะเบียนสมรส ไม่ว่าจะจดทะเบียนกับคู่ Pacsé ของตน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไปจดทะเบียนสมรสกับบุคคลอื่น นายทะเบียนจะบันทึกการเลิก PACS ในทะเบียน จากนั้นโนตารีจะดำเนินการโฆษณาให้ทราบเป็นการเปิดเผย และบันทึกในสูติบัตร (un acte de naissance)^๑ ของทั้งสองฝ่ายว่าได้มีการจดทะเบียนเลิกกันแล้ว ซึ่งการยกเลิก PACS จะมีผลใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอกได้ นับแต่วันที่มีการบันทึกทางทะเบียน

๓) กรณีเสียชีวิต การตายของคู่ Pacsé มีผลให้สัญญาเลิกกันนับแต่วันที่ฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต และจะมีผลใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอกได้นับแต่วันที่มีการบันทึกทางทะเบียน

๔) กรณีคู่ Pacsé ตกเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ กฎหมายเปิดช่องให้ผู้ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้อนุบาลสามารถยื่นคำขอให้เลิกสัญญา PACS ของบุคคลนั้น หรือในบางกรณีหากศาลเห็นสมควรก็สามารถสั่งให้เลิกสัญญา PACS ได้เช่นกัน

ต่อมา ฝรั่งเศสได้ตรากฎหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ โดยใช้วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งเรื่องการสมรส จากเดิมที่กฎหมายไม่เคยมีนิยาม “การสมรส” เอาไว้ เพราะอาศัยจารีตที่เกิดจากแนวความเชื่อทางศาสนาว่า การสมรสจะกระทำได้ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น เปลี่ยนเป็นเพิ่มนิยามของการสมรสไว้ในมาตรา ๑๔๓ ซึ่งระบุทั้งกรณีการสมรสระหว่าง “บุคคลเพศเดียวกัน” (personnes de même sexe) และ “บุคคลต่างเพศ” (personnes de sexe différente) เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งแล้ว จึงทำให้คู่สมรสเพศเดียวกันได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันกับคู่สมรสต่างเพศทุกประการ

^๑ ในประเทศฝรั่งเศส สูติบัตรเป็นเอกสารสำคัญในการยืนยันตัวตน มีลักษณะคล้ายทะเบียนประวัติ ดังนั้น กฎหมายฝรั่งเศสจึงกำหนดให้บันทึกการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลเอาไว้ในสูติบัตรด้วย เช่น การเปลี่ยนคำนำหน้านามให้สอดคล้องกับเพศสภาพ การสมรส การหย่า การรับรองบุตร การจดทะเบียน PACS การได้มาหรือเสียไปซึ่งสัญชาติฝรั่งเศส เป็นต้น ทั้งนี้ ฝรั่งเศสเริ่มบันทึกการจดทะเบียน PACS ในสูติบัตรตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๐๘ โดยจะบันทึกวันที่และสถานที่จดทะเบียนและชื่อของคู่ Pacsé เนื่องจากที่ผ่านมาหากต้องการหลักฐานการจดทะเบียน คู่ Pacsé ต้องยื่นคำขอต่อนายทะเบียนให้ออกหนังสือรับรองให้ซึ่งยุ่งยากกว่าการขอคัดสำเนาสูติบัตรของตนเอง และเมื่อเลิกกันนายทะเบียนจะปรับสถานะในสูติบัตรของทั้งคู่อีกครั้ง

อนึ่ง เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งแล้วก็ยังไม่มีการยกเลิกกฎหมาย PACS ทำให้บุคคลทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศกันสามารถเลือกก่อความสัมพันธ์กันตามกฎหมายได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับตน และคู่ที่จดทะเบียน PACS แล้วก็สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ต่อไปได้ โดยการจดทะเบียนสมรส

๓.๒ กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

มีกฎหมายคู่ชีวิตเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๑ (Life Partner Act 2001) ซึ่งมีความแตกต่างจากกฎหมาย PACS ของฝรั่งเศสในประการสำคัญ คือ ได้สงวนสิทธิการจดทะเบียนคู่ชีวิตสำหรับคู่รักเพศเดียวกันเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นมาตรการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคู่รักเพศเดียวกันกับคู่รักต่างเพศ พร้อมทั้งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอีกจำนวน ๖๒ ฉบับเพื่อกำหนดให้คู่ชีวิตมีสถานะทางกฎหมายที่ใกล้เคียงกับคู่สมรสมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การสมรสและการเป็นคู่ชีวิตยังคงมีความแตกต่างกันบางประการอันเป็นเหตุให้มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญเรื่อยมา เช่น

(๑) สิทธิในบำเหน็จตกทอด คู่สมรสของลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐมีสิทธิรับบำเหน็จตกทอด แต่คู่ชีวิตไม่มี

(๒) ภาษีมรดก คู่สมรสเสียภาษีมรดกในอัตราที่ต่ำกว่าคู่ชีวิต

(๓) เงินช่วยเหลือค่าครองชีพ ข้าราชการที่มีครอบครัวโดยการสมรสมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือค่าครองชีพ แต่ข้าราชการที่มีครอบครัวโดยการจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่มีสิทธิ

(๔) ภาษีโอนที่ดิน การโอนที่ดินระหว่างสามีและภรรยาไม่เสียภาษีต่ำกว่าการโอนระหว่างคู่ชีวิตที่ต้องเสียในอัตราเดียวกับบุคคลทั่วไป

(๕) การรับบุตรบุญธรรม คู่สมรสมีสิทธิรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ แต่คู่ชีวิตไม่ได้รับสิทธิอย่างเดียวกันนี้

(๖) การยื่นแบบประเมินภาษีเงินได้ คู่สมรสมีสิทธิยื่นประเมินภาษีเงินได้ร่วมกันซึ่งทำให้มีโอกาสเสียภาษีในอัตราที่ต่ำลงได้ ในขณะที่คู่ชีวิตต้องยื่นประเมินภาษีเงินได้แยกกัน

ผลการพิจารณาคดีข้างต้นปรากฏว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าการปฏิบัติที่แตกต่างกันทุกกรณีเป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างคู่ชีวิตกับคู่สมรสโดยปราศจากเหตุผลอันเป็นธรรม จึงขัดต่อหลักความเสมอภาคตามมาตรา ๓ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญเยอรมัน เช่น กรณีบำเหน็จตกทอด ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คู่ชีวิตมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ดังนั้น เมื่อคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตลง คู่ชีวิตอีกฝ่ายย่อมสูญเสียแหล่งที่มาของรายได้ครอบครัวเช่นเดียวกับคู่สมรสหรือกรณีภาษีมรดกซึ่งกฎหมายกำหนดให้คู่สมรสที่รับมรดกเสียภาษีในอัตราต่ำลง เนื่องจากคู่สมรสมีหน้าที่จัดการทรัพย์สินร่วมกันและมีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวต่อไปเพื่อดำรงชีวิตซึ่งไม่ได้แตกต่างจากคู่ชีวิต เป็นต้น

ด้วยเหตุที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความชอบธรรมในการเลือกปฏิบัติต่อคู่ชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง ในเวลาต่อมาเยอรมนีได้ตรากฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ค.ศ. ๒๐๑๗ ขยายขอบเขตของการสมรสให้ครอบคลุมบุคคลเพศเดียวกันอันเป็นผลทำให้คู่สมรสเพศเดียวกันมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเช่นเดียวกับคู่สมรสต่างเพศทุกประการ

๓.๓ กฎหมายสหราชอาณาจักร

อังกฤษได้ตรากฎหมายคู่ชีวิตเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๔ (Civil Partnership Act (CPA) 2004) ซึ่งกำหนดให้บุคคลเพศเดียวกันสองคนสามารถจดทะเบียนความสัมพันธ์เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ในลักษณะใกล้เคียงกับการสมรสระหว่างบุคคลต่างเพศได้ กฎหมายดังกล่าวมิได้เปิดกว้างให้บุคคลต่างเพศจดทะเบียนด้วย เนื่องจากรัฐบาลและรัฐสภาในขณะนั้นเห็นว่า บุคคลต่างเพศมีทางเลือกในการสมรสอยู่แล้ว แต่การขยายเรื่องสมรสให้ครอบคลุมบุคคลเพศเดียวกันยังไม่เหมาะสม จึงสมควรตรากฎหมายเฉพาะขึ้นมาอีกฉบับหนึ่งเพื่อให้บุคคลเพศเดียวกันที่ประสงค์จะใช้ชีวิตร่วมกันสามารถเข้าถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายในลักษณะทำนองเดียวกับการสมรสได้

ต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ รัฐสภาได้ตรากฎหมายการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน (Marriage (Same Sex Couples) Act 2013. (MSSCA)) ซึ่งเริ่มใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๑๔ และมีผลเป็นการแก้ไขกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวกับการสมรสให้ครอบคลุมบุคคลเพศเดียวกันด้วย โดยผลของกฎหมายฉบับนี้ ทำให้คู่สมรสเพศเดียวกันมีสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายเช่นเดียวกับคู่สมรสต่างเพศทุกประการและคู่ชีวิตสามารถแปลงความสัมพันธ์ของตนให้เป็นการสมรสได้

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมิได้เสนอให้ยกเลิก CPA และได้เปิดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชนระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๔ โดยขอรับฟังความคิดเห็นต่อข้อเสนอสามทางเลือกคือ ๑) ให้ยกเลิก CPA และแปลงคู่ชีวิตที่มีอยู่เป็นการสมรส ๒) ระวังการจดทะเบียนคู่ชีวิตใหม่ และ ๓) เปิดให้คู่รักต่างเพศสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ด้วย

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๔ รัฐบาลได้เผยแพร่ผลการรับฟังความคิดเห็นพร้อมกับรายงานข้อสรุปว่า สถานการณ์ในขณะนั้นยังไม่มีมติชัดเจนเพียงพอที่จะตัดสินใจไปในทางใดทางหนึ่ง เนื่องจากการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันยังเริ่มใช้ได้ไม่นาน ส่วนการเปิดให้บุคคลต่างเพศจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ด้วยนั้น รัฐบาลเห็นว่า การที่ไม่ให้สิทธิดังกล่าวยังไม่ก่อให้เกิดผลร้าย (detriment) แก่บุคคลต่างเพศ อีกทั้งเรื่องนี้มีความเชื่อมโยงกับสภาพสังคมและแนวนโยบายของรัฐซึ่งสมควรใช้เวลาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ

ด้วยเหตุข้างต้น จึงทำให้ระบบคู่ชีวิตตาม CPA และระบบสมรสเดินทางคู่ขนานกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของทั้งสองระบบมีความใกล้เคียงกันมาก แม้สิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐหรือเงินทดแทนความเสียหายจากการจ้างก็ได้รับในลักษณะเดียวกัน โดยจะมีความแตกต่างกันในเพียงบางประเด็น ดังต่อไปนี้

- (ก) คู่ชีวิตจะใช้คำว่า “คู่สมรส” ไม่ได้
- (ข) การก่อความสัมพันธ์คู่ชีวิตจะใช้พิธีกรรมทางศาสนาไม่ได้
- (ค) ใบรับรองการเป็นคู่ชีวิตจะระบุชื่อของทั้งบิดาและมารดาของคู่ชีวิต ในขณะที่ใบรับรองการสมรสจะระบุเฉพาะชื่อบิดาของสามีและภรรยา

(ง) การมีโรคติดต่อทางเพศไม่เป็นเหตุให้การเป็นคู่ชีวิตตกเป็นโมฆะ ซึ่งแตกต่างจากการสมรส

(จ) การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่ชีวิตไม่เป็นเหตุในการฟ้องเลิกคู่ชีวิต แตกต่างจากการสมรสซึ่งอาจอ้างการที่คู่สมรสมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นเหตุในการฟ้องหย่าได้

การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลเพศเดียวกันเลือกก่อความสัมพันธ์ได้ทั้งคูชีวิตหรือการสมรส ในขณะที่บุคคลต่างเพศมีทางเลือกเดียวคือการสมรส ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่พึงพอใจและมองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคู่รักต่างเพศ และในที่สุดได้มีการฟ้องคดีต่อศาล *R (on the application of Steinfeld and Keidan) v. Secretary of State for the International Development* [2018] UKSC 32 ขอให้มีคำแถลงการณ์ (Declaration) ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๙๘ (Human Rights Act 1998) ว่า การเลือกปฏิบัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights – ECHR) ข้อ ๑๔ (ห้ามเลือกปฏิบัติ) ประกอบกับข้อ ๘ (สิทธิในการได้รับการรับรองชีวิตส่วนบุคคลและครอบครัว - Right to respect for private and family life) ซึ่งศาลสูงสุด (Supreme Court) ได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๘ เห็นด้วยกับผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นคู่รักต่างเพศที่ประสงค์จะจดทะเบียนคูชีวิตว่า การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสได้ แต่ไม่ได้แก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้คู่รักต่างเพศจดทะเบียนคูชีวิตได้ด้วยนั้น เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่มีเหตุอันสมควร จึงได้ออกคำแถลงการณ์ตามคำขอ อย่างไรก็ตาม คำแถลงการณ์ดังกล่าวมิได้มีผลผูกพันตามกฎหมาย โดยคงมีสถานะเป็นเพียงการประกาศแนวนโยบายทางศาลให้ฝ่ายบริหารรับไปดำเนินการแก้ไข ซึ่งรัฐบาลได้รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาและได้มีการแก้ไขกฎหมายในเวลาต่อมา

๓.๔ กฎหมายสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีระบบกฎหมายที่ซับซ้อน เนื่องจากการรับรองสถานะของบุคคลอยู่ในขอบเขตกฎหมายมลรัฐ และก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาลสูงสุดสหรัฐในคดี *Obergefell v. Hodges* ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ การยอมรับคู่สมรสเพศเดียวกันตามกฎหมายในแต่ละมลรัฐยังมีสถานะที่แตกต่างกัน โดยอาจกล่าวพัฒนาการโดยสรุปได้ ดังนี้

ในปี ค.ศ. ๑๙๙๓ ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐฮาวายในคดี *Boehr v. Miike* ได้วินิจฉัยว่ามลรัฐจะห้ามบุคคลเพศเดียวกันสมรสได้ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็น (compelling reason) ในการเลือกปฏิบัติเท่านั้น เมื่อมีคำพิพากษาดังกล่าว มลรัฐต่าง ๆ ได้เร่งตรากฎหมายและ/หรือรัฐธรรมนูญกำหนดนิยามการสมรสให้จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น เพื่อป้องกันการใช้แนวคำพิพากษาของมลรัฐฮาวายมาอ้างเป็นบรรทัดฐาน จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ มีประมาณ ๔๐ มลรัฐที่มีบทบัญญัติในกฎหมายและ/หรือรัฐธรรมนูญมลรัฐที่ระบุไว้ชัดเจนว่าการสมรสจะกระทำได้เฉพาะระหว่างชายและหญิง

ต่อมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยศาลสูงของมลรัฐบางแห่งได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติที่ห้ามบุคคลเพศเดียวกันสมรสนั้นขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมลรัฐที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ และมีมลรัฐบางแห่งเริ่มตรากฎหมายอนุญาตให้บุคคลเพศเดียวกันสมรสกันได้ เช่น

มลรัฐที่ศาลสูงมีคำพิพากษาว่าการห้ามบุคคลเพศเดียวกันสมรสเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ได้แก่ แมสซาชูเซตส์ (*Goodridge v. Department of Health* (2003)) นิวเจอร์ซีย์ (*Lewis v. Harris* (2006)) และคอนเนตทิคัต (*Kerrigan v. Commissioner of Public Health* (2008) คดีนี้ศาลวินิจฉัยว่า แม้จะได้มีการตรากฎหมายคูชีวิต Civil Union แล้ว การไม่ให้สมรสเช่นเดียวกับบุคคลต่างเพศก็ยังคงถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่มีเหตุอันสมควร) เป็นต้น

มลรัฐที่ตรากฎหมายให้มีการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน ได้แก่ เวอร์มอนต์ (*Marriage Equality Act 2009* – ผู้ว่ากรมลรัฐได้ยับยั้งกฎหมายนี้ แต่ได้รับการยืนยัน

โดยสภาแห่งมลรัฐ) เมิน (An Act to Allow Marriage Licenses for Same-Sex Couples and Protect Religious Freedom 2012 - เดิมเคยมีการตรากฎหมายทำนองเดียวกันในปี ค.ศ. ๒๐๐๙ แต่ต้องตกไปโดยผลของการทำประชามติ และต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ ได้มีการเสนอกฎหมายและทำประชามติอีกครั้ง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกฎหมายนี้) และนียอร์ก (Marriage Equality Act 2011) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายในแต่ละรัฐยังมีความแตกต่างกัน ทำให้บุคคลเพศเดียวกันที่สมรสกันในมลรัฐหนึ่งที่ได้เดินทางข้ามเขตไปอีกมลรัฐที่ไม่ยอมรับการสมรสของบุคคลเพศเดียวกัน ไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายที่พึงมีของคู่สมรสตามกฎหมายแห่งมลรัฐนั้น จึงนำไปสู่การโต้แย้งคัดค้านเป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงสุดสหรัฐ (*Obergefell v. Hodges*) ซึ่งเป็นคดีที่รวมอุทธรณ์มาจากสามมลรัฐ ได้แก่ เคนทักกี โอไฮโอ และเทนเนสซี โดยผู้ฟ้องคดีในแต่ละกรณีได้ทำการสมรสในมลรัฐที่มีกฎหมายให้บุคคลเพศเดียวกันสมรสกันได้ แต่ต้องสูญเสียสิทธิดังกล่าวเมื่อเดินทางกลับมาที่สามมลรัฐนี้ ซึ่งผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่ากฎหมายของทั้งสามมลรัฐเป็นการขัดต่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสหรัฐครั้งที่สิบสี่ (Fourteenth Amendment) หรือที่รู้จักกันว่าเป็นบทบัญญัติที่วางหลักประกันสิทธิในกระบวนการทางกฎหมายและความเท่าเทียมกัน (Due Process and Equal Protection Clause) ศาลสูงสุดได้พิจารณาแล้วมีคำพิพากษาในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เห็นด้วยกับผู้ฟ้องคดี โดยเห็นว่า การสมรสเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะห้ามใช้สิทธิดังกล่าว ผลของคำวินิจฉัยนี้จึงเป็นการบังคับให้ทุกมลรัฐต้องออกใบรับรองการสมรส (marriage license) ให้แก่คู่สมรสเพศเดียวกัน ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายมลรัฐแต่อย่างใด

๓.๕ กฎหมายได้หวัน

พัฒนาการของกฎหมายได้หวันในเรื่องนี้เริ่มจากการที่ศาลได้หวันได้มีคำวินิจฉัยตีความ เลขที่ ๗๔๘ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่ง บรรพ ๔ เรื่องการสมรส ที่ไม่อนุญาตให้บุคคลเพศเดียวกันสร้างความสัมพันธ์ถาวรอันมีลักษณะใกล้ชิดและกีดกันบุคคลภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ชีวิตร่วมกันนั้น เป็นการขัดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒ ซึ่งคุ้มครองเสรีภาพในการสมรสของบุคคล และมาตรา ๗ ซึ่งคุ้มครองสิทธิในความเสมอภาคของบุคคล ศาลจึงได้กำหนดในคำวินิจฉัยข้างต้น ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือตรากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคำวินิจฉัยตีความดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี นับจากวันที่มีคำวินิจฉัยตีความ โดยจะใช้วิธีการใดในการทำให้บุคคลมีเสรีภาพในการสมรสอย่างเท่าเทียมกันนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของรัฐสภา

รัฐสภาได้หวันได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติการตามคำวินิจฉัยตีความของศาล เลขที่ ๗๔๘ (司法院釋字第七四八號解釋施行法) เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัยตีความดังกล่าว โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒ อันมีสาระโดยสังเขป ดังนี้

(๑) กำหนดเงื่อนไขการจดทะเบียนของคนเพศเดียวกัน

ห้ามบุคคลที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกัน การฝ่าฝืนเงื่อนไขนี้มีผลให้การจดทะเบียนเป็นโมฆะ โดยตนเองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมอาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนความสัมพันธ์ได้ เว้นแต่ในเวลาที่ร้องขอเพิกถอน บุคคลนั้นได้บรรลุนิติภาวะแล้ว และในกรณีบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะจดทะเบียนก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกันก็จะต้องได้รับความ

ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย มิฉะนั้นการจดทะเบียนเป็นโมฆียะเช่นกัน โดยผู้แทนโดยชอบธรรมอาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนความสัมพันธ์ได้ เว้นแต่มีได้ร้องขอภายใน ๖ เดือนนับแต่วันที่ทราบเรื่อง หรือเวลาได้ล่วงมาแล้วเกิน ๑ ปี นับจากวันที่ก่อตั้งความสัมพันธ์

นอกจากนี้ ยังกำหนดห้ามจดทะเบียนระหว่างญาติใกล้ชิด และห้ามการจดทะเบียนซ้อน กล่าวคือ บุคคลที่มีคู่สมรสอยู่ก่อนหรือได้ก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกันแล้ว ไม่อาจจดทะเบียนสมรสหรือก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกันได้อีก และกฎหมายห้ามมิให้บุคคลสมรสหรือก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกันกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในเวลาเดียวกัน

(๒) กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างผู้มีความสัมพันธ์เพศเดียวกัน

หน้าที่ในการอยู่กินด้วยกันและภูมิลำเนา

กำหนดให้ผู้มีความสัมพันธ์เพศเดียวกันทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ในการอยู่กินด้วยกัน ซึ่งเป็นหน้าที่เดียวกับที่กำหนดไว้แก่สามีภริยาตามมาตรา ๑๐๐๑ ของประมวลกฎหมายแพ่ง เว้นแต่มีเหตุอันสมควร นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดภูมิลำเนาของทั้งคู่หลังจดทะเบียนโดยให้เป็นไปตามที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน แต่หากไม่มีการตกลงกันหรือตกลงกันไม่ได้ อาจร้องขอให้ศาลกำหนดภูมิลำเนาก็ได้

- การเป็นตัวแทนในการใช้ชีวิตประจำวัน

ผู้มีความสัมพันธ์เพศเดียวกันฝ่ายหนึ่งเป็นตัวแทนของอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้ความเป็นตัวแทนนั้นโดยมิชอบ อีกฝ่ายอาจกำหนดข้อจำกัดก็ได้ แต่ไม่อาจยกข้อจำกัดดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกได้ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับที่กำหนดไว้แก่สามีภริยาตามมาตรา ๑๐๐๓ ของประมวลกฎหมายแพ่ง

ส่วนเรื่องหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ระบบทรัพย์สิน การอนุบาลสิทธิรับมรดก นั้น ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการอุปการะเลี้ยงดูในส่วนของคู่สมรสมาใช้บังคับแก่ผู้มีความสัมพันธ์เพศเดียวกันด้วยโดยอนุโลม

ประเด็นการรับบุตรบุญธรรม กฎหมายยอมรับให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับกับการรับบุตรสืบสาโลหิตของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรมด้วยโดยอนุโลม

(๓) การสิ้นสุดความสัมพันธ์เพศเดียวกัน

การสิ้นสุดโดยความยินยอม

มาตรา ๑๖ กำหนดว่าความสัมพันธ์เพศเดียวกันย่อมสิ้นสุดโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย เว้นแต่กรณีของบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย และต้องทำความยินยอมเป็นหนังสือ และลงลายมือชื่อโดยพยานอย่างน้อยสองคน พร้อมทั้งจดทะเบียนต่อนายทะเบียนที่เกี่ยวข้อง โดยบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักการเดียวกับการหย่า โดยความยินยอมระหว่างสามีภริยาตามมาตรา ๑๐๔๙ และมาตรา ๑๐๕๐ ของประมวลกฎหมายแพ่ง ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่าได้หวั่นมีบทบัญญัติเรื่องการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

การสิ้นสุดโดยคำพิพากษา

ในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ อีกฝ่ายหนึ่งอาจฟ้องศาลให้พิพากษาให้เลิกความสัมพันธ์เพศเดียวกันได้ ๑) ทำการสมรสหรือก่อตั้งความสัมพันธ์เพศเดียวกันกับบุคคลอื่น ๒) ร่วมประเวณีโดยสมัครใจกับผู้อื่นนอกความสัมพันธ์เพศเดียวกัน ๓) กระทำรุนแรงต่ออีกฝ่ายจนยากจะอยู่กินด้วยกันต่อไปได้ ๔) ทำร้ายญาติทางตรงของอีกฝ่าย หรือ

ถูกญาติทางตรงของอีกฝ่ายทำร้ายจนยากจะอาศัยอยู่ร่วมกันได้ ๕) ละทิ้งร้างอีกฝ่าย ๖) เจตนาฆ่าหรือทำร้ายอีกฝ่าย ๗) ป่วยเป็นโรคร้ายแรงที่รักษาไม่ได้ ๘) สาบสูญเป็นเวลาเกินสามปี ๙) ถูกพิพากษาให้จำคุกเกินหกเดือนจากการกระทำความผิดโดยเจตนา ๑๐) เหตุร้ายแรงอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดข้างต้นอันยังผลให้ไม่อาจรักษาความสัมพันธ์เพศเดียวกันได้อย่างเป็นปกติสุข

เหตุฟ้องเลิกข้างต้นมีหลักการเดียวกับเหตุฟ้องหย่าที่ใช้บังคับแก่กรณีสามีภริยาตามมาตรา ๑๐๕๒ มาตรา ๑๐๕๓ และมาตรา ๑๐๕๔ ของประมวลกฎหมายแพ่ง แต่กรณีเหตุฟ้องหย่าของสามีภริยามีการระบุถึงการป่วยเป็นโรคทางจิตที่รักษาไม่หายอย่างชัดเจน ในขณะที่เหตุฟ้องเลิกความสัมพันธ์เพศเดียวกันไม่มีการระบุเรื่องดังกล่าวไว้

(๔) ผลของการสิ้นสุดความสัมพันธ์เพศเดียวกัน

ในกรณีที่ความสัมพันธ์เพศเดียวกันสิ้นสุดลง มาตรา ๑๘ กำหนดให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองบุตร การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การออกค่าอุปการะเลี้ยงดู และการแบ่งทรัพย์สินเมื่อการสมรสสิ้นสุดลงมาใช้บังคับกับความสัมพันธ์เพศเดียวกันด้วยโดยอนุโลม

๔. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้มีสาระสำคัญเป็นการรองรับสิทธิในการการก่อตั้งครอบครัวระหว่างบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิด อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นไปตามแผนมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในทางกฎหมายระหว่างบุคคลตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับรองไว้ นอกจากนี้ การมีร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้จะช่วยสร้างความตระหนักถึงการมีอยู่ของครอบครัวรูปแบบใหม่ให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งจะช่วยป้องกันความขัดแย้งและสร้างความสงบสุขให้สังคมโดยรวม

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติ... ค.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ. (เพิ่มเติมตามข้อสังเกตของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร)

กฎหมายใหม่ แก้ไข/ปรับปรุง ยกเลิก

หน่วยงานของรัฐผู้เสนอร่างกฎหมาย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในเรื่อง

(๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม หัวข้อที่ ๔.๓.๒ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญในสังคม รวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเน้นการสร้างการยอมรับในเพศสภาพของกลุ่มคนต่างๆ ภายใต้การสร้างเจตคติที่ถูกต้องบนพื้นฐานของการเรียนรู้และรับรู้ร่วมกันในสังคม การศึกษา การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งสร้างโอกาส ให้คนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความเห็น ที่เป็นประโยชน์และมีความพร้อมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนา ในระดับปัจเจกและระดับประเทศได้อย่างเท่าเทียม

(๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ หัวข้อที่ ๖.๖ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศในเรื่อง

(๑) ด้านที่ ๓ ด้านกฎหมาย ให้กฎหมายดีและเป็นธรรมสอดคล้องกับหลักนิติธรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกฎหมายอย่างเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

(๒) ด้านที่ ๔ ด้านยุติธรรม ให้ทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน มีกลไกช่วยเหลือประชาชนโดยเสมอภาค บังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระบบนิติวิทยาศาสตร์ มีมาตรฐาน และกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเอื้อต่อการแข่งขันของประเทศ

ส่วนที่ ๑

เหตุผลความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

๑. สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหา

๑.๑ ปัญหาคืออะไร สาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาคืออะไร

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีกฎหมายรับรองสิทธิของคู่รักเพศเดียวกัน ในการจดทะเบียนคู่ชีวิต การเป็นคู่ชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต บุตรบุญธรรม มรดก รวมถึงสิทธิและหน้าที่อื่นๆ เช่นเดียวกับสามีภริยา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติฯ ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.๒๕๓๓ พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๕๓๙ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นต้น ดังนั้น จึงเกิดกระแสเรียกร้องจากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้มีการจัดทำกฎหมายสมรสที่มีความเท่าเทียมกับสามีภริยา นอกจากนี้ เนื่องจากหลักการตามร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มศาสนาต่างๆ ในไทย การดำเนินการจึงต้องทำอย่างรอบคอบ และรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและกลุ่มศาสนาอย่างรอบด้านเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

๒. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการแทรกแซง

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการแทรกแซงคืออะไร

เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์และครบถ้วน โดยเป็นกฎหมายที่คำนึงถึงความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและกลุ่มศาสนาต่างๆ ในไทย และสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันจะเป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยรวม

๓. การแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน

๓.๑ วิธีการแก้ไขปัญหาดำเนินการอยู่ในปัจจุบันคืออะไร

- ไม่มี -

๓.๒ ต่างประเทศแก้ไขปัญหานี้อย่างไร (ถ้ามี) และการดำเนินการดังกล่าวเหมาะสมกับสังคมไทยหรือไม่อย่างไร

๓.๒.๑ ต่างประเทศแก้ไขปัญหานี้อย่างไร (ถ้ามี)

๓.๒.๑.๑ ประเด็นเรื่องบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

แม้ในหลายประเทศจะมีกลุ่มคนที่มองว่ากฎหมายคู่ชีวิตก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป แต่หลายประเทศก็เลือกที่จะเริ่มที่การจดทะเบียนคู่ชีวิตก่อน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของสังคมต่อ

ความหลากหลายทางเพศ และลดแรงปะทะจากฝ่ายที่คัดค้าน หลังจากกฎหมายใช้บังคับไปช่วงระยะเวลาหนึ่งจึงค่อยมีการแก้ไขกฎหมายให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสและได้รับสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสได้ เช่น อังกฤษ ใช้เวลา ๙ ปี (Civil Partnership Act 2004 - The Marriage (Same Sex Couples) Act 2013) ฝรั่งเศส ใช้เวลา ๑๔ ปี (Le Pacte Civil De Solidarite (PACS) 1999 - Marriage 2013, French Civil Code) เยอรมนี ใช้เวลา ๑๖ ปี (Act on Registered Life Partnership 2001- Same-Sex Marriage 2017) ทั้งนี้ สิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิตจะแตกต่างกันในแต่ละประเทศ โดยในบางประเทศให้สิทธิทางกฎหมายเหมือนการสมรส ในขณะที่บางประเทศจำกัดสิทธิทางกฎหมายบางประการให้ด้อยกว่าการสมรส

๓.๒.๑.๒ ประเด็นด้านศาสนาและผู้เห็นต่าง

ประเทศที่ดำเนินการรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศหลายประเทศต่างต้องเผชิญกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยรวมถึงกลุ่มศาสนาโดยตลอด เช่น ในปี ค.ศ. 1999 เมื่อประเทศฝรั่งเศสได้มีการนำเสนอกฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตร่างแรกต่อสภา ก็ได้มีผู้คัดค้านโดยใช้ถ้อยคำรุนแรง เช่น “พ่อสองคน แม่สองคน เรากำลังเผชิญหายนะ” แต่สุดท้ายกฎหมายก็ผ่านสภาสูงในปีเดียวกัน นอกจากนั้น เมื่อมีการเสนอกฎหมายอนุญาตให้บุคคลเพศเดียวกันสมรสและรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี ค.ศ. 2013 ชาวฝรั่งเศสหลายพันคนได้ออกมาชุมนุมต่อต้านการผ่านกฎหมายอนุญาตให้บุคคลเพศเดียวกันสมรสและรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน แต่ประธานาธิบดีในขณะนั้น ได้ทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายให้เคารพต่อกระบวนการพิจารณากฎหมายของรัฐสภา สำหรับการประกอบพิธีกรรมของฝ่ายศาสนาก็มีตัวอย่างของประเทศอังกฤษและเวลส์ที่สามารถกระทำได้ในสถานที่ทางศาสนาที่ได้รับอนุญาต โดยสถานที่ทางศาสนาที่ไม่ได้รับอนุญาตสามารถปฏิเสธไม่ประกอบพิธีจดทะเบียนคู่ชีวิตได้โดยเป็นไปตามกฎหมายความเสมอภาค ค.ศ. 2010¹

๔. การรับฟังความคิดเห็น

ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องแล้ว

ได้นำผลการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบแล้ว

๕. ร่างกฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีความใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ครอบครัว และบรรพ ๖ มรดก และมาตราที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีหลายส่วนที่บัญญัติเป็นรายมาตรา คล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ และมีหลายส่วนที่ให้อนุโลมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฯ มาใช้บังคับ นอกจากนี้ ยังมีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายและอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตาย

¹ ชวินโรจน์ ธีรพัชรพร, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องสิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย, หน้า 192

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. บัญญัติให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติฯ มีความสมบูรณ์และสามารถบังคับใช้ได้จริงโดยแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นดังนี้

- (๑) เพิ่มเติมเหตุที่ทำให้การจดทะเบียนสมรสเป็นโมฆะในกรณีที่บุคคลทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๕๒)
- (๒) เพิ่มเติมให้คู่สมรสมีสิทธิฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทันคู่ชีวิต หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาจฉฉฉ (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑๖ (๑))
- (๓) เพิ่มเติมบทบัญญัติให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไปในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพจดทะเบียนคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒๘)

๖. ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

๖.๑ กฎหมายนี้จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือก่อให้เกิดหน้าที่หรือภาระอะไรแก่ใครบ้าง

ก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานกร่างฯ ที่จะต้องติดตามและพิจารณาทบทวนถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เป็นการยกระดับการรับรองสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกันให้สอดคล้องกับสถานการณ์ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ตลอดจนแนวทางปฏิบัติของนานาชาติ รวมถึงเป็นหนทางในการประนีประนอมกับฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายศาสนา โดยผลจากจัดการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนของกลุ่มศาสนาตามข้อสังเกตของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ระบุชัดเจนว่าการสร้างครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันขัดกับหลักคำสอนทางศาสนา แต่เข้าใจว่าประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งต้องปรับตัวให้ทันต่อสังคมโลกในเรื่องการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงไม่ขัดข้องต่อการมีกฎหมายรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวในรูปแบบของพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ แต่หากเป็นกรณีของการสมรสนั้น ยังไม่สามารถยอมรับได้ในขณะนี้ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่จดทะเบียนตามร่างพระราชบัญญัติฯ จะได้รับสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับสามีภริยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ยังไม่ได้ให้การรับรองถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ ประชาชนบางส่วนจึงอาจยังไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของภาครัฐในการออกกฎหมายคู่ชีวิต ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ในการสร้างความเข้าใจและสื่อสารกับภาคส่วนต่าง ๆ ถึงจุดมุ่งหมายในการออกกฎหมายและแนวทางการปรับปรุงกฎหมายในอนาคต รวมถึงหน่วยงานกร่างฯ ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม จะต้องติดตามและพิจารณาทบทวนถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้เกิดความเท่าเทียมต่อไป

๖.๒ มีมาตรการป้องกัน แก๊ซ คัมครอง หรือเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบตาม ๖.๑ อย่างไร

- ไม่มี เนื่องจากสอดคล้องกับการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานดังกล่าวอยู่แล้ว -

๖.๓ กฎหมายนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศ สังคม หรือประชาชนอย่างไร

ร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ.

(๑) กฎหมายนี้จะเป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมให้ทุกภาคส่วนรวมถึงกลุ่มที่เห็นต่าง และกลุ่มศาสนา ได้รู้จัก เข้าใจ และเคารพในความแตกต่าง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกันต่อไป

(๒) กฎหมายนี้จะเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว ทำให้ครอบครัวหลากหลายทางเพศมีตัวตนทางกฎหมาย และขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้นภายในครอบครัวหลากหลายทางเพศ เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวดังกล่าวย่อมไม่ต้องปิดบังตัวตน สามารถแสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของประชากรที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศได้

(๓) เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการจัดการกับความสัมพันธ์ทางครอบครัว และขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้นภายในครอบครัวหลากหลายทางเพศ เช่น การที่คู่ชีวิตไม่สามารถจัดการทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ ร่วมกัน สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม สิทธิในการจัดการแทนผู้เสียหายและการดำเนินคดีต่างผู้ตาย สิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ซึ่งปัจจุบันได้มีกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับคู่ชีวิตหลายกรณี

(๔) ส่งเสริมภาพลักษณ์และบทบาทประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค ตลอดจนเน้นย้ำความตั้งใจจริงของรัฐบาลในการให้ความสำคัญกับการเคารพหลักการสิทธิมนุษยชน

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

(๑) แก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดกรณีการจดทะเบียนสมรสซ้อนหลังจกมีการจดทะเบียนคู่ชีวิตแล้ว

(๒) ก่อให้เกิดความเป็นธรรมให้คู่สมรสมีสิทธิฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉ้นคู่ชีวิต หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาฉิม

(๓) ทำให้เกิดความสอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไปนกรณีที่คู่สมรสฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพจดทะเบียนคู่ชีวิต

๗. ความพร้อมและต้นทุนของรัฐในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

๗.๑ หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงยุติธรรม

๗.๒ มีแนวทางและระยะเวลาเตรียมการในการปฏิบัติตามหรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

มีการทอระยะเวลาการบังคับใช้ ๑๒๐ วัน นับตั้งแต่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เนื่องจากต้องใช้เวลาในการเตรียมการซักซ้อมความเข้าใจหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติฯ

และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกหรือลดขั้นตอนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือไม่

มีการวางแผนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาระบบบันทึกทะเบียนคู่ชีวิตให้เชื่อมโยงกับระบบบันทึกทะเบียนสมรส เพื่อให้ตรวจสอบซึ่งกันและกัน ป้องกันการจดทะเบียนซ้อน และการใช้สื่อสารสนเทศต่างๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อวิทยุชุมชน โซเชียลมีเดีย ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน

๗.๓ มีแนวทางและระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

➤ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม สามารถใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(๑) จัดอบรม/เสวนา/ประชุมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

(๒) ประชาสัมพันธ์ร่างพระราชบัญญัติฯ ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อวิทยุชุมชน

โซเชียลมีเดีย

(๓) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ

และความหลากหลายทางเพศ

➤ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(๑) จัดอบรม/เสวนา/ประชุมเพื่อให้ความรู้ รวมทั้งผลิตสื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ และความหลากหลายทางเพศ อย่างต่อเนื่อง

(๒) ทำการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนผู้มาจดทะเบียนคู่ชีวิต และวิเคราะห์ว่าประชาชนรับทราบถึงร่างพระราชบัญญัติฯ หรือไม่ หรือสามารถดำเนินการใดเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบถึงร่างพระราชบัญญัติฯ มากขึ้น

(๓) สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิค

๗.๔ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะต้องใช้ในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายในระยะ ๓ ปีแรก เป็นจำนวน ๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท (การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง/การเผยแพร่ร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อสาธารณชน/การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์) อัตราค่าจ้างที่ต้องใช้ - อัตรา (นายทะเบียนทั่วประเทศ) อัตราค่าจ้างที่มีอยู่แล้ว - อัตรา (นายทะเบียนทั่วประเทศ) อัตราค่าจ้างที่ต้องเพิ่มขึ้น - อัตรา

การดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะทำให้การใช้งบประมาณในการดำเนินการตามปกติของหน่วยงานมีประสิทธิภาพโดยไม่ได้สร้างกรอบอัตรากำลังหรือต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรเพิ่มเติมแต่อย่างใด จึงไม่ส่งผลกระทบต่องบประมาณในเรื่องดังกล่าว

๘. ผลกระทบโดยรวมที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

๘.๑ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

กฎหมายฉบับนี้จะเป็นแรงจูงใจให้นักธุรกิจเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเพราะมีความมั่นใจในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทย อีกทั้งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะมีความมั่นใจว่าประเทศไทยได้ให้ความเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล นอกจากนี้ ยังมี

ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความเข้มแข็ง เพื่อสร้างฐานะความมั่นคงให้กับครอบครัวของตนเอง เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับชุมชนและประเทศชาติ

การเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมกันได้เหมือนคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการดูแลเด็กในฐานะบุตรบุญธรรมนั้นเป็นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ (Investment in Human Capital) การที่รัฐอนุญาตให้ครอบครัวที่มีความพร้อมสามารถรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเข้าถึงการศึกษาคดีและมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า พัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของเด็กให้สามารถแข่งขันและเข้าถึงอาชีพที่ดีส่งผลในการเพิ่มกำลังสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศได้ในอนาคต

๘.๒ ผลกระทบต่อสังคม

กฎหมายฉบับนี้เป็นการยืนยันนโยบายของรัฐบาลในการปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยและไม่เป็นธรรม ซึ่งจะเป็นสิ่งยืนยันว่าบุคคลทุกคนจะได้รับสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เป็นการสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงของมนุษย์ว่าจะได้รับการคุ้มครองจากรัฐอย่างเท่าเทียม เสมอภาค ทั้งยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทยในสังคมโลกโดยแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีเจตนารมณ์และความตั้งใจจริงที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนเทียบเท่ากับระดับสากล อันจะช่วยทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากประชาคมระหว่างประเทศและส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ

สำหรับเรื่องการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันนั้น จากการศึกษาผลการวิจัยจากต่างประเทศ พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูและเติบโตในบริบทครอบครัวของคู่ชีวิตนั้น มีทักษะการเข้าสังคมและการสร้างเครือข่ายไม่แตกต่างจากเด็กคนอื่น² แต่มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ค่อนข้างเปิดกว้างและเคารพในความหลากหลาย มากกว่าเด็กที่เติบโตในบริบทครอบครัวปกติทั่วไป³ นอกจากนี้ การบรรจุเรื่องการรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตไว้ในร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. จะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมให้ทุกภาคส่วนได้รู้จัก เข้าใจ และเคารพในความแตกต่างและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกันต่อไป

๘.๓ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ

- ไม่มี -

๘.๔ ผลกระทบอื่นที่สำคัญ

- ไม่มี -

² Bos, H. M. W., van Balen, F., & van den Boom, D. C. (2007). Child adjustment and parenting in planned lesbian-parent families. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(1), 38-48.

³ Goldberg, A. E. (2007). (How) does it make a difference? Perspectives of adults with lesbian, gay, and bisexual parents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(4), 550-562

ส่วนที่ ๒

เหตุผลความจำเป็นในการใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ
การกำหนดโทษอาญา และการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจ

๙. เหตุผลความจำเป็นในการใช้ระบบอนุญาต

- ไม่มี -

๑๐. เหตุผลความจำเป็นในการใช้ระบบคณะกรรมการ

- ไม่มี -

๑๑. เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดโทษอาญา

- ไม่มี -

๑๒. เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจในการออกคำสั่งทางปกครองหรือดำเนิน
กิจการทางปกครอง

เพื่อรับรองสิทธิทางกฎหมายแก่คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงมีความจำเป็นในการกำหนดให้นาย
ทะเบียนตามร่างพระราชบัญญัติฯ มีอำนาจในการพิจารณาว่าคู่ชีวิตที่มาจดทะเบียนมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มี
ข้อห้ามตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบและวิเคราะห์
อย่างถี่ถ้วนแล้ว

ลงชื่อ

(นายเรืองศักดิ์ สุวารี)

อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๕

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

นรีลักษณ์ฯ/ฉัตรภรณ์ฯ/ศุภณัฐฯ

โทร. ๐๒ ๑๔๑ ๒๗๔๗

โทรสาร ๐๒ ๑๔๓ ๙๖๗๖

สรุปผลการทบทวนหลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการมีร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

รวมทั้งสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นและหารือกับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และกลุ่มศาสนา

๑. หลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการมีกฎหมาย

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

แนวคิดดั้งเดิมที่ว่าครอบครัวต้องเป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างเพศชายและหญิงกำลังถูกท้าทายจากสังคม เนื่องจากปัจจุบันเมื่อสังคมเปิดกว้างมากขึ้นก็ทำให้มีคนจำนวนมากกล้าที่จะเปิดเผยว่าตนไม่ได้มีความสัมพันธ์ในลักษณะคู่รักกับคนต่างเพศและได้อยู่กินร่วมกันเหมือนคู่รักชายหญิง จนทำให้เกิดกระแสเรียกร้องจากทั่วโลก และเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกฎหมายและนโยบายต่างๆ ในหลายประเทศ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวและการอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตของกลุ่มคู่รักเพศเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยนั้น การจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๘ ระบุว่าจะต้องเป็นการสมรสของชายและหญิงเท่านั้น ซึ่งเป็นการละเลยกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศที่ได้อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและคอยดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ต่างจากชายหญิง การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้การรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันจึงเสมือนเป็นการตีตราซ้ำว่าแม้รัฐบาลจะไม่ได้ปฏิเสธถึงความมีอยู่ของครอบครัวรูปแบบดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้ดำเนินความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติและอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชน และข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน

การขาดเครื่องมือทางกฎหมายในการจัดการกับความสัมพันธ์ทางครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกัน ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจถูกทอดทิ้งเมื่อไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการดำรงชีพได้ การที่คู่ชีวิตไม่สามารถจัดการทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม และรับมรดก สิทธิในการดำเนินคดีร่วมกันหรือแทนคู่ชีวิต สิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ซึ่งปัจจุบันได้มีกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับคู่ชีวิตหลายกรณี อีกทั้งยังส่งผลให้บุตรที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยคู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศในทางข้อเท็จจริงไม่ได้รับการคุ้มครองในระดับเทียบเท่ากับผู้เยาว์ที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยคู่สมรสต่างเพศที่มีอำนาจปกครองเหนือผู้เยาว์ร่วมกัน โดยหากพิจารณาจะเห็นได้ว่าปัจจุบันกฎหมายไทยเปิดโอกาสให้บุคคลคนเดียวสามารถรับบุตรบุญธรรมได้อยู่แล้ว หมายความว่ากฎหมายให้การยอมรับว่ารูปแบบของครอบครัวมีมากกว่าหนึ่งรูปแบบ บุคคลหนึ่งคนอาจต้องแสดงบทบาทเป็นทั้งพ่อและแม่ในคราวเดียวกัน ดังนั้น การที่มีบุคคลถึงสองคนร่วมเลี้ยงดูผู้เยาว์ย่อมส่งผลดีต่อผู้เยาว์ทั้งในเรื่องคุณภาพชีวิตและจิตใจ ไม่ต่างจากการมีพ่อแม่ต่างเพศ นอกจากนั้น คู่รักเพศเดียวกันที่ประสงค์จะมีบุตรด้วยกันย่อมต้องแน่ใจว่าตนมีความพร้อมทั้งในด้านความมั่นคงทางรายได้ การให้การศึกษา และการเลี้ยงดู เนื่องจากปัญหาการมีบุตรโดยไม่พร้อมย่อมไม่เกิดต่อคู่รักเพศเดียวกัน ทั้งยังต้องสร้างความเข้าใจต่อผู้เยาว์ถึงรูปแบบของครอบครัวตนที่มีความแตกต่าง

จากครอบครัวทั่วไป สอดคล้องกับหลักการผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (Best Interests of the Child) จึงทำให้เห็นได้ว่าคู่รักเพศเดียวกันที่จะรับบุตรบุญธรรมร่วมกันต้องเตรียมความพร้อมมากกว่าครอบครัวทั่วไป ส่งผลให้ผู้เยาว์สามารถเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้

๑.๒ กฎหมายและบรรทัดฐานระหว่างประเทศ

ประเทศไทยได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human rights – UDHR) และได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ซึ่งตราสารและพันธกรณีระหว่างประเทศข้างต้น ได้กำหนดสิทธิในการแต่งงานและการมีชีวิตครอบครัว (Rights to Family) ไว้ ทั้งนี้ การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาและตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การสร้างหลักประกันให้เกิดสิทธิตามสันติสัญญา เช่น การแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ มาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักการและสาระสำคัญของสันติสัญญา นอกจากนี้ หลักการยกย่องการเท่าเทียมกันด้วยการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ค.ศ. ๒๐๐๖ (The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity 2006) ซึ่งไทยร่วมลงนามมีการบัญญัติเรื่องการสมรสและการก่อตั้งครอบครัวไว้ในข้อที่ ๒๔ ว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการสร้างครอบครัวโดยไม่ขึ้นกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ [...]”

๑.๓ กฎหมายและบรรทัดฐานภายในประเทศ

ประเทศไทยได้บัญญัติคุ้มครองความเสมอภาคระหว่างเพศและห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศเป็นการทั่วไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๗ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศเป็นการเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งคำว่า “เพศ” ตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว มิได้หมายความเฉพาะแต่เพศชายและเพศหญิงเท่านั้น แต่ยังได้รวมถึงบุคคลที่มีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิดด้วย

๑.๔ คำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาล

ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ในคดีที่ผู้ร้องทั้งสองที่มีเพศเดียวกันร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยว่าการที่นายทะเบียนปฏิเสธการจดทะเบียนสมรสตามมาตรา ๑๔๔๘ เป็นการขัดแย้งต่อหลักสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้หรือไม่ แม้ศาลจะมีคำวินิจฉัยว่ามาตรา ๑๔๔๘ ไม่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ได้ให้ข้อเสนอแนะให้รัฐบาลพิจารณาดำเนินการเพื่อรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของพวกเขาด้วย นอกจากนี้ หากมองในเรื่องความสามารถในการปกครองบุตร ในปี ๒๕๕๙ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ตัดสินตามคำสั่งคดีหมายเลขดำที่ พ.๑๒๓๙/๒๕๕๘ หมายเลขแดงที่ พ.๗๑๖/๒๕๕๙ ให้นาย Gordon Allan Lake คนรักเพศเดียวกัน มีอำนาจปกครองเด็กหญิงคาร์เมน บุตรีที่กำเนิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยในการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์จากหญิงอุ้มบุญชาวไทย โดยศาลได้ตัดสินว่า “ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

จากการไต่สวนพยานผู้ร้องรับฟังได้ว่า ผู้ร้องอุทธรณ์เรื่องเลี้ยงดูเด็กหญิงด้วยความรักและเอาใจใส่ และถึงแม้ผู้ร้องเป็นคนรักร่วมเพศ แต่ความเป็นคนรักร่วมเพศมิใช่อุปสรรคที่จะทำให้ผู้ร้องไม่สามารถอุทธรณ์เรื่องเลี้ยงดูเด็กหญิงให้ได้รับความสุขและความอบอุ่นเท่ากับเด็กอื่นๆ”¹ จากคำพิพากษาแสดงให้เห็นว่าศาลตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และสะท้อนว่าศาลมีแนวคิดว่าคุณค่าของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถก่อตั้งครอบครัวและมีศักยภาพในการเลี้ยงดูและให้ความรักความอบอุ่นเด็กได้ไม่ต่างจากคู่รักต่างเพศ

๑.๕ กรอบด้านนโยบาย

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑) และฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕) ซึ่งกำหนดให้มีแผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มความหลากหลายทางเพศเป็นการเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม เท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ทั้งนี้ หนึ่งในข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลตามที่ระบุไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ คือ ให้เร่งดำเนินการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบางมีผลใช้บังคับ เช่น ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ...

๑.๕ การดำเนินการในทางปฏิบัติ

จากการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งทางด้านกฎหมาย นโยบาย รวมถึงการสร้างความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่องยาวนาน จึงทำให้ภาคส่วนต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องครอบครัวหลากหลายทางเพศมากขึ้น และหลายหน่วยงานได้มีนโยบายที่เป็นคุณต่อคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ กรณีที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการประชาสัมพันธ์ว่าไทยเป็นประเทศที่เป็นมิตรต่อคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือกรณีที่ธนาคารเอ็กซอน และบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มีนโยบายให้คู่รักเพศเดียวกันกู้ร่วมกันเพื่อซื้อบ้านได้ หรือกรณีบริษัทเอ็กซอนบางแห่งได้มีการให้สิทธิสวัสดิการแก่พนักงานที่มีความหลากหลายทางเพศและครอบครัว เป็นต้น

๒. กฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในต่างประเทศ

การศึกษาแนวคิด ความเป็นมา และบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในต่างประเทศนั้น อาจแสดงให้เห็นแนวทางในการแก้ไขข้อจำกัดสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ซึ่งถูกจำกัดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบันได้ โดยในส่วนนี้ ขอนำเสนอตัวอย่างกฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังนี้

¹ Thai PBS, “ศาลเยาวชนฯ ตัดสินให้ “ด.ญ.คาร์เมน” เป็นบุตรโดยชอบของผู้ว่าจ้างอุ้มบุญ,” <https://news.thaipbs.or.th/content/251944>

๒.๑ กฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปถือว่าเป็นกลุ่มประเทศแรกที่มีการผ่านกฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากที่สุด โดยที่ประเทศฝรั่งเศสก็เป็นหนึ่งในประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน และมีการต่อสู้ของแนวคิดเกี่ยวกับการสมรสของคู่รักเพศเดียวกันมาอย่างยาวนาน จนมีการประกาศใช้กฎหมายที่ให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถทำการสมรสกันได้ เรียกว่า Pacte civil de solidarité (PACS) หรือ Le Pacte civil de solidarité ซึ่งการสมรสของคู่รักเพศเดียวกันตามกฎหมายดังกล่าวจะเรียกว่า “สัญญาทางแพ่งเพื่ออยู่ร่วมกัน” อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างครอบครัวของประเทศฝรั่งเศส²

การจดทะเบียน PACS สามารถทำได้ระหว่างบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วสองคน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่ต่างเพศหรือเพศเดียวกันก็ได้ มีเพียงข้อห้ามมิให้มีการจดทะเบียนระหว่างบุพการีกับทายาท พี่กับน้อง หรือลูกกับหลาน หรือระหว่างญาติโดยการแต่งงาน เช่น แม่ยาย ลูกเขย ผู้ที่แต่งงานแล้ว หรือผู้ที่จดทะเบียน PACS กับคนอื่นแล้ว หากฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าวจะถือว่าการจดทะเบียนนั้นเป็นโมฆะ โดยการจดทะเบียนดังกล่าวกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบไว้เป็นการเฉพาะ หากแต่กำหนดวิธีว่าบุคคลทั้งสองจะต้องทำข้อตกลงจะทำ PACS กันแล้วนำไปจดแจ้งกับศาลของศาล Tribunal d'instance ในเขตที่ตนอาศัยอยู่ หรือที่สถานกงสุล หรือสถานทูตในกรณีที่อยู่ต่างประเทศหากจะมีการเปลี่ยนแปลงสัญญาหรือจะเลิกก็ต้องจดทะเบียนแจ้งกับเจ้าหน้าที่ศาลที่ได้ทำการจดทะเบียน³

สิทธิประโยชน์ของการจดทะเบียน PACS นั้น ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เช่น การใช้ชีวิตร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านทรัพย์สิน โดยการตกลงนี้จะต้องทำเป็นข้อตกลง และต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ร่วมกันสำหรับมูลหนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีพประจำวัน เว้นแต่เป็นกรณีที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกินสมควรอย่างเห็นได้ชัดเจน ส่วนมูลหนี้ส่วนตัวนั้นกฎหมายได้กำหนดให้แยกกันรับผิดชอบ ในเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น แต่ละคนสามารถนำสืบได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นสินส่วนตัว แต่ถ้าหากไม่สามารถพิสูจน์ได้ทรัพย์สินนั้นจะกลายเป็นทรัพย์สินกรรมสิทธิ์ร่วม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ที่จดทะเบียน PACS จะมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐหรือจากบริษัทที่คู่สัญญา PACS อีกคนทำงานอยู่เช่นเดียวกับกรณีจดทะเบียนสมรส และในการเสียภาษี ผู้ที่จดทะเบียน PACS ก็ต้องแจ้งและเสียภาษีร่วมกันในอัตราเดียวกันกับคู่แต่งงาน และได้รับยกเว้นภาษีมรดกในกรณีทำพินัยกรรมยกให้กัน ในเรื่องการให้ระหว่างกัน (Donations entre partenaires) ผู้ที่จดทะเบียน PACS จะไม่ต้องเสียภาษี โดยกฎหมายยกเว้นให้เทียบเท่ากับกรณีจดทะเบียนสมรส คือ สามารถให้ได้ 76,000 ยูโร เป็นต้น

² ททัยร์ตัน บุนโยบัยชฎัมภ์ เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ และภูมิ มูลศิลป์, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.” (เสนอต่อสถาบันพระปกเกล้า, 2562), หน้า 13 - 14.

³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “กฎหมายความรักและความผูกพัน” [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา:

http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=533&Itemid=1

๒.๒ กฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในไต้หวัน

ไต้หวันเป็นที่แรกในทวีปเอเชียที่มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ ซึ่งไต้หวันนั้นมีวิวัฒนาการทางกฎหมายและบริบททางสังคมใกล้เคียงกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น การศึกษาวิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในไต้หวันจะเป็นประโยชน์กับการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายข้างต้นของประเทศไทยด้วย

พัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในไต้หวันนั้น เริ่มต้นขึ้นจากการพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไต้หวัน ในคำวินิจฉัยเลขที่ ๗๔๘ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการตีความกฎหมายว่า ประมวลกฎหมายแพ่งส่วนที่สองว่าด้วยการสมรส ที่บัญญัติห้ามบุคคลสองคน ซึ่งมีเพศเดียวกันจดทะเบียนสมรสกัน ขัดต่อหลักเสรีภาพของบุคคลในการสมรส และขัดต่อหลักความเท่าเทียมกันของมนุษย์ อันเป็นหลักการที่มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของไต้หวัน นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีคำสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวภายใน ๒ ปี นับแต่วันที่มีการตีความคำวินิจฉัยนี้⁴

ในที่สุด เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ สภานิติบัญญัติของไต้หวันก็ได้อนุมัติร่างกฎหมายว่าด้วยการบังคับใช้คำวินิจฉัยเลขที่ ๗๔๘ ของศาลรัฐธรรมนูญ (the Enforcement Act of Judicial Yuan Interpretation No. 748) ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ส่งผลให้คู่รักเพศเดียวกันในไต้หวันสามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ตามกฎหมาย⁵ ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวให้สิทธิต่าง ๆ ในการสมรสระหว่างคู่รักเพศเดียวกันเกือบเทียบเท่าคู่ชีวิตชายหญิง แต่ยังคงขาดสิทธิบางประการ เช่น การสมรสของชาวต่างชาติในไต้หวัน อนุญาตเฉพาะคู่รักชาวต่างชาติที่มีสัญชาติของประเทศที่มีกฎหมายรับรองการสมรสระหว่างคู่รักเพศเดียวกันแล้วเท่านั้น และอนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันรับบุตรบุญธรรมร่วมกันโดยบุตรบุญธรรมต้องมีสายเลือดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น⁶

๒.๓ กฎหมายว่าด้วยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรประกอบไปด้วยอังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ ได้ออกกฎหมายรับรองการจดทะเบียนความสัมพันธ์ของบุคคลเพศเดียวกันที่เรียกว่า The Civil Partnership 2004 โดยผู้จดทะเบียนความสัมพันธ์แบบนี้ จะมีสิทธิและหน้าที่คล้ายกับคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรส และการจดทะเบียนความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายที่อนุญาตให้กระทำไต่ระหว่างบุคคลเพศเดียวกันเท่านั้น เช่นเดียวกับ

⁴ BBC News, "LGBT: สภาไต้หวันผ่านกฎหมายแต่งงานเพศเดียวกันครั้งแรกในเอเชีย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-48307052>

⁵ Library of Congress, "Taiwan: Same-Sex Marriage Law Enters into Effect." [Online] Accessed: 11 February 2022. Available from: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2019-06-18/taiwan-same-sex-marriage-law-enters-into-effect/>

⁶ ILaw, "สมรสเท่าเทียม : ย้อนดูการต่อสู้และชัยชนะของต่างประเทศ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา: <https://law.or.th/node/6009>

การจดทะเบียนสมรสที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเรื่องของบุคคลต่างเพศ⁷ ทั้งนี้ แนวคิดในการรับรองสิทธิแก่ครอบครัวของคู่รักที่เป็นคนข้ามเพศในรูปแบบของการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตตามกฎหมายคู่ชีวิตของประเทศอังกฤษมีอิทธิพลต่อการยกย่องพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ของประเทศไทยด้วย

ทั้งนี้ บุคคลที่อาจเข้าจดทะเบียนความสัมพันธ์เป็นคู่ชีวิตตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องเข้าเงื่อนไขทั้ง 3 ประการดังนี้⁸

- (1) บุคคลทั้งสองต้องมีเพศเดียวกัน
- (2) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องไม่อยู่ในสถานภาพสมรสหรือสถานภาพคู่ชีวิตกับบุคคลอื่น

ในขณะเดียวกัน

- (3) บุคคลทั้งสองฝ่ายต้องมีอายุไม่น้อยกว่า ๑๖ ปี

ถึงแม้ว่าการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตตาม Civil Partnership Act 2004 จะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรับรองสิทธิของคู่รักเพศเดียวกันเช่นเดียวกับคู่สมรสชายหญิงก็ตาม แต่การบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตก็ยังคงมีความแตกต่างบางประการกับการสมรสในกรณีของคู่สมรสชายหญิงอยู่บ้าง กล่าวคือ การบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตเป็นการกระทำโดยทางเอกสารของฝ่ายบ้านเมือง (Secular) เท่านั้น โดยไม่มีกระบวนการทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องดังเช่นในกรณีของการสมรสในกรณีของคู่สมรสชายหญิง แต่ประการใด⁹

นอกจากนี้ เนื่องจากการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งถือได้ว่าก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายต่อคู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายในระดับที่เท่าเทียมกับการสมรส ดังนั้น กระบวนการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตจึงมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและต้องการการให้ข้อมูล ตลอดจนมีการปิดประกาศคำขอบันทึกทะเบียนไว้เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบและการโต้แย้งคัดค้านการบันทึกทางทะเบียนเป็นคู่ชีวิตด้วย

๓. การรับฟังความเห็นของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ ดร. ชีรเดช มโนลีหกุล และผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ ดร. สาธิตา วิมลคุณารักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และคณะ จัดการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และองค์กรที่ทำงานด้านความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ได้แก่ สมาคมฟ้าสีรุ้ง มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

⁷ House of Commons Library Catherine Fairbairn, "Same-sex marriage and civil partnerships," [Online] Accessed: 11 February 2022. Available from: <http://www.parliament.uk/briefing-papers/sn05882>.

⁸ Civil Partnership Act 2004, Section 3 Eligibility

(1) Two people are not eligible to register as civil partners of each other if—

- (a)
- (b) either of them is already a civil partner or lawfully married,
- (c) either of them is under 16, or
- (d) they are within prohibited degrees of relationship.

(2) Part 1 of Schedule 1 contains provisions for determining when two people are within prohibited degrees of relationship

⁹ Civil Partnership Act 2004, Schedule 12.

กลุ่มนอนโบนารีแห่งประเทศไทย องค์การช่วยเหลือเด็ก (Save the Children) องค์การแคร์แมท เชียงใหม่ Forsogi มูลนิธิเอ็มเฟรนด์อุตรธานี กลุ่ม M-REACH ขอนแก่น สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย สำนักงานภูมิภาค (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) Rainbow Dream Group Thailand เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีการอภิปรายร่วมกันในประเด็นดังนี้ (๑) สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน (๒) การกำหนดหน้าที่ให้คู่รัก ต้องอุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน (๓) การให้สิทธิในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย และการดำเนินคดีต่างผู้ตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (๔) อำนาจในการตัดสินใจทางการแพทย์ต่อการรักษาพยาบาลแทนคู่รัก (๕) สิทธิในการจัดการศพของคู่ชีวิต (๖) สิทธิในการรับมรดก (๗) เหตุต้องห้ามไม่ให้สมรสหรือจดทะเบียนคู่ชีวิตของคนเพศเดียวกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมเห็นพ้องต้องกันว่าประเด็นดังกล่าวข้างต้นเป็นปัญหาที่คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญในปัจจุบัน จึงควรเร่งดำเนินการให้มีบทบัญญัติเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวอย่างเร่งด่วน และที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาแสดงความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ได้แก่

๑) อายุขั้นต่ำที่สามารถจดทะเบียนได้

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่าบุคคลที่จะสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นครอบครัวได้ ควรมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (UN Convention on the Rights of the Child : CRC) ซึ่ง “เด็ก” หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๐ - ๑๘ ปี

๒) สิทธิในการตั้งครรภ์แทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นควรเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตที่สามารถตั้งครรภ์เองได้ ได้ใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว เนื่องจากปัจจุบันพระราชบัญญัติฯ กำหนดว่าต้องเป็นสามีภริยาที่ไม่สามารถมีบุตรได้ด้วยตนเองเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงมีคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศที่สามารถตั้งครรภ์เองได้จำนวนมากที่ต้องการมีบุตร แต่ยังไม่สามารถมีสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฯ เช่น คู่หญิงรักหญิงไม่สามารถขอสุจิจากผู้บริจาคเพื่อการตั้งครรภ์ได้ ในปัจจุบันยังเกิดปัญหาว่าเมื่อคู่รักแก้ปัญหาการมีบุตรโดยการใส่อสุจิผู้อื่น จะทำให้อำนาจปกครองเด็กตกอยู่ที่มารดาเพียงคนเดียว ทั้งยังต้องมีการใส่ชื่อผู้บริจาคอสุจิเป็นบิดา อันก่อให้เกิดความสับสน วุ่นวาย อีกทั้งในบางกรณีเจ้าหน้าที่ยังแนะนำให้ใส่ชื่อบิดาของผู้ให้กำเนิดเป็นบิดาของเด็กด้วย ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาความซับซ้อนในการรับมรดก

๓) การได้รับสิทธิหรือสวัสดิการต่างๆ ตามกฎหมายฉบับอื่นๆ

ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอว่าการจัดการทางงบประมาณที่คำนึงถึงมิติทางเพศเป็นประเด็นหนึ่งที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๗๑ ของรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ไม่ครอบคลุมถึงสวัสดิการต่างๆ อาจถือว่ากฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญฯ เพราะไม่สะท้อนถึงความละเอียดอ่อนทางเพศสภาพของบุคคล และไม่ควรถูกคำนึงถึงว่าจะอยู่กินกันมาเป็นระยะเวลาานเท่าไรก็ตาม

๔) ประเด็นเรื่องสัญชาติ

ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นว่าตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ สิทธิของหญิงกับชายยังไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากกรณีหญิงที่สมรสกับชายไทย สามารถขอสัญชาติด้วยการสมรสตามมาตรา ๙ แต่ไม่ได้กำหนดว่าชายที่เป็นคนต่างด้าวจะขอสัญชาติได้อย่างไร ซึ่งอาจต้องขอแปลงสัญชาติตามมาตรา ๑๑ แต่มีเงื่อนไขอื่นอีก ดังนั้น หากจะให้ผู้มีชีวิตที่เป็นชาวต่างชาติที่จดทะเบียนกับคนไทยสามารถเปลี่ยนสัญชาติได้ ก็ต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติฯ ควบคู่กันไปด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความลักลั่นกัน นอกจากนี้ ในเรื่องการจดทะเบียนคู่ชีวิตของคู่ชีวิตชาวต่างชาติ ปัจจุบันรัฐบาลได้ออกกฎกระทรวงให้มีการจดทะเบียนว่าตนเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนในต่างประเทศแล้วได้ เพื่อให้สามารถจัดการเรื่องต่างๆ แทนกันได้ตามกฎหมาย ดังนั้น หากประเทศไทยไม่รับรองการจดทะเบียนการเป็นคู่ชีวิตของชาวต่างชาติก็อาจทำให้เกิดปัญหาได้ ทางออกหนึ่งในเรื่องนี้อาจเป็นว่ากรณีของต่างชาติมาจดทะเบียนในไทยก็ควรจะต้องแสดงเหตุผลด้วย เช่น มาทำธุรกิจ มาใช้ชีวิตบั้นปลาย หรือมาเพียงท่องเที่ยว เพื่อให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นแหล่งดูแลผู้สูงอายุ ชาวต่างชาติที่มาใช้ชีวิตบั้นปลาย อีกทั้งแนวทางนี้อาจเป็นการป้องกันปัญหาเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศได้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดเกาะเกี่ยวว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม มีผู้เข้าร่วมประชุมบางส่วนแสดงความเห็นว่ากรณีของคู่รักต่างเพศมาจดทะเบียนสมรสในไทยยังไม่มีกำหนดเงื่อนไข ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขในกรณีของคู่รักต่างชาติที่ต้องการจดทะเบียนคู่ชีวิตในประเทศไทยตามที่ระบุไว้ในร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ในปัจจุบัน อาจเป็นการเลือกปฏิบัติ

๕) การเปิดให้บุคคลต่างเพศจดทะเบียนคู่ชีวิตได้

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าการเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเลือกรูปแบบการใช้ชีวิตครอบครัวที่ตนเองต้องการโดยใช้บังคับกับทุกคน ไม่ต้องแยกแยะว่ากฎหมายใดใช้กับใครเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง เนื่องจากแม้มีการแก้ไขกฎหมาย หากยังไม่มีความเท่าเทียมก็ต้องถือว่ายังคงมีการเลือกปฏิบัติอยู่เช่นเดิม กฎหมายควรใช้บังคับกับทุกคนมิใช่กับคนใดคนหนึ่ง หรือเพศใดเพศหนึ่ง

๖) การหมั้น

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรก เห็นว่าการหมั้นเป็นวัฒนธรรม ไม่ควรห้าม แต่มีการตีความว่าหากไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการหมั้นไว้ในกฎหมาย ก็เสมือนเป็นการห้ามมิให้มีการหมั้น และหากปรับใช้บทบัญญัติเรื่องการให้โดยเสน่หา ก็อาจทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากการให้โดยเสน่หาไม่ได้มีฐานมาจากแนวคิดที่ว่าต่างฝ่ายต่างตั้งใจสัญญาที่จะเป็นครอบครัวเดียวกัน เมื่อมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา การเรียกคืนสินสอดและของหมั้นอาจเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาด้วยว่าการกำหนดบทบัญญัติว่าด้วยการหมั้นโดยให้สามารถตกลงกันเองได้ว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายผู้หมั้นหรือผู้รับหมั้น จะทำให้มีการอนุโลมนำหลักกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้หรือไม่ ซึ่งหากนำไปใช้ก็จะต้องมีการอธิบายให้ชัดเจนว่าจะต้องรับหน้าที่และความรับผิดชอบไปตามนั้น ฝ่ายที่สอง เห็นควรให้ยกเลิกเรื่องการหมั้นทั้งหมด เพราะกฎหมายว่าด้วยการหมั้นของไทยมาจากแนวคิดชายเป็นใหญ่ ทำให้ยังมีความเหลื่อมล้ำทางเพศสูง และการหมั้นเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่จะให้หรือไม่ให้ก็ได้

๗) การยุติความสัมพันธ์ฝ่ายเดียว

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการสมรสมีลักษณะเป็นพันธนาการอันเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง และหากจะทำให้ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีเงื่อนไขในการเลิกเหมือนกับกฎหมายว่าด้วยการสมรสจะทำให้คู่ชีวิตขาดอิสรภาพ และไม่อาจเป็นกฎหมายที่ทำให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศได้รับความเท่าเทียมโดยแท้จริง เพราะผู้มีความหลากหลายทางเพศคาดหวังความเท่าเทียมในระหว่างกันและกัน และที่ประชุมยังได้มีการอภิปรายกันถึงรูปแบบและผลของการยุติความสัมพันธ์ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาที่สามารถบอกเลิกฝ่ายเดียวได้ สำหรับกรณีกฎหมายคู่ชีวิตของฝรั่งเศส แม้มีการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้ หากอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการเลิกกันนั้นก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สิน แต่หากมีการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวแล้วอีกฝ่ายไม่คัดค้านการเลิกจะมีผลเมื่อเจ้าหน้าที่ศาลประกาศการสิ้นสุดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ แต่หากเป็นคู่สมรสตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะยุติความสัมพันธ์ได้ยากกว่า โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลเท่านั้น ดังนั้นประชาชนจึงมีสิทธิเลือกว่าจะอยากอยู่ภายใต้กรอบความสัมพันธ์รูปแบบใด ในขณะที่ในสหรัฐอเมริกาอาจเป็นเพียงแค่การส่งหนังสือบอกกล่าวเท่านั้นก็ถือว่าความสัมพันธ์ยุติลงแล้ว ส่วนเรื่องของบุตรต้องมีการตกลงกัน และมีระบบมารองรับ

๘) เหตุยกเว้นโทษในการทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างกัน ในลักษณะเช่นเดียวกับสามีภริยาตามประมวลกฎหมายอาญา

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าเมื่อคู่ชีวิตอยู่กันเป็นครอบครัวเช่นเดียวกับสามีภริยาจึงควรนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้เช่นเดียวกัน

๙) แนวทางการขับเคลื่อนกฎหมายรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลเพศเดียวกัน

ที่ประชุมได้ให้ความเห็นที่หลากหลายสรุปได้เป็น ๓ แนวทาง ดังนี้

๙.๑) สนับสนุนการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (Civil Partnership Bill) ควบคู่กับการแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์

ผู้เข้าร่วมประชุมที่เห็นด้วยกับแนวทางนี้เห็นว่า ภาครัฐสามารถดำเนินการผลักดันร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ควบคู่ไปกับการที่ภาคประชาสังคมผลักดันให้เกิดการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เพราะทั้งสองแนวทางล้วนแล้วแต่เป็นผลดีในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติฯ ควรกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิตให้ใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ หากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีผลบังคับใช้ก่อน ภาคประชาสังคมจะยังคงผลักดันให้เกิดการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้เกิดการสมรสเท่าเทียมต่อไป

๙.๒) สนับสนุนการสมรสเท่าเทียม (Marriage Equality)

ผู้เข้าร่วมประชุมที่เห็นด้วยกับแนวทางนี้เห็นว่า การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถสมรสกันได้ เป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการรับรองและคุ้มครอง

สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์จะทำให้คู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกับคู่สมรสต่างเพศ สอดคล้อง กับหลักการไม่เลือกปฏิบัติ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาค

๙.๓) สนับสนุนให้ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เป็นระบบความสัมพันธ์ทางครอบครัวรูปแบบใหม่ ของทุกเพศ

ผู้เข้าร่วมประชุมที่เห็นด้วยกับแนวทางนี้เห็นว่า ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคน ไม่ว่าจะคู่รัก ต่างเพศหรือคู่รักเพศเดียวกัน สามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตภายใต้ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้ ซึ่งจะเป็ นการก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ของครอบครัวรูปแบบใหม่ที่อาจได้รับสิทธิและหน้าที่บางประการที่ไม่เทียบเท่า กับกรณีของการสมรสตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่กฎหมายดังกล่าวจะสามารถเป็นทางเลือก ให้กับบุคคลที่ต้องการการรับรองความสัมพันธ์ที่ไม่ยึดโยงกับระบบการสมรส ดังเช่นกรณีกฎหมาย PACS ของฝรั่งเศส หรือ Civil Partnership Act 2014 ของอังกฤษ

๔. การรับฟังความเห็นของกลุ่มศาสนา

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ ดร. ชีรเดช มโนลีหกุล และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. สาธิตา วิลลคุณารักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ คณะ จัดการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนของกลุ่มศาสนา เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

๔.๑ ศาสนาพุทธ

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรพระพุทธศาสนาหลักในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และยุวพุทธภิกษุสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยผู้เข้าร่วมประชุมเห็นพ้องต้องกันว่าหลักคำสอนของศาสนาพุทธ ไม่มีบทบัญญัติใดที่ห้ามเรื่องความรักของบุคคลเพศเดียวกัน เนื่องจากศาสนาพุทธไม่ได้มองความรักว่าเป็น ความรักระหว่างเพศใด ขอเพียงแต่ไม่ประพฤติผิดในกามเท่านั้น ดังนั้น พฤติกรรมการรักเพศเดียวกันของบุคคล ที่มีความหลากหลายทางเพศจึงไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาพุทธแต่อย่างใด สำหรับเรื่องการประกอบพิธีกรรม ทางศาสนาให้คู่รักเพศเดียวกันของพระสงฆ์นั้น เป็นเรื่องของการทำบุญ หากทำให้เกิดความสบายใจ มีความสุข ก็สามารทำได้ตามบริบทของสังคม นอกจากนี้ ยังเห็นว่ากรณีกฎหมายที่กำหนดกรอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ที่มีความหลากหลายทางเพศให้ชัดเจนเป็นเรื่องที่ดีเพราะจะช่วยให้ความสัมพันธ์ของคู่รักมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น และช่วยป้องกันไม่ให้คนประพฤติผิดในกามอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาพุทธด้วย

๔.๒ ศาสนาคริสต์

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรคริสต์ศาสนาหลักในประเทศไทย ได้แก่ สภาคริสตจักร ในประเทศไทย สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย สหคริสตจักรแบ็บติสต์ในประเทศไทย มูลนิธิคริสตจักร เซเวนธ์เดย์แอดเวนติสแห่งประเทศไทย คริสตจักรพลับพลา และสหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย โดยที่ประชุม

เห็นพ้องต้องกันว่าถึงแม้ว่าคริสต์ศาสนาจะเคารพและไม่ได้รังเกียจบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และเรื่องของความรักก็เป็นพื้นฐานและเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของศาสนาคริสต์ แต่ความรักในเชิงครอบครัวตามหลักคำสอนและพระวาทะของพระเจ้าเป็นเรื่องระหว่างหญิงชายเท่านั้น เนื่องจากพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ให้มีสองเพศเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์มนุษย์ ดังนั้น การก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศจึงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อหลักคำสอนทางศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม ผู้แทนองค์กรคริสต์ศาสนาตระหนักว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิในความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทุกๆ คน และทราบว่าประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม หากประเทศไทยจะมีการผลักดันกฎหมายลักษณะดังกล่าวเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แม้ว่าองค์กรคริสต์ศาสนาจะไม่เห็นด้วยแต่ก็จะไม่ต่อต้านกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ หากเป็นไปได้ ขอให้หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “การสมรส” ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ในมุมมองของศาสนาคริสต์ซึ่งควรสงวนไว้สำหรับคู่รักต่างเพศเท่านั้น และให้ใช้คำอื่นในการรับรองความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักเพศเดียวกันแทน เช่น “คู่ชีวิต” เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้คุ้มครองและสงวนสิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้กับผู้นำทางศาสนาด้วย

๔.๓ ศาสนาอิสลาม

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรศาสนาอิสลามหลักในประเทศไทย ได้แก่ สำนักจุฬาราชมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มัสยิดดารุลอีมาน บ้านบุญแม่กียะ ชมรมอิหม่าม คอเต็บ.บิหลัน.อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส โดยที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันว่า สิทธิ เสรีภาพ และความรักเป็นหลักการสำคัญที่ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความรักที่จะนำไปสู่การก่อตั้งครอบครัวตามหลักการทางศาสนาจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำรงรักษาเผ่าพันธุ์ ศาสนาอิสลามจึงกำหนดให้มีการแต่งงานระหว่างชายหญิงเท่านั้น ในการนี้ การก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงขัดต่อหลักการทางศาสนา อย่างไรก็ตาม ผู้แทนองค์กรศาสนาอิสลามเข้าใจดีว่า ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เคารพในความหลากหลาย หากประเทศไทยผลักดันร่างกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ศาสนาอิสลามก็จะไม่คัดค้านหรือต่อต้านกฎหมายดังกล่าว แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามหรือประกอบพิธีการสมรสทางศาสนาให้ได้เนื่องจากขัดต่อหลักคำสอนทางศาสนา คนไปจดทะเบียนคู่ชีวิตต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนเองในฐานะที่นับถือศาสนาอิสลาม ชุมชนอิสลามไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปกำหนดการใช้ชีวิตของใคร มีเพียงสิทธิในการเข้าไปให้คำแนะนำตามอำนาจที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของเรื่อง การดำรงชีวิตในสังคมเท่านั้น ทั้งนี้ เสนอให้ภาครัฐพิจารณาคุ้มครองผู้นำทางศาสนาในการที่จะปฏิเสธการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้กับคู่รักเพศเดียวกัน หรือกำหนดไม่ให้กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้แก่ชาวมุสลิม หรือพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๕. การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดการประชุมเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕ เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เข้าร่วม อาทิ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมการกงสุล กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย และกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นต้น โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ตามที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเสนอ โดยเห็นว่าร่างกฎหมายดังกล่าว มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมเห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างการรับรู้ให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อรองรับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวต่อไป

๖. บทสรุป

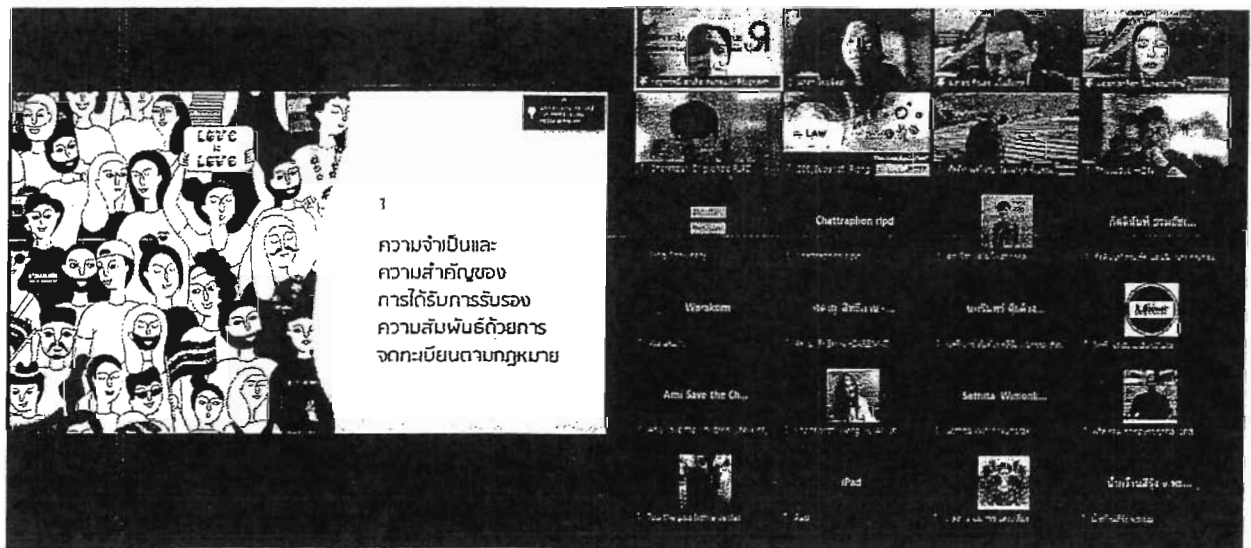
ผลจากการทบทวนหลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการมีกฎหมายพบว่าประเทศไทยมีความพร้อมต่อการมีกฎหมายรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว จากการศึกษาได้เข้าเป็นภาคีพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหลายฉบับที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติในด้านต่างๆ รวมถึงสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว อีกทั้งประเทศไทยยังมีกฎหมาย นโยบาย คำพิพากษาของฝ่ายตุลาการ และการดำเนินการในทางปฏิบัติที่เอื้อต่อการออกกฎหมายดังกล่าวด้วย และหากพิจารณามุมมองของศาสนาต่อการมีความรักและการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จะเห็นได้ว่าศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ระบุชัดเจนว่าขัดกับหลักคำสอนทางศาสนา แต่ก็เข้าใจว่าไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อสังคมโลกในเรื่องการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงไม่ขัดข้องต่อการมีกฎหมายรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวในรูปแบบของพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ แต่หากเป็นกรณีของการสมรสนั้นยังไม่สามารถยอมรับได้ในขณะนี้ ทั้งนี้ ได้เสนอให้มีบทบัญญัติคุ้มครองกลุ่มผู้นำศาสนาที่ไม่ประกอบพิธีกรรมให้กับคู่รักเพศเดียวกันด้วย สำหรับมุมมองความเห็นของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ต้องการกฎหมายที่รับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวที่เทียบเท่ากับคู่สมรส โดยมีความเห็นต่อการดำเนินการออกเป็น ๓ แนวทาง ได้แก่ (๑) สนับสนุนการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ควบคู่กับการแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์ (๒) สนับสนุนการสมรสเท่าเทียม (๓) สนับสนุนให้ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เป็นระบบความสัมพันธ์ทางครอบครัวรูปแบบใหม่ของทุกเพศ ในการนี้ จึงขอนำเสนอผลการพิจารณามายังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามแนวทางที่เห็นเหมาะสมต่อไป

กองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

หลักฐานการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่มือชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

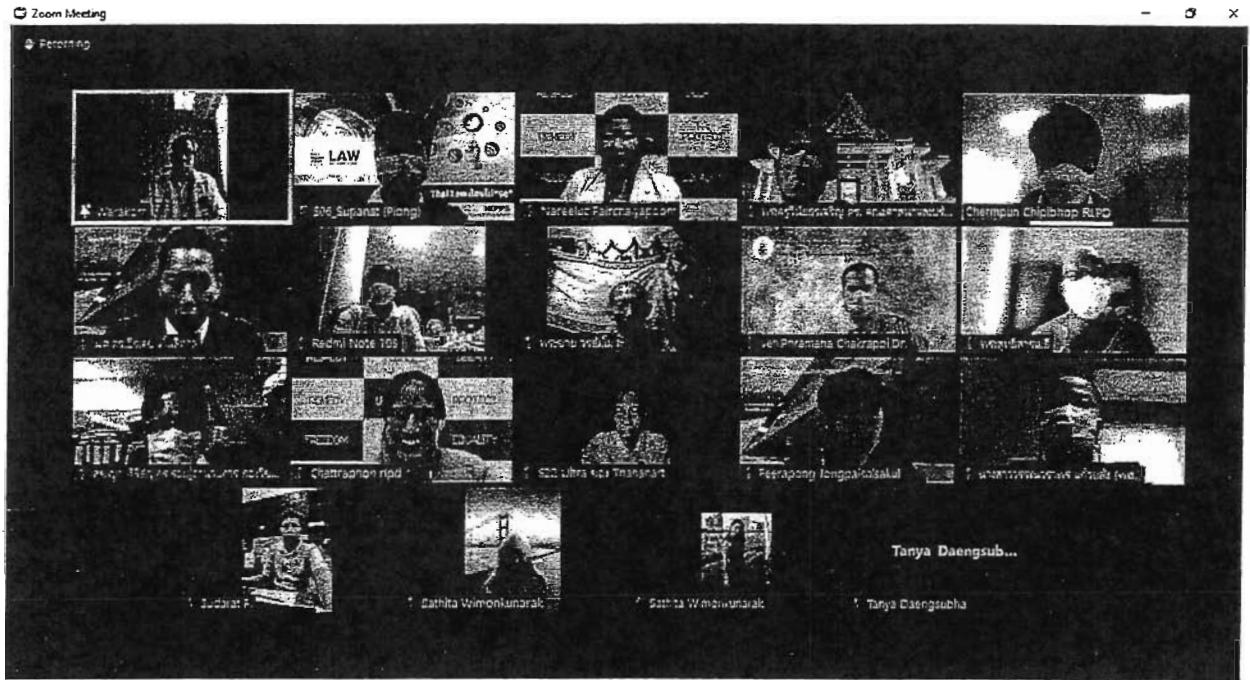
ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.
(กลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ)
วันจันทร์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๕

ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

(ศาสนาพุทธ)

วันพุธที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕

ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.
(ศาสนาคริสต์)
วันพุธที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕

ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่มือชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

(ศาสนาอิสลาม)

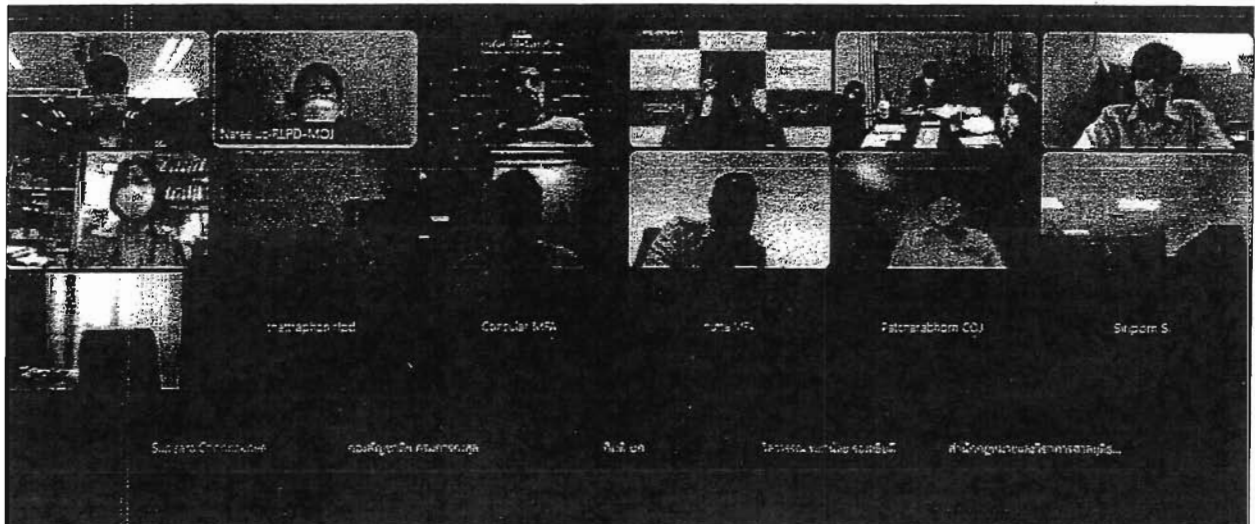
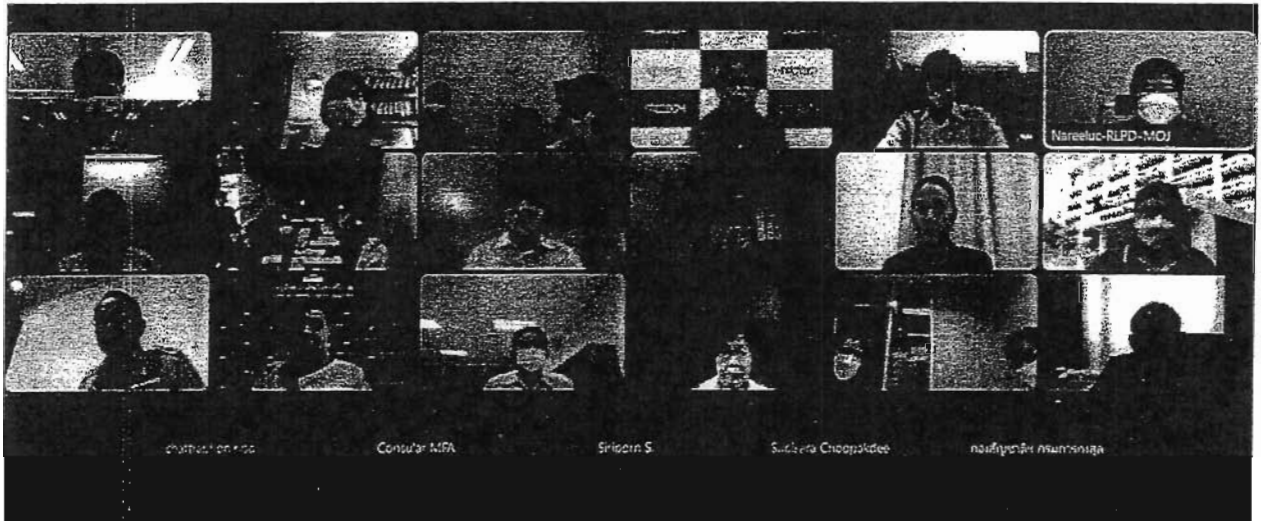
วันพุธที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕

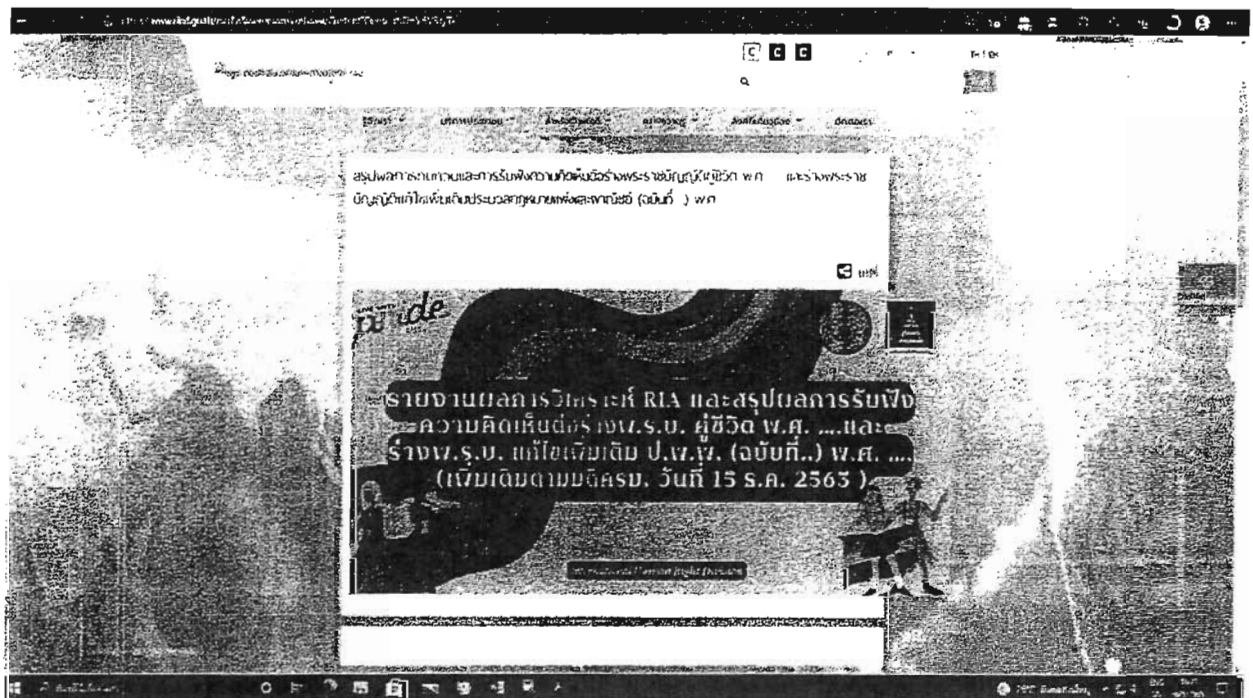
ประมวลภาพการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่..) พ.ศ.

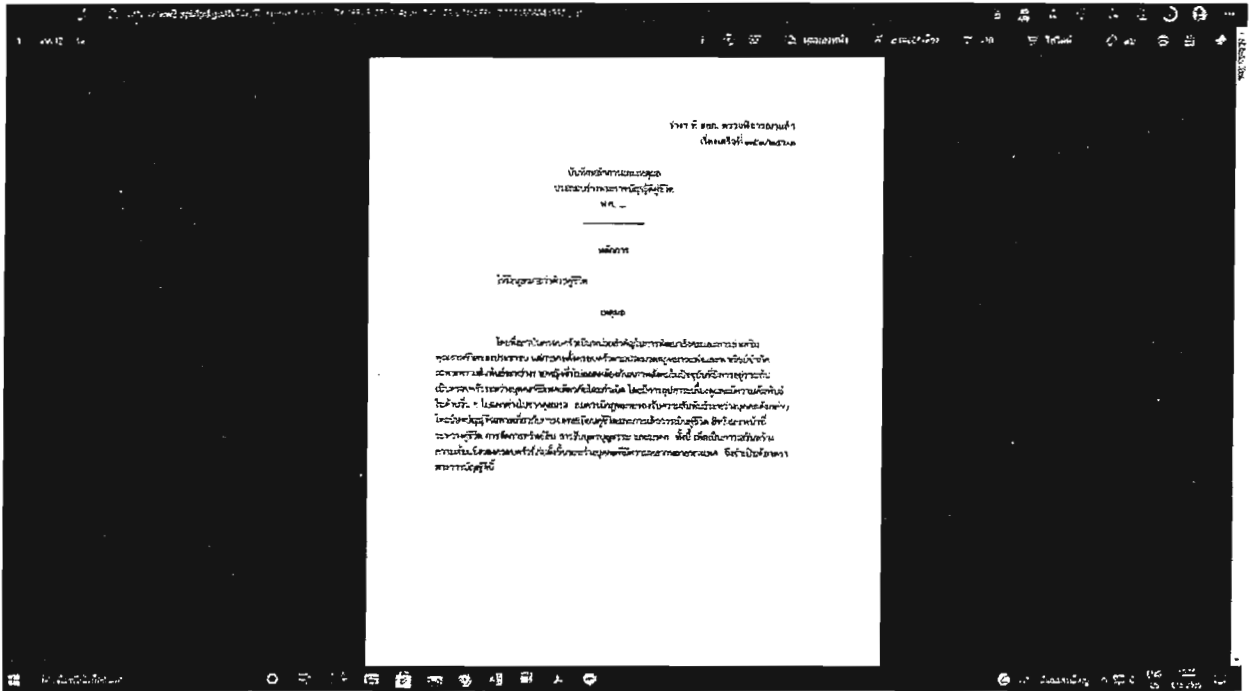
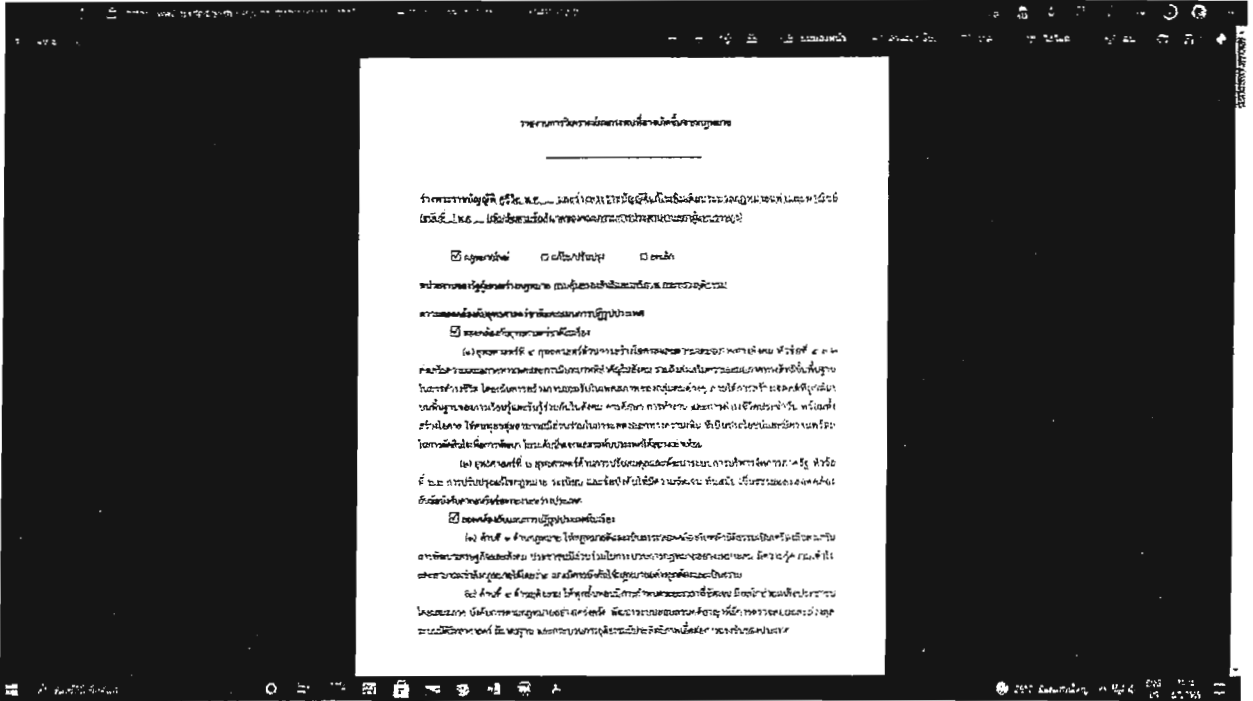
(หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

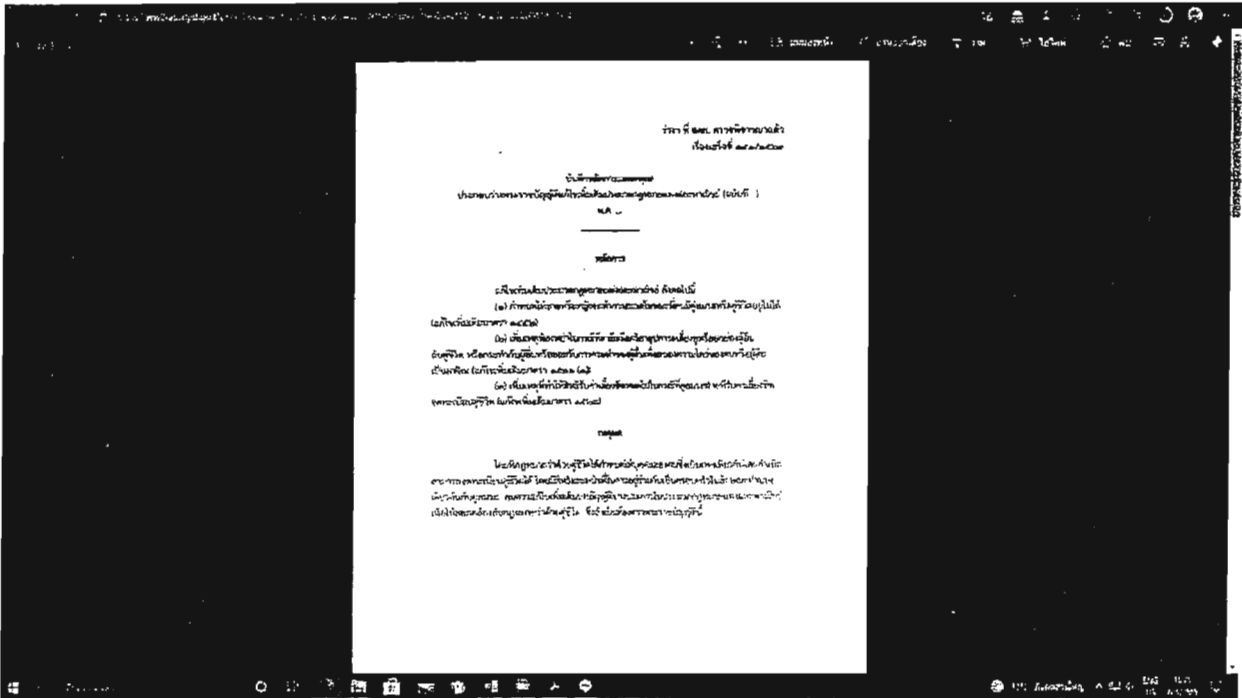
วันอังคารที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕

หลักฐานการเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น
และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

บทที่ ๑๑๑. การหักลดหย่อน
เรื่องวันที่ ๑๑/๑๑/๒๕๖๖

บัญชีหักลดหย่อน
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๑)
หน้า ๑

บทนิยาม

- ในบทนิยามของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๑) มีคำนิยามต่อไปนี้
- (๑) หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์
 - (๒) หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์ และมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์
 - (๓) หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์ และมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์
 - (๔) หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์ และมีอายุเกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์

บทเฉพาะ

ในบทเฉพาะของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๑) มีบทเฉพาะต่อไปนี้

สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นต่อ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา)

ภูมิหลัง

ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ซึ่งที่ผ่านมา คณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ประชุมร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นไปอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน คณะกรรมการกฤษฎีกาฯ จึงได้มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินกระบวนการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา) โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นผ่าน ๒ ช่องทาง ได้แก่

๑) การนำร่างพระราชบัญญัติฯ ขึ้นสู่เว็บไซต์ และช่องทางออนไลน์ต่างๆ โดยเปิดการรับฟังความคิดเห็น ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๒

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา) เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น

ผลการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

๑. การรับฟังความคิดเห็นทางเว็บไซต์

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้กำหนดประเด็นทั้งสิ้น ๘ ประเด็นเพื่อให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสาธารณชน โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้เปิดรับฟังความคิดเห็นฯ ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๑๘ วัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นจำนวน ๔๑๖ คน โดยสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นฯ ได้ดังนี้

๑) ความเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา)

ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา) คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๑ ไม่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ ๙.๙

๒) หลักเกณฑ์เรื่องอายุ

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๘๘.๔ เห็นด้วยกับการกำหนดหลักเกณฑ์อายุขั้นต่ำของการจดทะเบียนคู่ชีวิตไว้ที่ ๑๗ ปีบริบูรณ์เทียบเท่ากับเกณฑ์อายุขั้นต่ำของการสมรส อย่างไรก็ตาม มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๑๑.๖ เนื่องจาก

๒.๑) อายุ ๑๗ ปี นั้นยังเด็กเกินไป ขาดวุฒิภาวะ อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดอายุขั้นต่ำของการสมรสไว้ที่ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในประเด็นดังกล่าวอยู่

๒.๒) เสนอให้กลับไปใช้อายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ (การบรรลุนิติภาวะโดยอายุ) ตามร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับเดิมที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๓) หลักเกณฑ์เรื่อง สัญชาติ

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๗๘.๗ เห็นด้วยกับการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องสัญชาติสำหรับการจดทะเบียนคู่ชีวิตไว้ อย่างไรก็ดี มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๒๑.๓ เพราะเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องสัญชาติสำหรับการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการสมรสเป็นเหตุให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศ

- ผลของการฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องสัญชาติของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๒ เห็นด้วยกับการกำหนดให้การฝ่าฝืนหลักเกณฑ์เรื่องสัญชาติจะเป็นเหตุให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นกลายเป็นโมฆะ อย่างไรก็ดี มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๘ โดยเสนอให้กำหนดให้การฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นเพียงโมฆียกรรม ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถอ้างสิทธิหรือหน้าที่อื่นใดต่อรัฐ หรือบุคคลภายนอกได้ แต่ยังคงมีผลบังคับกันระหว่างคู่ชีวิต

๔) การรับรองการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามกฎหมายต่างประเทศในประเทศไทย

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๓.๗ เห็นด้วยกับการรับรองการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามกฎหมายต่างประเทศในประเทศไทยเพื่อให้คู่ชีวิตที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายต่างประเทศได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้แสดงความคิดเห็นบางส่วนเห็นว่า การรับรองฯ ดังกล่าวจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับขอบเขตของพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ ตลอดจนกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย

๕) การรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิต

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๕.๔ เห็นด้วยกับการกำหนดให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ อย่างไรก็ดี มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๔.๖ โดยมีเหตุผลประกอบของแต่ละฝ่ายดังนี้

๕.๑) ฝ่ายสนับสนุน

- ควรเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ เช่นเดียวกับคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อความเสมอภาค

- การจดทะเบียนคู่ชีวิต คือ ความมุ่งมั่นที่จะก่อตั้งครอบครัวร่วมกันของบุคคลสองคน และบุตรถือเป็นส่วนสำคัญที่จะเติมเต็มความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ให้สมบูรณ์

- การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมร่วมกันจะเป็นการแสดงเจตนาเข้าร่วมอุปการะเด็กร่วมกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมรับบุตรบุญธรรมฝ่ายเดียวได้เองแล้วอีกฝ่ายไม่ตกลง และมีการรับอุปการะเด็กเข้ามา จะทำให้เกิดปัญหากับเด็กมากกว่า อันเนื่องมาจากผลของการไม่ยินยอมของอีกฝ่าย อีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวขึ้นได้

- การเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ถือเป็นสิ่งที่ดีต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กกำพร้า เพราะจะได้มีครอบครัวที่อบอุ่นที่พร้อมจะอุปการะเลี้ยงดู เป็นการมอบโอกาสให้แก่เด็กซึ่งจะทำให้เด็กเติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ดีและเป็นคนดีของสังคม

- การรับบุตรบุญธรรมร่วมกันจะทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอำนาจปกครองเด็กซึ่งจะไม่ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตลง อีกฝ่ายจะได้มีหน้าที่ที่จะดูแลเด็กต่อไป

๕.๒) ฝ่ายค้าน

- ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิตส่วนมากเป็นความสัมพันธ์แบบฉาบฉวย ไม่ยั่งยืน ดังนั้นการเปิดโอกาสให้รับบุตรบุญธรรมจะก่อให้เกิดปัญหาแก่เด็กได้

- การรับบุตรบุญธรรมมาอุปการะ โดยอาศัยอยู่กับบุคคลสองคนที่มีเพศเดียวกัน อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจเด็ก อาจเกิดเป็นปมด้อยของเด็ก ทำให้เด็กถูกล้อหรือรังแก

- เป็นการส่งเสริมให้เด็กเบี่ยงเบนทางเพศมากยิ่งขึ้น

- การเปิดโอกาสให้รับบุตรบุญธรรมนั้น อาจส่งเสริมให้เกิดปัญหาการค้ำมนุษย์มากขึ้น

- เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ควรจัดทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อน

ข้อสังเกต

- ควรคำนึงถึง กรณีเด็กที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ และลูกติดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วย

๖) สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต

๖.๑) การนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับสามีภริยาและคู่สมรส มาบังคับใช้กับคู่ชีวิต

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๑.๘ เห็นด้วยกับการกำหนดให้นำบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับสามี ภริยา และคู่สมรสมาบังคับใช้กับคู่ชีวิต เพื่อความเท่าเทียมระหว่างคู่สมรสและคู่ชีวิตในประเด็นดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๘.๒ โดยเห็นว่าความสัมพันธ์แบบคู่ชีวิตนั้นเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบที่แตกต่างจากคู่สมรส สิทธิและหน้าที่ระหว่างกัน จึงมีความแตกต่างกันพอสมควร ดังนั้นจึงควรกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิตไว้โดยชัดเจน เพราะการอนุโลม จะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้มาก

๖.๒) อำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายในกรณีอาญา

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๗.๑ เห็นด้วยกับการกำหนดให้นำบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓ และ ๕ มาบังคับใช้กับคู่ชีวิต เพื่อความเท่าเทียมระหว่างคู่สมรสและคู่ชีวิตในประเด็นดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนร้อยละ ๒.๙ ทั้งนี้ ผู้แสดงความคิดเห็นบางส่วนเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๙ ควบคู่กันด้วย

๖.๓) สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๘๙.๑ เห็นด้วยกับการกำหนดให้คู่ชีวิตมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามกฎหมายอื่น นอกเหนือจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย โดยเสนอให้มีสิทธิและหน้าที่

เสมือนคู่สมรสทุกประการ ไม่ว่าจะเป็ น สิทธิในการลดหย่อนภาษี สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการเข้าถึงเทคโนโลยีเจริญพันธุ์ สิทธิในการเข้ารับสวัสดิการข้าราชการและลูกจ้างของรัฐ สิทธิตามกฎหมายประกันสังคม หน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นบัญชีทรัพย์สินของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว สิทธิตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ฯลฯ

๗) ความเห็นต่อการกำหนดเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๖ (๑) “คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการะเลียงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉั นคู่ชีวิตหรือฉั นภริยาหรือสามี ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉั น หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตน เป็นอาจฉั น อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้”

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๖.๙ เห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าวและมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย จำนวนร้อยละ ๓.๑

๘) ความเห็นต่อการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๘.๑) การจดทะเบียนชั น

มาตรา ๑๔๕๒ “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่มีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ไม่ได้”

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๖.๔ เห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าว และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย จำนวนร้อยละ ๓.๖

๘.๒) การสิ้นสุดสิทธิในการรับค่าเลี้ยงชีพ

มาตรา ๑๕๒๘ “ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่หรือจดทะเบียนคู่ชีวิต สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพ ย่อมหมดไป”

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๐.๖ เห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าว และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย จำนวนร้อยละ ๙.๔

๘.๓) เหตุฟ้องหย่า

มาตรา ๑๕๑๖ (๑) “สามีหรือภริยาอุปการะเลียงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉั นภริยาหรือสามี หรือฉั นคู่ชีวิต เป็นชู้หรือมีชู้ ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉั น หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่น เพื่อสนองความใคร่ของตนเป็นอาจฉั น อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวนร้อยละ ๙๘.๓ เห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าว และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วย จำนวนร้อยละ ๑.๗

๒. การรับฟังความคิดเห็นผ่านจากประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติ คู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่าง การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา)

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (ฉบับอยู่ระหว่าง การพิจารณาของคณะกรรมการ กฤษฎีกา) ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วม การประชุมทั้งสิ้น ๔๐๐ คน สรุปลผลการประชุมฯ ดังนี้

การนำเสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต และข้อเสนอแนะจากวิทยากร

ศาสตราจารย์กิตติคุณวิทิต มันทาภรณ์: อธิบายถึงบริบทการพัฒนากฎหมายคู่ชีวิตของสหราชอาณาจักร ซึ่งเริ่มต้นจากการจัดทำพระราชบัญญัติคู่ชีวิตที่จำกัดสิทธิให้เฉพาะคู่รักเพศเดียวกันเท่านั้นแต่ยังไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นศาสนาซึ่งเป็นประเด็นละเอียดอ่อนของประเทศ โดยผลลัพธ์ของพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ ในขณะนั้น คือ การก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิตในการดูแลซึ่งกันและกัน ต่อมาสหราชอาณาจักรได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการสมรสซึ่งก่อให้เกิดการสมรสที่เท่าเทียม (Marriage Equality) และได้แก้ไขพระราชบัญญัติคู่ชีวิตเพื่อเปิดโอกาสให้ชาย-หญิงสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคู่ชีวิตเป็นเพียงบันไดขั้นแรกในการพัฒนาไปสู่การสมรสที่เท่าเทียมกันในอนาคต สำหรับประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศไทยว่าจะเลือกดำเนินการในรูปแบบใด

สำหรับข้อสังเกตตามร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ ฉบับล่าสุด มีดังนี้

- ๑) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้สิทธิเฉพาะบุคคลเพศเดียวกันโดยกำเนิด เท่านั้น (มาตรา ๓)
- ๒) ผู้ที่จะจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ต้องมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป (มาตรา ๖)
- ๓) กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องสัญชาติทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องมีสัญชาติไทยเป็นสำคัญ
- ๔) การจดทะเบียนคู่ชีวิตสามารถกระทำได้ที่สถานทูตและสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ
- ๕) กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องความยินยอม กรณีที่ผู้ที่จะจดทะเบียนคู่ชีวิตยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย
- ๖) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิตในการดูแลซึ่งกันและกัน
- ๗) มาตรา ๑๔ เป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดสิทธิอย่างกว้างขวางโดยให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาบังคับใช้ได้ ซึ่งในที่นี้รวมถึงสิทธิในการดูแลรักษาพยาบาลที่เป็นข้อห่วงกังวลในสังคมด้วย
- ๘) ฝากประเด็นห่วงใยเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ที่ควรเปิดโอกาสให้คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ เช่นเดียวกับคู่สมรส
- ๙) ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดเรื่องสำคัญ ไว้ค่อนข้างครบถ้วน อาทิ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต และมรดก

อย่างไรก็ดี ได้ฝากข้อเสนอแนะแก่ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังนี้

- ๑) หลักเกณฑ์เรื่องอายุ ประเทศไทยกำหนดไว้ที่ ๑๗ ปีบริบูรณ์เช่นเดียวกับการสมรส อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยต่างพยายามที่จะเพิ่มเกณฑ์อายุของการสมรสขึ้นมาที่ ๑๘ ปีบริบูรณ์
- ๒) ควรยกเลิกหลักเกณฑ์เรื่องสัญชาติเพื่อให้สอดคล้องกับการสมรส
- ๓) ควรพิจารณาหลักเกณฑ์การรับรองการจดทะเบียนคู่สมรส/คู่ชีวิตตามกฎหมายต่างประเทศ
- ๔) ควรพิจารณาและเพิ่มเติมเรื่องการรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิต และการเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ เพื่อช่วยในการเจริญพันธุ์
- ๕) สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต ควรให้เทียบเท่ากับคู่สมรส
- ๖) ควรพิจารณาทบทวนเรื่องสวัสดิการสังคม สวัสดิการภาครัฐ และภาษี

นายกิตตินันท์ ธรรมรัช นายกสสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย: ในฐานะภาคประชาสังคมยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการยกย่องพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. โดยส่วนตัวได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อยกย่องพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. จนได้ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับ ๔๘ มาตรา หรือที่เรียกกันว่า “อัมพวาโมเดล” ซึ่งบรรจุสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ที่ภาคประชาสังคมต้องการไว้ค่อนข้างครบถ้วน ต่อมา ร่างพระราชบัญญัติฯ (ฉบับอัมพวาโมเดล) ดังกล่าวได้รับการพัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันได้ร่างพระราชบัญญัติฯ (ฉบับอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา) ซึ่งมีทั้งสิ้น ๔๐ มาตรา

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนั้น แม้ว่าจะมีความพยายามยกย่องพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีภาคประชาสังคมบางกลุ่มที่พยายามผลักดันให้เกิดการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป ซึ่งความพยายามดังกล่าวน่าจะเข้มข้นขึ้นหลังจากการนำเอาร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ขอยกตัวอย่างบริบทของไต้หวันไว้เป็นข้อคิด เนื่องจากถึงแม้ว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการสมรสตามคำพิพากษาศาลสูงเรียบร้อยแล้ว แต่ปัจจุบันพบว่าเกิดปัญหาวุ่นวายอย่างมากในไต้หวัน เนื่องจากภาครัฐยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควรในการรับรองสิทธิในการสมรสที่เท่าเทียม ทำให้เกิดความล้าหลังของกฎหมายและทางปฏิบัติ

นายพิทยา จินาวัฒน์: ปัจจุบันประเทศไทยเรามีผู้สนับสนุนทั้ง ๒ แนวทาง คือ ๑) การเริ่มจากการยกย่องพระราชบัญญัติคู่ชีวิตแล้วจึงพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือ ๒) การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นางนงภรณ์ รุ่งเพ็ชรวงศ์: กล่าวถึงพัฒนาการของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. โดยร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับปัจจุบันซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ประกอบไปด้วย ๖ หมวด ๔๔ มาตรา ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายหลายท่านขึ้น เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ อย่างกว้างขวาง โดยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ไปแล้วทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง จนได้ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับปัจจุบันซึ่งมี ๔๐ มาตรา โดยมีความพยายามในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้กับคู่ชีวิตอย่างค่อนข้างครบถ้วน พร้อมทั้งได้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้โดยอนุโลม

ทั้งนี้ นางนงภรณ์ฯ ได้เน้นย้ำว่า รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้ภาครัฐมีหน้าที่ต้องทบทวนกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น ถึงแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฯ จะได้รับการประกาศใช้แล้ว ก็ต้องมีกระบวนการทบทวนและพัฒนากฎหมายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในอนาคตอาจมีการผนวกรวมประเด็นเรื่องการรับบุตรบุญธรรม สวัสดิการแห่งรัฐ ภาษี ไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ หรืออาจเป็นหนทางที่นำไปสู่การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป

การรับฟังความคิดเห็น

นายวรัญชัย โชคชนะ: เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ทุกประการ พร้อมทั้งตั้งคำถามถึงกรอบเวลาในการเสนอร่างพระราชบัญญัติฯ เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

นางสาวชুমภาพร แต่งเกลี้ยง กลุ่มโรงน้ำชา: อ่านแถลงการณ์เพื่อการสมรสที่เท่าเทียมกับคนทุกเพศ โดยสรุปได้ว่า เนื่องจากภาคประชาสังคมได้เล็งเห็นถึงปัญหานี้ จึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำวิจัยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างเป็นรูปธรรม โดยผลการวิจัยสนับสนุนข้อเรียกร้องในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ และ ๖ โดยเสนอให้ขยายสิทธิการสมรสให้ครอบคลุมถึงทุกอัตลักษณ์ทางเพศ และทุกเพศวิถีด้วยการแก้ไขถ้อยคำจาก “ชายหญิง” เป็น “บุคคล” จาก “สามีภรรยา” เป็น “คู่สมรส” และจาก “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” ในทุกมาตรา ตลอดจนเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ สามารถรับบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ เข้าถึงสิทธิการให้กำเนิดบุตรโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ เพื่อช่วย ในการเจริญพันธุ์ เข้าถึงสวัสดิการภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนสามารถสมรสกันได้อย่างเท่าเทียมและมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ

นายธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ สมาชิกผู้แทนราษฎร: การนำพาประเทศไทยเข้าสู่มิติการสมรสที่เท่าเทียม จะต้องเปลี่ยนมุมมองของสังคมและผลลัพธ์ที่ได้จะต้องได้รับความเห็นพ้องจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทางพรรคอนาคตใหม่ จึงขอแสดงจุดยืนในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนการพัฒนาาระบบกฎหมายคู่ชีวิต ให้ครอบคลุมถึงบุคคลทุกคนไม่จำกัดเพียงเฉพาะคู่รักเพศเดียวกันเท่านั้น

นายนาดา ไชยจิตต์ สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย: ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่ได้แตกต่างบุคคลอื่น ๆ ไม่ได้ต้องการการปฏิบัติที่แตกต่าง หรือเป็นพิเศษจากคู่รักชาย-หญิง เพียงแต่ต้องการให้ความรักระหว่างบุคคล ๒ คนได้รับการยอมรับและปฏิบัติเช่นเดียวกับคู่สมรสชาย-หญิงทั่วไป สิ่งที่ต้องการเห็น คือ การสมรสที่เท่าเทียมด้วยการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าที่ร้อยตรีณรงค์ศักดิ์ ชมนาวัง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น: ไม่ขัดข้องกับร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ แต่ขอตั้งข้อสังเกตดังนี้

- ๑) นิยามตามมาตรา ๓ ยังไม่ปรากฏเจตนารมณ์ของความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันของคู่ชีวิต
- ๒) การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ด้วยเหตุของการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามมาตรา ๑๔ อาจขัดต่อ มาตรา ๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะการบรรลุนิติภาวะตามมาตรา ๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กล่าวถึงกรณีการจดทะเบียนคู่ชีวิตเอาไว้

นายชวินโรจน์ อีร์พัชรพร นักกฎหมายอิสระ: ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการอนุโลมตามมาตรา ๑๔ โดยเฉพาะ การให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาลตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิตแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่มิอำนาจ ในการตัดสินใจได้แก่ คู่สมรส บุพการี ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ เป็นต้น เช่นนี้ บุคลากรทางการแพทย์จะตีความให้คู่ชีวิต สามารถให้ความยินยอมได้หรือไม่

นางสาวสมถวิล เอี่ยมโก้ มูลนิธิจิตอาสา: ตั้งข้อสังเกตต่อร่างพระราชบัญญัติฯ ดังนี้

- ๑) นิยามตามมาตรา ๓ แคบเกินไป เสนอให้ขยายให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางอัตลักษณ์ทางเพศ
- ๒) กังวลเรื่องการให้ตุลย์พินิจในการตีความคำว่า “โดยอนุโลม” ตามมาตรา ๑๔

๓) การจดทะเบียนคู่วิวิตที่ได้กระทำไปโดยคู่วิวิตฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดตัวคู่วิวิต ตามนัยแห่งมาตรา ๓๒ ในหมวด ๕ ว่าด้วยการสิ้นสุดการเป็นคู่วิวิต มีความหมายว่าอย่างไร

๔) ไม่เห็นด้วยกับ มาตรา ๓๖ (๑๑) ที่กำหนดให้คู่วิวิตสามารถฟ้องเลิกการเป็นคู่วิวิตได้ หากคู่วิวิตอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่อร้ายแรง เพราะปัจจุบัน คนที่ติดเชื้อ HIV สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติแล้ว

๕) เสนอให้พัฒนาร่างพระราชบัญญัติฯ โดยกำหนดสิทธิให้เทียบเท่ากับการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นายบุญชูธรรม์ ตาเลิศ สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย: กังวลคำนิยามตามร่างพระราชบัญญัติฯ อาจปิดโอกาสไม่ให้กลุ่มคนข้ามเพศสามารถจดทะเบียนคู่วิวิตได้ตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้

นายศิวนาท บุญสืบสกุล คณะทำงานเพื่อความเท่าเทียมทางเพศของพรรคอนาคตใหม่: เสนอจุดยืนของกลุ่ม Non-Binary ที่ไม่เห็นด้วยกับคำนิยามตามมาตรา ๓ “เพศเดียวกันโดยกำเนิด” เพราะเป็นการตีตราและขัดต่อหลักความเสมอภาคทางเพศ ทั้งนี้ สนับสนุนการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นางนงกรณ์ รุ่งเพชรวงศ์: การประชุมในวันนี้สืบเนื่องจากการที่คณะกรรมการกฤษฎีกามอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน โดยได้กำหนดประเด็นสำหรับการรับฟังฯ ๘ ประเด็น ดังนั้นกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงได้ดำเนินการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นฯ ผ่านทาง ๒ ช่องทาง ได้แก่ เว็บไซต์ และการประชุมฯ ในวันนี้ สำหรับกระบวนการดำเนินการหลังจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะเร่งดำเนินการจัดทำสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นฯ เพื่อเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา จากนั้นจะเป็นการดำเนินการตามกระบวนการการพิจารณากฎหมายตามปกติ ซึ่งใช้เวลาค่อนข้างนานและไม่สามารถกำหนดกรอบเวลาได้

ศาสตราจารย์วิทิต มันทาภรณ์: ชี้แจงเพิ่มเติม ดังนี้

๑) จากการศึกษาบริบทของการสมรสที่เท่าเทียมของแต่ละประเทศ พบว่า ประเทศส่วนมากเริ่มต้นจากพระราชบัญญัติคู่วิวิตทั้งนั้น แล้วจึงค่อยพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป อาทิ อังกฤษ และ ฝรั่งเศส

๒) โดยส่วนตัว เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติคู่วิวิตฯ จะต้องไม่สร้างอุปสรรค แต่ในทางตรงข้ามต้องสามารถสร้างโอกาสให้พัฒนาไปยังการสมรสที่เท่าเทียม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแต่งงานกันได้ ทั้งนี้ ควรพิจารณาในรายละเอียดเพิ่มเติมในกรณีที่บุคลากรทางศาสนาปฏิเสธไม่ประกอบพิธีสมรสให้จะมีการดำเนินการอย่างไร

๓) มาตรา ๑๙ อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความขึ้น

๔) สำหรับเรื่องการรักษาพยาบาล คู่วิวิตสามารถเซ็นให้ความยินยอมได้ตามร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ แต่ความยินยอมตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑ อาจนำไปสู่การตีความ ซึ่งส่วนตัวเห็นว่าพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นพระราชบัญญัติที่ไม่มีความสมดุลงตั้งแต่แรก

๕) กังวลเรื่องนิยามตามมาตรา ๓ เช่นเดียวกัน เพราะเป็นการปิดกั้นด้วยบริบทแห่งเพศ

๖) ไม่เห็นด้วยกับนัยยะตามมาตรา ๓๖ (๑๑) ที่จะบ่งให้เกิดแห่งการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่ติดเชื้อ HIV

นายกิตตินันท์ ธรรมธัช: ชี้แจงตามประเด็น ดังนี้

๑) ประเด็นผู้ติดเชื้อ HIV สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ร่วมกับองค์กรที่ทำงานด้านเอดส์และHIV พยายามผลักดันให้ทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตัดเหตุฟ้องเลิกด้วยเหตุของการเป็นโรคติดต่อร้ายแรง จนทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตัดสินใจตัดออกตามที่ปรากฏตามร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๒) ประเด็นเรื่องเพศเดียวกันโดยกำเนิด สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย พยายามอย่างมากในการแก้ไข ถ้อยคำดังกล่าวเพราะเห็นว่าเป็นถ้อยคำที่ขัดต่อความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอย่างน้อยขอให้ตัดคำว่า “โดยกำเนิด” ทิ้ง

นางสาวอุทัยวรรณ แจ่มสุธี สำนักงานอัยการสูงสุด: ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ประเด็นหลักเกณฑ์เรื่องอายุ

ประเด็นไทยมีพันธกรณีผูกพันตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งทำให้ปัจจุบันประเทศไทย กำลังดำเนินการแก้ไขหลักเกณฑ์อายุขั้นต่ำของการสมรสจากเดิม ๑๗ ปี เป็น ๑๘ ปี ดังนั้นจึงเสนอว่า ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ควรพิจารณาแนวโน้มการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว และดำเนินการให้สอดคล้องกัน

๒) ประเด็นเรื่องการจัดการทรัพย์สิน

มีข้อห่วงกังวลเรื่องสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง กรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเข้ามา ดำเนินการบังคับสิทธิเรียกร้องและได้มีการแต่งตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะกาลไว้ ในกรณีเช่นนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ ประสงค์ให้ คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการทรัพย์สินซึ่งมีอำนาจตามนัยแห่งมาตรา ๕๕ และมาตรา ๕๖ วรรคท้ายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

๓) ประเด็นเรื่องอำนาจปกครองบุตร

ร่างพระราชบัญญัติฯ นำเอามาตรา ๑๕๑๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาบรรจุไว้ แต่ไม่ได้นำเอามาตรา ๑๕๒๐ และ ๑๕๒๒ มาด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหากรณีการใช้อำนาจปกครองบุตรและการอุปการะ เลี้ยงดูเด็กกรณีที่มีการเลิกเป็นคู่ชีวิต

๔) ประเด็นกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตั้งข้อสังเกต ดังนี้

๔.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวฯ จะตีความครอบคลุม ถึง คู่ชีวิต ให้ถือเป็นบุคคลในครอบครัวหรือไม่

๔.๒ กรณีเงินประกันที่นายจ้างต้องจ่ายสมทบเข้ากองทุนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ นั้น ไม่ได้ใช้กฎหมายมรดกเสียทีเดียว เพราะกฎหมายกำหนดให้ตกให้แก่คู่สมรสและบิดามารดาเท่านั้น เช่นนี้ หากเป็นคู่ชีวิตก็อาจไม่ได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ

ม.ค.นายกสมศักดิ์ เทศน์สาส์ สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย: ในนามของตัวแทนสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ศาสนาคริสต์ ไม่คัดค้าน เรื่องความหลากหลายทางเพศและการรองรับสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามนัยของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ เพียงแต่ศาสนาคริสต์ขอความเข้าใจ และเห็นใจในกรณีการจัดพิธีแต่งงานในศาสนสถาน โดย

- ๑) ขอสงวนสิทธิที่จะให้บาทหลวงมีสิทธิที่จะปฏิเสธการประกอบพิธีสมรสแก่ผู้ร้องขอ
- ๒) ไม่อนุญาตให้ใช้ศาสนสถานหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของคริสตจักรเป็นสถานที่จัดงานแต่งงานของคู่ชีวิต

นางสาวคริสฐา สีสผลิน กลุ่มโรงน้ำชา: เห็นว่า พระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางเพศ คือ กลุ่มเกย์ไม่ได้สิทธิเท่าเพศชาย กลุ่มเลสเบี้ยนไม่ได้สิทธิเท่าเพศหญิง ส่วนกลุ่ม Non-Binary และกลุ่ม Intersex ไม่ได้รับสิทธิใดๆ เพราะไม่เข้ากรอบทางกฎหมายที่รัฐกำหนด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติ ชยางคกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย: เสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑) ประเด็นเรื่องเกณฑ์อายุ

ควรพิจารณาถึงการพัฒนาบริบทสังคมทั้งสังคมระหว่างประเทศและสังคมภายในประเทศไปควบคู่กับการพิจารณา ร่างกฎหมายด้วย เพราะในปัจจุบันประเทศไทยกำลังมีความพยายามในการเพิ่มเกณฑ์อายุของการสมรสจากเดิม ๑๗ ปี เป็น ๑๘ ปีบริบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ดังนั้นเกณฑ์อายุของการจดทะเบียนคู่ชีวิตก็ควรเป็น ๑๘ ปีบริบูรณ์ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย

๒) ประเด็นเรื่องการอนุโลมตามมาตรา ๑๙

การอนุโลมตามนัยของมาตรา ๑๙ นั้นค่อนข้างกว้าง ซึ่งในด้านหนึ่งเป็นการดี เพราะเป็นการเปิดช่องให้สามารถตีความรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความขึ้นได้ ดังนั้น จึงเห็นว่า การอนุโลมสามารถกระทำได้เพื่อรองรับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต แต่สิ่งใดที่ค่อนข้างแน่ชัดแล้วในปัจจุบันก็ควรบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้ชัดเจน

๓) การรับบุตรบุญธรรม

ควรมอบสิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันของคู่ชีวิตด้วย เพราะการมี “ลูกของเรา” จะช่วยเติมเต็มความหมายของคำว่า “ครอบครัว” และจะทำให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุขได้

๔) ถ้อยคำที่แสดงบริบทเรื่องเพศ

ประเด็นเรื่องเพศเป็นประเด็นที่ซับซ้อนมาก ดังนั้น สังคมไทยจะต้องมีการสร้างความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งขอฝากประเด็นดังกล่าวให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๕) Marriage Equality vs. Civil Partnership

โดยส่วนตัวมองว่า พระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ เป็นสารตั้งต้นที่ดีที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยเกิดการสมรสที่เท่าเทียม (Marriage Equality) และได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องในอนาคตต่อไป

นางฟ้าสิริ อัน: ไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ และการสนับสนุนสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เพราะจะทำให้สังคมพบกับปัญหาโดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ปัญหาความสับสนเรื่องเพศของเด็กและเยาวชน ปัญหาการเลียนแบบทางพฤติกรรม และปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของโรคเอดส์

ศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี มีมุข กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว: สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ และเห็นว่าควรที่จะผ่านกฎหมายฉบับนี้โดยเร็ว ส่วนประเด็นต่างๆ ที่พูดถึงสามารถพัฒนาแก้ไขในภายหลังได้

อย่างน้อยก็ควรเดินก้าวแรกให้สำเร็จก่อน ส่วนประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียม กองทุนความเท่าเทียมระหว่างเพศ มีเงินทุนสนับสนุนสำหรับการวิจัยและการดำเนินการต่างๆ เพื่อขจัดความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ

นางนัยนา สุภาพิ่ง มูลนิธิธรรมาภิบาล กัญจนอักษร: สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของคนทุกคน พร้อมทั้งกล่าวชื่นชมกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่กล้าแสดงจุดยืนและเรียกร้องสิทธิของตนเอง เพื่อยุติการเลือกปฏิบัติและสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างเพศให้เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ถูกตีกรอบโดยแนวคิดแบบ Homophobia ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้อาจเป็นกฎหมายที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักการตามรัฐธรรมนูญ เพราะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม

นางสาวอุมาานาฏ อุณอนันต์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข: ประเทศไทยตั้งเป้าหมายที่จะยุติปัญหาเรื่องเอดส์ โดยมีเป้าหมายหลัก ๓ เรื่อง ดังนี้

๑. ลดการติดเชื้อรายใหม่
๒. ลดการเสียชีวิตจากโรคเอดส์
๓. ลดการตีตราและเลือกปฏิบัติซึ่งเนื่องมาจาก HIV และ เพศสภาวะ

ในขณะนี้ ประเทศไทย มีพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งจำแนกประเภทของโรคติดต่อออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. โรคติดต่อ
๒. โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง
๓. โรคติดต่ออันตราย
๔. โรคระบาด

โดยได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขซึ่งระบุชื่อและอาการสำคัญของโรคในแต่ละประเภทเอาไว้ ทั้งนี้การติดเชื้อ HIV ไม่ได้เกี่ยวกับโรคติดต่อต่ออย่างร้ายแรงแต่อย่างใด เพราะปัจจุบันผู้ติดเชื้อ HIV ไม่ถือว่าเป็นภัยแก่ต่อคู่ของเขาแล้ว ด้วยเทคโนโลยีของยาต้านไวรัส ถ้าหากทานยาต้านไวรัสสม่ำเสมอ ก็จะสามารถกดไวรัสในร่างกายให้ต่ำและไม่ถ่ายทอดเชื้อให้กับผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้ จึงอยากเสนอทางคณะกรรมการกฤษฎีกาตีความโดยคำนึงถึงพระราชบัญญัติโรคติดต่อฯ ว่า “โรคติดต่ออย่างร้ายแรง” นั้น หมายถึงโรคติดต่อประเภทใด

นายภูเบศ โพธิ์โษะ ที่ปรึกษาเลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย: ขออนุญาตอธิบายหลักการของศาสนาอิสลาม ดังนี้ การสมรสตามหลักการศาสนาอิสลามนั้น มีศาสนบัญญัติถึงองค์ประกอบของการสมรสที่จะต้องประกอบไปด้วย ผู้ชาย ผู้หญิง และพยานในการสมรสไม่ต่ำกว่า ๒ คน ดังนั้น ในฐานะผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จึงต้องขอเรียนว่า เราไม่ขัดข้องหากประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติคู่ชีวิต เพราะถือเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่อยู่ร่วมกันเป็นเพื่อนร่วมชีวิตไม่ถือเป็นการสมรส/การแต่งงานตามนัยของศาสนาอิสลามจึงไม่ขัดกับหลักการทางศาสนา นอกจากนี้ ตามหลักศาสนาอิสลามแล้ว การนินทาหรือการสอดรู้สอดเห็นเรื่องชาวบ้านโดยเฉพาะเรื่องครอบครัวถือเป็นเรื่องร้ายแรงอย่างมาก กล่าวโดยสรุป คือ

เราไม่ขัดข้องและไม่ต่อต้านการก่อตั้งครอบครัวตามนัยของพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ แต่หากเป็นการสมรสหรือการแต่งงานนั้น ศาสนาอิสลามไม่สามารถเห็นด้วยได้จริงๆ

นายกัมพล กังวาลโชคชัย: เสนอข้อเสนอนะ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับระเบียบการขอวีซ่า เนื่องจากมาตรา ๘ กำหนดให้ คนไทยสามารถจดทะเบียนกับชาวต่างชาติได้ ซึ่งการขอวีซ่าของชาวต่างชาติเพื่ออยู่ต่อในราชอาณาจักรจะต้องใช้ใบสำคัญการสมรสเป็นหลักฐานตามระเบียบการขอวีซ่า ในการนี้ ใบสำคัญการสมรสจะหมายรวมถึงทะเบียนคู่ชีวิตด้วยหรือไม่

๒) กังวลการเปิดโอกาสให้นายทะเบียนสามารถใช้ดุลยพินิจในการรับจดทะเบียนตามนัยของมาตรา ๑๑ ที่กำหนดให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะต้องแสดงการยินยอมโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน

๓) ประเด็นเรื่องบุตรบุญธรรม ควรที่จะพิจารณาเรื่องสวัสดิภาพของเด็กเป็นหลัก การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ไม่เปิดโอกาสให้คู่ชีวิตรับบุตรบุญธรรมและมีอำนาจปกครองร่วมกันจะก่อให้เกิดปัญหา โดยเฉพาะกรณี que เด็กเข้าโรงพยาบาลและผู้รับบุตรบุญธรรมไม่อยู่ในสภาวะที่สามารถให้ความยินยอมได้

๔) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ แต่ก็ควรมีหลักประกันที่ชัดเจนว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในอนาคตเพื่อนำไปสู่การสมรสที่เท่าเทียมตามที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแสดงเจตนารมณ์ไว้

นายเจษฎา แต่สมบัติ มูลนิธิเพื่อนกะเทยเพื่อสิทธิมนุษยชน: ควรเตรียมความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ โดยเฉพาะเรื่องความละเอียดอ่อนทางเพศ (Gender Sensitivity) รวมทั้งควรสร้างกระบวนการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในสังคมอย่างต่อเนื่อง

นางสาวสมถวิล เอี่ยมโก้ มูลนิธิจิตอาสา: ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรา ๑๙ ถึงกรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลูกติดมาก่อน แล้วต่อมาคู่ชีวิตฝ่ายที่เป็นบุพการีของเด็กนั้นเกิดเสียชีวิตขึ้นมา เช่นนี้ คู่ชีวิตอีกฝ่ายจะสามารถใช้อำนาจปกครองหรือดูแลเด็กคนนั้นได้หรือไม่

นายอาทิตย์ สเตจันท์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน: กรมพินิจฯ มีหน้าที่ในการเสนอความเห็นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวในกรณีฟ้องร้องเกี่ยวกับ บรรพ ๕ ดังนั้นจึงขอทราบถึงความเชื่อมโยงระหว่างร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ กับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ.๒๕๕๘

นางสาวชুমภาพร แต่งเกลี้ยง กลุ่มโรงน้ำชา: เรื่องเทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่อช่วยในการเจริญพันธุ์ ระบุไว้ชัดเจนว่าต้องเป็นสามีภรรยาที่จดทะเบียนแล้วเท่านั้น และพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ ไม่ได้กำหนดจุดเกาะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวไว้ ทำให้คู่ชีวิตไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่อช่วยในการเจริญพันธุ์ได้

นางสาวอุทัยวรรณ แจ่มสุธิ สำนักงานอัยการสูงสุด: ประเด็นเรื่องสัญชาติ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้วว่า ชายหรือหญิงที่สมรสกับคนต่างด้าวนั้น ปัจจุบันมีสิทธิในเรื่องการเลือกถือสัญชาติของคู่สมรสและบุตรที่เกิดมาก็มีสิทธิเลือกถือสัญชาติตามบิดาหรือมารดาได้

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ จะกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างไร เพราะกรณีคู่ชีวิตไม่สามารถแยกแยะได้ว่าฝ่ายใด เป็นบิดามารดา ดังนั้น จึงควรมีกระบวนการใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติกฎหมายที่รัดกุมมากยิ่งขึ้น

นางมลลลทิพย์ รุ่งงามฤกษ์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม: เห็นด้วยและสนับสนุน ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตฯ และบริบทของความหลากหลายทางเพศ โดยตั้งข้อสังเกตต่อมาตรา ๓๖ (๒) ถึงความชัดเจนของคำว่า “ประพฤติชั่ว” ว่ามีนัยยะกว้างเพียงใด

นายมานิช อินทนิม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: ตั้งข้อสังเกตต่อมาตรา ๙ (๑) เรื่องวิกลจริต และบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งโดยปกติ บุคคลจะเป็นคนไร้ความสามารถได้ก็ต่อเมื่อศาลสั่งอยู่แล้ว นอกจากนี้ กฎหมายฉบับต่างๆ ยังได้ใช้คำอื่นๆ ด้วย เช่น บุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นต้น

นางสาวแพรวไพลิน บุปผา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ: สนับสนุนการเพิ่มสิทธิและโอกาส ในการรับบุตรบุญธรรมและอำนาจปกครองบุตรบุญธรรมร่วมกันของคู่ชีวิต และตั้งข้อเสนอนี้เกี่ยวกับนิยามของคู่ชีวิต ที่เป็นการตอกย้ำเรื่องกรอบของเพศโดยกำเนิดโดยไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดใจตัวเองของบุคคล และยังเป็น การเพิกเฉยต่อสิทธิของบุคคลข้ามเพศด้วย

นายอัครา ขุนทองจันทร์ สำนักงานอัยการสูงสุด: มาตรา ๒๐ ให้อำนาจคู่ชีวิตในการจัดการแทนผู้เสียหาย เช่นเดียวกับสามีหรือภรรยา แต่ความในมาตรา ๒๐ อ้างอิงตามความในมาตรา ๓ และ มาตรา ๕ (๒) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น ดังนั้น จึงเสนอให้เพิ่มเติม การรับมรดกความ ตามนัยมาตรา ๒๙ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนการใช้สิทธิตามมาตรา ๔๔/๑ ในการเรียกร้อง ค่าเสียหายทางแพ่งแทนทางผู้เสียหายด้วย

ศาสตราจารย์กิตติคุณวิทิต มันทาภรณ์: สรุปดังนี้

๑) ประเด็นอายุ เห็นด้วยกับผู้แสดงความเห็นหลายๆ ท่านที่เสนอให้เพิ่มอายุของการจดทะเบียน คู่ชีวิตเป็น ๑๘ ปีบริบูรณ์ตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

๒) ประเด็นกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับมิติความเป็นครอบครัว ควรพิจารณาและตีความคำว่า “ครอบครัว” เป็นความหมายอย่างกว้างให้ครอบคลุมครอบครัวของคู่ชีวิตด้วย ซึ่งในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ถูกตั้งเรื่องของการประนีประนอม มากเกินไป

๓) ประเด็นสิทธิในสวัสดิการแห่งรัฐ กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรได้รับการปรับปรุงเพื่อรองรับ มิติความสัมพันธ์แบบคู่ชีวิตนี้ด้วย

๔) ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศฯ ที่เป็นช่องทางให้เกิดการเคารพ ต่อความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

๕) มิติความหลากหลายทางเพศนั้น สามารถปรากฏได้ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะ กฎหมายรับรองเพศสภาพ

๖) การอนุโลมตามมาตรา ๑๙ นั้นค่อนข้างกว้างและเปิดโอกาสให้เกิดการตีความขึ้น ซึ่งแตกต่างจากบริบทของต่างประเทศ อาทิ ฝรั่งเศสที่ระบุขอบเขตของการอนุโลมไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทความสัมพันธ์ของคู่ชีวิต

๗) ประเด็นการรับบุตรบุญธรรมและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ช่วยในการเจริญพันธุ์ จะต้องไปแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในภายหลังเพื่อให้ครอบคลุมถึงครอบครัวตามนัยของคู่ชีวิตด้วย

๘) ขอบเขตเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขที่ให้ความกระจ่างเรื่องพระราชบัญญัติโรคติดต่อและเรื่องผู้ติดเชื้อ HIV จากนี้ก็ต้องฝากทางคณะกรรมการกฤษฎีกาให้พิจารณาในประเด็นดังกล่าวต่อไป

๙) ประเด็นเรื่องวีซ่าและการรับรองผลของการแต่งงานหรือการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่กระทำในต่างประเทศนั้นค่อนข้างซับซ้อน โดยขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น โดยเฉพาะขอบเขตของการรับรองสิทธิว่าจะรับรองเพียงใดและรูปแบบใด ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องศึกษาและเจรจาเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมต่อไป

๑๐) ประเด็นสัญชาติ ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้จำเป็นที่จะต้องพิจารณาพระราชบัญญัติสัญชาติควบคู่กันไป ด้วย โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อป้องกันปัญหาการตกเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็น
ต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ วรรคสอง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. โดยมีบทบัญญัติ รวม ๗ หมวด ๗๐ มาตรา และมีประเด็นรับฟังความคิดเห็น รวม ๗ ประเด็น สรุปดังนี้

๑. วิธีการในการรับฟังความคิดเห็น

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. โดยดำเนินการ ๒ วิธี คือ (๑) การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. และ (๒) การรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒. จำนวนครั้งและระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็นแต่ละครั้ง

วิธีที่ ๑ : การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการฯ จำนวน ๕ ครั้ง รวม ๕ พื้นที่ ดังนี้ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเมอริเคียว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมลีการ์เดินส์ จังหวัดสงขลา ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเจริญธานี จังหวัดขอนแก่น

วิธีที่ ๒ : การรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งกำหนดระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็นระหว่างวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ รวม ๑๕ วัน โดยดำเนินการผ่านช่องทาง ดังนี้

๑. เว็บไซต์ www.lawamendment.go.th
๒. เว็บไซต์ www.rlpd.go.th
๓. เว็บไซต์ www.humanrightscenter.go.th
๔. Facebook webpage กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๓. พื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายในการรับฟังความคิดเห็น

วิธีที่ ๑ : มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนรวมทั้งสิ้น ๖๖๑ คน ประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ จำนวน ๓๖๕ คน ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน ๗๒ คน ผู้แทนภาคประชาชน จำนวน ๒๐๕ คน และคณะทูตานุทูต ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ จำนวน ๑๙ คน โดยแยกรายละเอียดของการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๗๕ คน ประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ จำนวน ๑๑๗ คน ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน ๒๒ คน ผู้แทนภาคประชาชน จำนวน ๒๖ คน คณะทูตานุทูต ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเมอร์เคียว จังหวัดเชียงใหม่

- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๔๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๖๙ คน ภาคเอกชน จำนวน ๓๘ คน และภาคประชาชน จำนวน ๓๓ คน

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๑๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๗๑ คน ภาคเอกชน จำนวน ๗ คน ภาคประชาชน จำนวน ๓๐ คน และผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๒ คน

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมลีการ์เด้นส์ จังหวัดสงขลา

- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๓๖ คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓๓ คน ภาคเอกชน จำนวน ๖ คน และภาคประชาชน จำนวน ๙๕ คน และผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๒ คน

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเจริญธานี จังหวัดขอนแก่น

- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๐๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๗๕ คน ภาคเอกชน - คน ภาคประชาชน จำนวน ๒๑ คน และผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๕ คน

วิธีที่ ๒ : การรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่างวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ รวม ๑๕ วัน โดยดำเนินการผ่านเว็บไซต์ www.lawamendment.go.th เว็บไซต์ www.rlpd.go.th เว็บไซต์ www.humanrightscenter.go.th และ Facebook webpage กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ มีผู้เข้าชมจำนวน ๓,๐๕๕ ราย เห็นด้วยจำนวน ๒,๙๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๙ ไม่เห็นด้วย จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๑ ในประเด็นเกี่ยวกับหลักการและเหตุผล หลักเกณฑ์และคุณสมบัติในการจดทะเบียนคู่ชีวิต การเข้าเป็นพยานในการจดทะเบียนคู่ชีวิต สิทธิและหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต คำจำกัดความ ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต การเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต และมรดก

๔. ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น

มีผู้แสดงความคิดเห็นใน ๙ ประเด็นหลัก (รวม ๗ หมวด ๗๐ มาตรา) ดังนี้

- (๑) ประเด็นที่ ๑ : บททั่วไป มาตรา ๑ - ๔
- (๒) ประเด็นที่ ๒ : หมวด ๑ มาตรา ๕ - ๑๒
- (๓) ประเด็นที่ ๓ : หมวด ๒ มาตรา ๑๓ - ๑๖
- (๔) ประเด็นที่ ๔ : หมวด ๓ มาตรา ๑๗ - ๔๔
- (๕) ประเด็นที่ ๕ : หมวด ๔ มาตรา ๔๕ - ๕๐
- (๖) ประเด็นที่ ๖ : หมวด ๕ มาตรา ๕๑ - ๖๖
- (๗) ประเด็นที่ ๗ : หมวด ๖ มาตรา ๖๗ - ๖๙
- (๘) ประเด็นที่ ๘ : หมวด ๗ มาตรา ๗๐
- (๙) ประเด็นที่ ๙ ภาพรวม/อื่นๆ

๕. ข้อคัดค้านหรือความเห็นของหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น

ประเด็น ๑ : บททั่วไป มาตรา ๑ - ๔

มาตรา ๑	ชื่อของกฎหมายฉบับนี้อาจจะสื่อไม่ตรงกับลักษณะของกฎหมายที่ได้ใช้เป็นแบบอย่างในต่างประเทศ ซึ่งเป็น Civil Partnership มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนในทางทรัพย์สินทางแพ่ง เนื่องจากต้องคำนึงถึงบุคคลภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรสายบังคับใช้กฎหมาย
---------	--

มาตรา ๒	มีการกำหนดระยะเวลาให้มีผลบังคับใช้หลังประกาศราชกิจจานุเบกษา ๑๘๐ วัน นานเกินไปหรือไม่ ควรกำหนดวันให้เหมาะสมหรือสั้นลง เช่น ๖๐ วัน
มาตรา ๓(๒) คำนิยาม “คู่อชีวิต”	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ชัดเจน ควรใช้กฎหมายนี้กับคนทุกคนเพื่อไม่ให้มีการแบ่งแยกว่าเป็นพลเมืองชั้นหนึ่งหรือสอง หากเป็นกฎหมายที่ใช้กับคนเพศเดียวกันก็เสมือนเป็นการตอกย้ำความไม่เท่าเทียม - เปิดโอกาสให้คู่อชีวิตเดียวกันเท่านั้น ที่สามารถจดทะเบียนคู่อชีวิตได้ อาจจะทำให้สร้างอุปสรรคในการใช้สิทธิก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มเพศกำกวม (Intersex) ซึ่งเป็นบุคคลที่มี ๒ เพศ รวมทั้งกลุ่มบุคคลข้ามเพศหากมีการอนุญาตให้มีการเปลี่ยนคำนำหน้านามได้ในอนาคต - หากตัดคำว่า “โดยกำเนิด” จะไม่มีปัญหาที่ต้องแก้ไขในอนาคตอีก เนื่องจากหากมีพระราชบัญญัติการรับรองเพศเกิดขึ้น แล้วเกิดกรณีผู้ชายเปลี่ยนเพศไปเป็นผู้หญิง ผู้หญิงเปลี่ยนเพศไปเป็นผู้ชาย จะทำให้ไม่สามารถจดทะเบียนตามกฎหมายนี้ได้ และคำว่า “sexual orientation” เป็นสิ่งที่หลากหลาย เพราะฉะนั้น คำว่า “ผู้หญิงข้ามเพศ” ซึ่งข้ามจากชายไปเป็นผู้หญิงก็มีโอกาสที่จะไปชอบผู้หญิงด้วยกันได้ เป็นเรื่องธรรมชาติที่สามารถสลับไหลไปได้ ดังนั้น ถ้าหากว่ามีผู้หญิงข้ามเพศได้รับรองจากราชบัญญัติการรับรองเพศไปเป็นผู้หญิงแล้ว และมีวิถีทางเพศกับเพศหญิงด้วยกันก็จะทำให้เกิดปัญหาด้วยกันทั้งคู่ เพราะไม่สามารถใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ และจะมาใช้พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่อชีวิตไม่ได้ - พระราชบัญญัติฉบับนี้ควรเปิดกว้าง ให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่เพียงเฉพาะคู่อชีวิตเพศเดียวกันเท่านั้นที่จะสามารถจดทะเบียนคู่อชีวิตได้ - ควรนิยามให้ชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในเชิงครอบครัว กฎหมายฉบับนี้เลือกปฏิบัติทางเพศในแง่ใช้บังคับกับเพศกำเนิดเดียวกันเท่านั้น ประเด็นเพศกำเนิดมีคนที่มีเพศสภาพเป็น non - binary ซึ่งไม่ใช่ชายหรือหญิง การใช้คำว่าเพศกำเนิดในกฎหมายนี้เป็นกรีกัดกัน และหากกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ จะเป็นการขัดขวางขบวนการต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์ทางเพศในอนาคต ซึ่งในกฎหมายต่างประเทศมีการรับรองเพศสภาพในลูบิบัตร ว่าเป็น non - binary ได้แล้ว - หากกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายทางเลือก ควรเปิดโอกาสให้คู่อชีวิตต่างเพศสามารถจดทะเบียนคู่อชีวิตได้ - อยากให้คู่สมรสต่างเพศ (ชาย-หญิง) มีสิทธิในการจดทะเบียนคู่อชีวิตภายใต้กฎหมายฉบับนี้ด้วย เช่นกรณีที่คู่อชีวิตชายหญิงต้องการข้อกำหนดทางกฎหมายในการจัดการทรัพย์สิน แต่ไม่ต้องการมีบุตร
บัญญัติบททั่วไป หรือก่อนหมวด ๑	<ul style="list-style-type: none"> - ความเท่าเทียมในด้านภาระหน้าที่ในองค์กรต่าง ๆ ให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างคู่อชีวิตและคู่สมรส - ให้ตีความกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับสถานะคู่อชีวิตให้อยู่ในลักษณะเดียวกับสถานะของคู่สมรส

ประเด็น ๒ : หมวด ๑ การจดทะเบียนคู่อชีวิต มาตรา ๕ - ๑๒

มาตรา ๔	ร่างพระราชบัญญัติมีการกำหนดรัฐมนตรีรักษาการถึง ๔ กระทรวง มากไปหรือไม่ การประสาน งานอาจจะมีปัญหาได้
มาตรา ๕	- กำหนดเกณฑ์ว่าจะต้องบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ ๒๐ ปี ซึ่งป.พ. ระบุว่าชายและหญิงอายุ ๑๗ สามารถขอศาลให้สมรสได้ กฎหมายนี้จะอนุญาตให้สมรสในกรณีนี้ด้วยหรือไม่ รวมถึงเรื่องของเขตอำนาจศาลที่จะมีอำนาจสั่งอนุญาต เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีอำนาจ

	<p>ให้สมรสแต่เดิมนั้น อาจจะไม่มีเขตอำนาจครอบคลุมไปถึงการจดทะเบียนคู่ชีวิต เว้นแต่จะบัญญัติว่าเป็นเรื่องคดีครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจดทะเบียนสมรสตามป.พ. กำหนดให้อายุ ๑๗ ปี หากต่ำกว่าต้องขอศาล กฎหมายฉบับนี้มีหลักการเช่นนี้หรือไม่ - สามารถกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำในกฎหมายนี้ได้หรือไม่ เพราะการบรรลุนิติภาวะที่อายุ ๒๐ ปี อาจยังเป็นช่วงที่ยังสำเร็จการศึกษาไม่สมบูรณ์ เห็นควรให้ตั้งเกณฑ์อายุให้มากขึ้น อาจกำหนดเป็นอายุ ๒๕ ปี อ้างอิงตามเกณฑ์ของการรับบุตรบุญธรรม - การเปิดโอกาสให้ผู้มีสัญชาติไทยคนใดคนหนึ่ง คือการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาได้ใช่หรือไม่ - ผู้มีสิทธิที่จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ต้อง “บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมาย” มีเหตุผลใดในการกำหนดเรื่องเกณฑ์อายุเช่นนี้ เพราะเห็นว่าควรเป็น ๑๗ ปี ตามป.พ. - ตามกฎหมายไทยบุคคลที่มีอายุ ๒๐ ปีถือว่าบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การสมรสระหว่างชายหญิงอาจถือได้ว่าบุคคลดังกล่าวบรรลุนิติภาวะแล้ว แม้จะอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ ด้วยเหตุนี้บุคคลเหล่านี้จะสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตตามมาตรา ๕ ได้หรือไม่
มาตรา ๖	<p>ยังไม่ได้ระบุหน่วยต้องรอกฎกระทรวง ขณะที่มาตรา ๑๑ สามารถไปดำเนินการนอกสำนักงานทะเบียนได้</p>
มาตรา ๘	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรา ๘ (๒) การห้ามจดทะเบียนคู่ชีวิตในกรณีที่เป็นญาติสืบสายโลหิต จะมีผลเสียอย่างไร เหตุใดจึงเป็นสิ่งต้องห้ามเนื่องจากการจดทะเบียนคู่ชีวิตซึ่งเป็นเพศเดียวกันไม่สามารถสืบสายโลหิตได้ - มาตรา ๘ (๓) การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะกระทำมิได้หากมีคู่สมรสหรือได้จดทะเบียนคู่ชีวิตอยู่ก่อนแล้ว แต่ในทางกลับกัน ถ้ามีการจดทะเบียนคู่ชีวิตก่อน ไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้จดทะเบียนสมรสภายหลัง ซึ่งนำไปสู่การแก้ไข ป.พ.พ. - ให้เพิ่มอนุ“(๕) บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม” และกำหนดให้การสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๘ (๕) เป็นโมฆะตามมาตรา ๔๙ - จะกำหนดอย่างไรกรณีจดทะเบียนคู่ชีวิตซ้อน เนื่องจากจะเกิดผลว่าตราบใดที่ศาลยังไม่สั่งให้การสมรสครั้งที่สองเป็นโมฆะการสมรสทั้งสองครั้งก็ยังมีอยู่ ซึ่งเป็นข้อบกพร่องที่มีเหตุทำให้มีการด้อยสิทธิในบรรดาผู้สมรสทั้งหลายที่ถือทะเบียนสมรสอยู่ จะมีการแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร
มาตรา ๑๐	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการจดทะเบียนสมรสมีพยาน ๓ บุคคลที่ต้องห้าม หุหนวก คนใบ้ ตาบอด วิกจริต คนเหล่านี้สามารถจดทะเบียนได้หรือไม่ - บุคคลวิกจริตหรือบุคคลเสมือนไร้ความสามารถอาจทำหน้าที่เป็นพยานได้ในกรณีที่ผู้พิทักษ์อนุญาต - มาตรา ๑๐ (๓) คำว่า “จักขุบอด” และ “ตาบอด” มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เหตุใดจึงใช้คำว่า “จักขุบอด” กฎหมายฉบับนี้
มาตรา ๑๒	<p>มีข้อสังเกตว่าหากนำความหมายของคู่ชีวิตไปใส่ในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวจะเป็นไปได้หรือไม่</p>

ประเด็น ๓ : หมวด ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต มาตรา ๑๓ - ๑๖

มาตรา ๑๓	<ul style="list-style-type: none"> - ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องด้วยเหตุขาดไร้อุปการะเนื่องจากคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายในมุลละเมิต ซึ่งคู่สมรสชายหญิงตามป.พ.พ. มีสิทธิเรียกร้องดังกล่าว กฎหมายฉบับนี้มีหรือไม่ - กำหนดหน้าที่หลักของคู่ชีวิตให้อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน แต่ยังไม่ได้ยกฐานะคู่ชีวิตให้ถึงระดับคู่สมรส เช่นนี้ สิทธิเรียกร้องในการขาดไร้อุปการะนั้นจะยังคงมีอยู่หรือไม่ - หากคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งถูกทำร้าย คู่ชีวิตอีกฝ่ายจะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งหรือทางอาญาได้หรือไม่ อย่างไร - สิทธิของคู่ชีวิตเน้นในเรื่องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน/สิทธิในทรัพย์สิน แต่ยังมีปัญหาคือ ๑) เมื่อป่วยหนักต้องรักษาพยาบาลยังมีปัญหาในเรื่องการยินยอมผ่าตัดแทน ๒) ไม่มีสิทธิในเรื่องการค้าประกันหรือทำธุรกรรมทางการเงิน ควรตอบคำถามต่อสังคมให้ได้เมื่อร่างกฎหมายออกสู่สาธารณะชนแล้ว <p>-เสนอให้คำนึงถึงสิทธิในทางคดีอาญาของคู่ชีวิตด้วย</p>
----------	--

ประเด็น ๔ : หมวด ๓ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต มาตรา ๑๗ -มาตรา ๔๔

หมวด ๓	<ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ควรกำหนดว่าบุคคลกลุ่มใดควรจะได้รับสิทธิเท่าใด มิฉะนั้นจะเป็นการเลือกปฏิบัติ และเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ส่วนใหญ่เทียบเคียงมาจากป.พ.พ. แต่เรียกบุคคลดังกล่าวว่าคู่ชีวิต แต่ให้สิทธิที่ไม่เท่าเทียม และหมวดมรดกบัญญัติว่าให้ปรับใช้ป.พ.พ. แต่หมวดทรัพย์สินและความเป็นโมฆะ เขียนเฉพาะเจาะจงแต่ละมาตรา - ป.พ.พ. กำหนดเรื่อง “กรรมสิทธิ์รวม” สำหรับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ทำมาหาได้ร่วมกัน ซึ่งไม่ได้มีสถานะเป็นสามีภรรยาตามกฎหมาย จึงไม่ควรกำหนดความสัมพันธ์ด้านทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตอีก - การระงับข้อพิพาทในครอบครัว อนุญาโตตุลาการจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตามมีการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศ สหรัฐอเมริกาใช้อนุญาโตตุลาการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในครอบครัวได้ แต่ต้องได้รับการยินยอมจากทั้งสองฝ่ายการจัดการทรัพย์สิน
มาตรา ๓๒ (๕)	คำว่า “หายน่ะ” เป็นคำที่กว้างมาก เมื่อมีการใช้ตีความกฎหมายจะมีปัญหาเนื่องจากไม่ใช่คำปกติของกฎหมายซึ่งมักจะใช้คำว่า “ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง”
มาตรา ๓๙	กรณีที่ทรัพย์สินคู่ชีวิตจะแยกกันโดยผลของกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายจะต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุดหรือไม่ จะรวมถึงกรณียังมีการใช้สิทธิโต้แย้งคำพิพากษาในศาลสูงในระหว่างนี้หรือไม่ ควรเขียนไว้ว่า “เมื่อมีคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ล้มละลายแล้วควรทุเลาการจัดการทรัพย์สินไปก่อน” แต่ยังไม่ถึงกับต้องแยกกันเพื่อป้องกันความเสียหายและคุ้มครองฝ่ายที่มีทรัพย์สินแล้ว ถูกอีกฝ่ายหนึ่งนำไปจัดการโดยทางมิชอบ
มาตรา ๔๒	การขอให้ศาลสั่งยกเลิกการแยกทรัพย์สินตามมาตรา ๔๒ ในระหว่างที่ศาลสั่งยกเลิกการแยกทรัพย์สินโดยต่างฝ่ายต่างไปจัดการทรัพย์สินกันเอง จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร หากเมื่อภายหลังศาลสั่งซึ่งทำให้ต้องกลับมาจัดการทรัพย์สินร่วมกันอีก

ประเด็น ๕ : หมวด ๔ ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต มาตรา ๔๕ - ๕๐

มาตรา ๔๗	ศาลใดพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ
มาตรา ๔๙	- ระบุว่ากรจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ (๔) เรื่องบุคคล ๒ ฝ่าย หากบุตร

	<p>บุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมสมรสกัน เสนอแนะให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่าหากสมรสกันแล้วจะเป็นไปในทิศทางใด เช่น เป็นการสมรสที่สมบูรณ์ หรือการรับบุตรบุญธรรมถูกยกเลิก ควรบัญญัติให้ชัดเจน และเห็นควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งปกติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ มีคำถามว่าอีกคนหนึ่งจะอยู่ในฐานะใด</p> <p>- ควรกำหนดให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นโมฆะ ตามมาตรา ๘ (๕) ประกอบมาตรา ๔๙</p>
	<p>- จดทะเบียนคู่ชีวิตก่อนการสมรสเป็นโมฆะ จดทะเบียนคู่ชีวิตก่อนการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ แต่การจดทะเบียนสมรสก่อนการจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่เป็นโมฆะ ต้องแก้ป.พ.พ.</p> <p>- พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุเรื่องโมฆะกรรมและโมฆียกรรมของการจดทะเบียนคู่ชีวิตปะปนกัน</p>
	<p>- เรื่องความเป็นโมฆะและโมฆียะส่วนมากมาจากเรื่องครอบครัว แต่กฎหมายนี้เป็นเรื่อง partnership ไม่ใช่เรื่องการสมรส อาจไม่ต้องนำมาใช้</p>

ประเด็น ๖ : หมวด ๕ การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต มาตรา ๕๑ - ๖๖

หมวด ๕๑	<p>- เหตุฟ้องสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต คล้ายการฟ้องหย่าตาม ป.พ.พ. โดยปกติแล้วไม่ใช่เรื่องง่าย เช่น หากมีการยกย่องคนอื่นเป็นสามีหรือคู่ชีวิต ต้องพิสูจน์ว่ามีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง และตาม ป.พ.พ. หากฝ่ายชายมีชู้ ฝ่ายหญิงสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้หญิงอีกฝ่ายได้</p>
มาตรา ๕๒	<p>กรณีจดทะเบียนเลิกการเป็นคู่ชีวิต ควรจะมีการบันทึกหน้าที่การเลี้ยงดูเด็กในทะเบียนที่จะยกเลิกความสัมพันธ์ของคู่ชีวิตนี้หรือไม่</p>
มาตรา ๕๓ (๑)	<p>มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับมาตรา ๔๖ เสนอให้ระบุเพิ่มเติมในมาตรา ๕๓ (๑) ว่าการฝ่าฝืนเงื่อนไขการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามหมวด ๑ ยกเว้นมาตรา ๗ และ ๘ จากร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ และมาตรา ๕๓ (๒) มีความซ้ำซ้อนเช่นกัน อาจต้องทบทวนข้อความที่นำมาจากป.พ.พ. และมาตรา ๖๓ เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินร่วมกันหลังการจดทะเบียนคู่ชีวิตสิ้นสุด</p>
มาตรา ๕๔ (๑๑) (๑๒)	<p>- ใช้คำกว้างเกินไปหรือไม่ หากใช้คำว่า “ในกรณีมีสภาพร่างกาย” ในกรณีถ้าคู่ชีวิตแขนขาขาดทั้ง ๒ ข้าง จะเข้าข้อนี้หรือไม่ เสนอให้เพิ่มว่า “หากเป็นกรณีที่ร้ายแรงอีกฝ่ายหนึ่งสามารถฟ้องให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตได้”</p> <p>- แม้จะเทียบเคียงมาจากป.พ.พ. แต่ในเรื่องที่ไม่ดีก็ไม่ควรนำมาใช้ จึงเห็นสมควรให้ยกเลิก และหากเป็นไปได้ขอให้ยกเลิกในกฎหมายแพ่งด้วย</p> <p>- คำว่าโรคติดต่อร้ายแรงมีความหมายครอบคลุมเพียงใด รวมผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วยหรือไม่ ควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีของผู้ป่วยเอชไอวีด้วย โดยควรพิจารณาตัดออก</p>
มาตรา ๕๕	<p>เกิดสิทธิในการเรียกร้องที่คู่ชีวิตมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนจากคู่ชีวิตหรือผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่อง หากมีความสัมพันธ์ชั่วคราวก็ไม่มีสิทธิดังกล่าว และผู้ซึ่งเป็นเหตุแห่งการเลิกคู่ชีวิต อาจจะถูกบังคับให้จ่ายค่าเรียกร้องให้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี เกิดคำถามว่าหากพ่อตาหรือแม่ยาย เป็นเหตุให้เลิก สามารถถูกฟ้องได้หรือไม่</p>

ประเด็น ๗ : หมวด ๖ มรดก มาตรา ๖๗ - ๖๙

หมวด ๖	<p>การนำเรื่องมรดกมาใช้บังคับโดยอนุโลมทั้งหมด อาจเกิดปัญหาเนื่องจากตามป.พ.พ. ย่อมรวมถึงการตกทอดทางมรดกถึงบุตรด้วย แต่กฎหมายนี้ยังไม่ถึงเรื่องบุตร</p>
มาตรา ๖๘	<p>ใช้คำว่า “เสมือนคู่สมรส” แต่ไม่ใช้การจดทะเบียนสมรส เหตุใดจึงมีการพูดถึงเรื่องมรดกทรัพย์สิน และบุตรบุญธรรม</p>

ประเด็น ๘ : หมวด ๗ มาตรา ๗๐

มาตรา ๗๐	กำหนดอายุความ ๑ ปี อาจสั้นไป ควรปรับเป็น ๓ ปี เพราะควรให้ระยะเวลาในการตัดสินใจ
----------	--

ประเด็น ๙ : ประเด็นในภาพรวม/อื่นๆ

เห็นด้วย กับร่างพระราช บัญญัติฯ	<p>- สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติฯ โดยเฉพาะหมวด ๒ และ ๓ เนื่องจากเห็นประโยชน์ด้านบวก ความสัมพันธ์ระหว่างคูชีวิต ระหว่างการจดทะเบียน มีการสร้างครอบครัว สร้างความเข้มแข็ง จะเป็นกรอบในการป้องกันยาเสพติดไม่ให้นำมาทำร้ายสังคม ด้านลบ หากไม่มีการออกกฎหมาย ฉบับนี้ จะมีปัญหาเรื่องทรัพย์สิน ซึ่งแต่เดิมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมี มาตรการที่สำคัญคือยึดและอายัดทรัพย์สิน หากมีกฎหมายฉบับนี้จะทำให้สามารถติดตาม และหาความเชื่อมโยงทางทรัพย์สินได้</p> <p>- กฎหมายฉบับนี้สร้างทัศนคติว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็สามารถสร้างครอบครัวได้</p> <p>- ด้วยความที่ทำงานผลักดันประเด็นนี้มาอย่างยาวนาน เห็นว่าควรพัฒนาอย่างค่อยเป็น ค่อยไป หากแก้ป.พ.เลย จะถูกต่อต้านอย่างหนักจากฝ่ายอนุรักษ์นิยม</p>
ไม่เห็นด้วย กับร่างพระราช บัญญัติฯ	<p>- เห็นด้วยกับเหตุผลของพระราชบัญญัติ แต่ไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฯ ทั้งฉบับ เพราะขัดต่อคำปฏิญญาที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ในกระบวนการ UPR และขัดต่อภารกิจของ กรมคุ้มครองสิทธิฯ ที่จะให้หลักประกันการคุ้มครองสิทธิให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และขัดต่อพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยมีเหตุผล ๓ ประการ ดังนี้</p> <p>๑) คูชีวิตตามร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ ไม่ได้รับสิทธิเทียบเท่ากับคู่สมรสตามป.พ. ทำให้ขาด สิทธิต่าง ๆ หลายประการ เช่น สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน สิทธิในการอุ้มบุญ สิทธิในการได้รับสวัสดิการทั้งภาครัฐและเอกชน</p> <p>๒) การสร้างกฎหมายเฉพาะให้กับคู่รักที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ถือได้ว่าเป็น การแบ่งพลเมืองออกเป็นชนชั้น เป็นการตีตราและเลือกปฏิบัติ ขัดต่อหลักการตาม รัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าทุกคนเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย</p> <p>๓) การออกพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคูชีวิตก่อน ถือเป็นการจัดลำดับความสำคัญที่ผิด เพราะความสำคัญเร่งด่วน คือ กฎหมายสมรส เนื่องจากความล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม จึงขอเสนอให้ดูแบบอย่างของไต้หวันที่ไม่ได้เริ่มจากการจดทะเบียนคูชีวิต</p> <p>- การยื่นจดหมายเปิดผนึกที่มีรายชื่อ ๗๐ รายชื่อ เพื่อแสดงความกังวลต่อการเผยแพร่ร่าง พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคูชีวิต ฯ ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของกรมคุ้มครองสิทธิฯ เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ถือว่าเป็นร่างที่ ๓ ที่ฝ่ายรัฐผลักดันเพื่อรับรองคูชีวิตเพศเดียวกัน ที่ผ่านมานักกิจกรรมรู้สึกกังวลมากในเนื้อหาของพระราชบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมสิทธิหลาย ประการ มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการขาด สิทธิของคู่รักเพศหลากหลายได้ครบถ้วน เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล การจัดงานศพ การรับ บุตรบุญธรรมร่วมกัน การอุ้มบุญ การปกครองบุตรร่วมกัน การได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ สวัสดิการของคู่รักของอีกฝ่ายในฐานะคู่สมรสตามกฎหมาย การได้รับการยอมรับมีศักดิ์ศรี ในฐานะคู่สมรสตามกฎหมาย สิทธิของทุกอัตลักษณ์ทางเพศในการจดทะเบียนสมรสตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย อีกทั้งคำว่า “คูชีวิต” ที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่เคยปรากฏอยู่ในกฎหมายใดๆ ในประเทศไทยมาก่อน</p>

	<p>ดังนั้น สิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ที่ยึดโยงคำว่า “คู่สมรส” จึงไม่สามารถเชื่อมโยงมาถึงคูชีวิตตามกฎหมายนี้ได้ จึงมีข้อเสนอ ๔ ข้อ ดังต่อไปนี้</p> <p>๑) ชะลอการร่างพระราชบัญญัติฯ เพราะเนื้อหาของร่างฉบับนี้ยังมีการเลือกปฏิบัติ และไม่สามารถให้หลักประกันว่าคนที่มีความหลากหลายทางเพศจะมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาค ความพยายามที่จะทำให้ประชาชนสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้โดยการอ้างว่าดีกว่าไม่มี เป็นการใช้อำนาจบิดเบือนให้ประชาชนสมยอมต่อความไม่เป็นธรรม และเป็นการถูกอิทธิพลเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม</p> <p>๒) กระบวนการเสนอกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการสมรสและครอบครัวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังนั้น การขับเคลื่อนทางกฎหมายต้องยึดหลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ พิจารณากฎหมายโดยสภาที่ดำรงตำแหน่งผ่านกระบวนการประชาธิปไตยเท่านั้น</p> <p>๓) จัดให้มีการศึกษาวิจัยฐานทัศนคติของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างความตระหนักและความเข้าใจอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงการออกกฎหมายและนโยบายที่สังคมไม่เข้าใจ และไม่สามารถนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งยกระดับการอภิปรายด้วยการจัดทำกฎหมายสู่สาธารณะอย่างแท้จริง เพื่อเปิดรับความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นฐานให้การขับเคลื่อนเกิดความเท่าเทียมทางเพศอย่างยั่งยืนและมั่นคง เพราะกฎหมายที่ปราศจากความเข้าใจของผู้บังคับใช้กฎหมายไม่อาจนำมาซึ่งการปฏิบัติที่เท่าเทียม</p> <p>๔) ตามหลักสากลว่าด้วยเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย รัฐมีหน้าที่สร้างและแก้ไขกฎหมายเพื่อประกันว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม หากรัฐสร้างกฎหมายที่มีเนื้อหาและข้อยกเว้นที่เลือกปฏิบัติ ถือว่าขัดต่อหลักการสิทธิมนุษยชน ดังนั้น รัฐต้องดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้ทุกเพศไม่ว่าอัตลักษณ์ใด และรสนิยมทางเพศใด บุคคลใด ๆ สามารถเข้าถึงกฎหมายสมรสอย่างเท่าเทียมสำหรับทุกคน ด้วยความศรัทธาในสิทธิความเท่าเทียมเป็นธรรม</p>
ให้แก้ไขป.พ.พ.	<p>- วันนี้ได้อะไรและจะไปต่ออย่างไร ควรจะเป็นคำว่า “ชีวิตคู่” เพราะยังดูเหมือนว่ายังแยกออกจากกันแต่คำว่า “คูชีวิต” เหมือนต้องได้ทุกอย่างแต่ก็ยังทำไม่ได้ และกระแสสังคมเป็นไปในทางที่ว่าการมีร่างพระราชบัญญัติฯ นั้น จะทำให้แก้ ป.พ.พ. ได้ยากขึ้น แต่ส่วนตัวมองว่าหากมีสิ่งที่เป็นรูปธรรมออกมาแล้ว อาจจะทำให้การแก้ไข ป.พ.พ. สามารถทำได้เร็วขึ้น</p> <p>- ที่ประชุมคณะทำงานเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ มีมติตกลงว่าจะเลือกการร่างพระราชบัญญัติเฉพาะ เนื่องจากการแก้กฎหมายครอบครัวในเรื่องการจดทะเบียนสมรสจะมีความยุ่งยากและจะเกิดการคัดค้าน หายที่สุดอาจจะได้อะไร และหลายประเทศพัฒนาจากการจดทะเบียนคูชีวิต และค่อยๆ พัฒนาเป็นทะเบียนสมรส</p> <p>- กรณีที่สามีภรรยากระทำความผิดฐานลักทรัพย์ระหว่างกันไม่ต้องรับโทษ แต่ในทางกลับกัน หากเป็นคูชีวิตจะมีผลเป็นอย่างไร เพราะอาจยังไม่ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ส่วนตัวอยากให้มีการแก้ไขป.พ.พ. แม้จะเป็นการยาก เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีช่องว่าง ดังนี้</p> <p>๑) การรับรองทางกฎหมายของคู่แต่งงานเพศเดียวกันจะกระทำไม่ได้เด็ดขาด เพราะขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เป็นการผิดศีลธรรม และควรมีการสอบถามประเด็นดังกล่าวไปยังคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย</p>

	<p>๒) ในรัฐธรรมนูญไม่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลเพศอื่น นอกจากเพศชายหรือหญิงเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายนี้เพื่อรับรองสิทธิของกลุ่มคนเพศเดียวกัน</p> <p>๓) ต้องกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติว่า “ห้ามไม่ให้บังคับใช้กับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม</p> <p>๔) ควรชะลอการออกกฎหมายนี้ไว้</p> <p>- ในภาพรวมเห็นด้วยในหลักการและเหตุผล แต่การที่ออกกฎหมายเฉพาะจะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น เพราะคำว่า “คู่ชีวิต” ไม่เคยมีในกฎหมาย ดังนั้นกลุ่มคู่ชีวิต จึงไม่ได้รับสิทธิเหมือนคู่สมรสตามกฎหมายฉบับต่างๆ จึงเห็นควรเสนอให้แก้ไขป.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๘ หรือเพิ่มเติมวรรคสองในมาตรา ๑๔๔๘</p> <p>- เห็นด้วยในหลักการและเหตุผลในภาพรวม แต่การที่ออกกฎหมายเฉพาะกลุ่มอาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากคำว่า “คู่ชีวิต” ไม่มีปรากฏในกฎหมายไทยมาก่อน ดังนั้นกลุ่มคู่ชีวิตจึงไม่ได้รับสิทธิเทียบเท่าคู่สมรสตามกฎหมาย จึงเสนอให้แก้ไข มาตรา ๑๔๔๘ แห่งป.พ.พ. เพื่อให้ “คู่สมรส” หมายรวมถึง กลุ่ม “คู่ชีวิต” ด้วย</p>
<p>การรับบุตรบุญธรรม</p>	<p>- หากรับรองให้มีการจดทะเบียนคู่ชีวิตอาจทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาภายหลัง เช่น การฆาตกรรม การใช้ความรุนแรง เพราะกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกัน มักเป็นคนที่มีความรุนแรง กรณีที่คู่ชีวิตได้รับบุตรบุญธรรม หรือด้วยวิธีการอื่นใดในการมีบุตร อาจเกิดปัญหาได้ว่าบุคคลฝ่ายใดควรจะเป็นพ่อหรือแม่ และอาจเป็นเหตุให้เกิดการล้อปมด้อยจากเพื่อนที่โรงเรียน</p> <p>- การรับบุตรบุญธรรมตามป.พ.พ. สามารถทำได้เมื่อคู่สมรสไม่มีบุตร กฎหมายฉบับนี้สามารถทำได้หรือไม่ และความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติเป็นสิทธิและเสรีภาพควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อคนในรุ่นต่อไป</p> <p>- หากต้องการบุตรที่เกิดจากการเจริญพันธุ์ (อุ้มบุญ) สามารถทำได้หรือไม่ และอำนาจการปกครองบุตรจะได้รับการรับรองหรือไม่</p>
<p>สวัสดิการต่างๆ</p>	<p>- เรื่องสวัสดิการของคู่ชีวิต รัฐไม่ให้สวัสดิการสังคมเพราะกระบวนการทางความคิดต่างกัน</p> <p>- หากมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ จะต้องมีการแก้ไขสิทธิที่เกิดขึ้นในกฎหมายอื่นๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับภาษี สิทธิในการเรียกร้องทางแพ่งและอาญา</p> <p>- ควรเพิ่มเติมสิทธิด้านอื่นๆนอกจากด้านทรัพย์สิน และมรดก อาทิ สิทธิในการตัดสินใจรักษาพยาบาล สิทธิในการจัดการศพ สิทธิในสวัสดิการสังคม</p>
<p>อื่นๆ</p>	<p>- จะบัญญัติให้คนเพศเดียวกันหรือคนต่างเพศ ต้องพิจารณาว่าสถานการณ์ของบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างไรในสังคม</p> <p>- ควรใช้คำศัพท์ที่ชัดเจนเพื่อให้ใกล้เคียงกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มากที่สุด</p> <p>- หากเจ้าหน้าที่ในกระทรวงที่รับผิดชอบไม่จดทะเบียนให้จะทำอย่างไร</p> <p>- กฎหมายนี้เกี่ยวกับฝ่ายศาสนา เนื่องจากการผสมมีทั้งแบบพลเรือนและแบบศาสนา เป็นเรื่องที่เป็นประเด็นใหญ่ในต่างประเทศ เช่นออสเตรเลียบุคลากรทางศาสนามีสิทธิปฏิเสธไม่จดทะเบียนสมรสให้</p> <p>- สิทธิคู่ชีวิตจะมีกฎหมายแยกเฉพาะในการลงชื่ออนุญาตให้ผ่าตัด หากเป็นกรณีฉุกเฉิน จะถูกแยกไปบัญญัติในพระราชบัญญัติอื่นซึ่งต้องเป็นคู่สมรส กฎหมายฉบับนี้ยังขาดสิทธิในการแจ้งความดำเนินคดีอาญาเมื่อคู่ชีวิตป่วยหนักหรือถูกทำร้ายร่างกาย</p>

	<p>- เรื่องของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่จดทะเบียนในประเทศอื่นจะมาใช้สิทธิในไทยได้หรือไม่ เป็นประเด็นระดับสากล แต่ปัจจุบันกรมฯ ได้ดำเนินการอยู่ แต่การทำเช่นนั้นอาจจะเป็นการให้อภิสิทธิ์ชนเท่านั้นหรือไม่</p> <p>- กรณีมีประเด็นการฟ้องร้องตามกฎหมายนี้คดีจะไปศาลคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนต้องเพิ่มบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ย และจะต้องมีความรู้เรื่องความหลากหลายทางเพศ</p> <p>- ควรสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงเรื่องสิทธิ สาระสำคัญและหน้าที่ของประเทศไทย ภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ICCPR หรือ CEDAW ก่อนที่จะออกกฎหมายนี้</p> <p>- สนับสนุนให้สร้างความตระหนักแก่สังคมในประเด็นสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการจดทะเบียนคู่ชีวิต</p>
--	---

๖. คำชี้แจงเหตุผลรายประเด็น

ประเด็น ๑ : บททั่วไป มาตรา ๑ - ๔

มาตรา ๓ (๒) ประเด็นการกำหนดคำนิยาม “คู่ชีวิต” เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยวิทยากรชี้แจงว่า ในภูมิภาคเอเชีย การจดทะเบียนคู่ชีวิต (ไม่ใช่การสมรส) มีบ้างแล้ว แต่ไม่ใช่ในระดับรัฐ เป็นในระดับเมือง เช่น บางเมืองของญี่ปุ่น หรือบางเมืองของไต้หวัน ตามที่กล่าวก่อนหน้านี้ว่ามีการจดทะเบียนคู่ชีวิตแล้วใน ๔๐ ประเทศ และไม่ได้ถือว่าการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นการปฏิบัติตามกระแส และอย่างไรก็ตามต้องมีการรับรองการสมรสในอนาคต ในกฎหมายระหว่างประเทศข้อที่ ๒๓ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีหลักการว่าสิทธิในการสมรสนั้นเป็นของชายหญิง เพราะฉะนั้น จึงควรทำที่ละขั้นเพื่อจะพลิกแนวคิดนั้น ซึ่งมีหลายช่องทางที่จะสามารถพัฒนาสถานะให้เท่าเทียมกันมากขึ้น เช่น การฟ้องศาลรัฐธรรมนูญแบบไต้หวัน หรือฟ้องแบบศาลคอนสตาติกาในเรื่องที่ไม่ให้จดทะเบียนสมรสถือว่าเลือกปฏิบัติ การพยายามยกมาตรฐานให้ชัดเจนในบางเรื่องสำหรับกลุ่มที่เสียเปรียบไม่ถึงว่าเลือกปฏิบัติ แม้แต่ในหลักการกฎหมายไทยก็มีเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ในกฎหมายสากลที่ไทยเป็นภาคีก็มี “temporary special measures” มาตรฐานชั่วคราว หรือกิจกรรมที่ยกสภาพของกลุ่มที่เสียเปรียบ ซึ่งอันนี้ก็เป็นหนึ่งในกรณีนั้น การดำเนินการควรค่อยเป็นค่อยไป แต่สิ่งนี้เป็นหนึ่งในลู่วางซึ่งไม่ใช่ลู่วางเดียว เชิญชวนให้ใช้ลู่วางอื่นด้วย เนื่องจากแม้จะไม่สมบูรณ์แต่ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่เปิดช่องทางให้จัดการเลือกปฏิบัติในบางส่วนที่มีอยู่

ประเด็น ๒ : หมวด ๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิต มาตรา ๕ - ๑๒

มาตรา ๘ ประเด็นข้อห้ามไม่ให้จดทะเบียนคู่ชีวิต มีข้อเสนอแนะว่า ให้เพิ่มเติมในมาตรา ๘ (๕) ไม่ให้บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถจดทะเบียนได้และให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตของบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นโมฆะ ขอเรียนว่า ไม่สามารถกำหนดข้อความดังกล่าวได้ เนื่องจากการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นทางเลือกหนึ่ง เห็นควรคงร่างเดิม

มาตรา ๘ (๑) ประเด็นข้อห้ามไม่ให้จดทะเบียนคู่ชีวิต มีข้อเสนอแนะว่าให้บัญญัติเพิ่มเติม คนเสมือนไร้ความสามารถไว้ในมาตรานี้ด้วย ขอเรียนว่าตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๒ เหตุที่อาจร้องขอให้ศาลสั่งเป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถนั้นมีหลายสาเหตุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อตนเองหรือบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางครอบครัวซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล เห็นควรคงร่างเดิม

มาตรา ๑๐ ประเด็นการจดทะเบียนสมรสบุคคล ซึ่งมีพยาน ๓ บุคคลที่ต้องห้าม หูหนวก คนใบ้ ตาบอด วิกลจริตคนเหล่านี้สามารถจดทะเบียนได้หรือไม่ ขอเรียนว่า บุคคลดังกล่าวสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ เนื่องจากไม่เข้าข้อห้ามการจดทะเบียนคู่ชีวิต ตามมาตรา ๘ (๑) - (๔)

ประเด็น ๓ : หมวด ๔ ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต มาตรา ๔๕ - ๕๐

มาตรา ๔๗ ประเด็นศาลไต่พิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ ขอเรียนว่า มาตรา ๓ กำหนดคำนิยาม “ศาล” หมายถึง ศาลเยาวชนและครอบครัว เห็นควรคงร่างเดิม

ประเด็น ๔ : หมวด ๕ การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต มาตรา ๕๑ - ๖๖

ประเด็น ๕ : หมวด ๖ มรดก มาตรา ๖๗ - ๖๙

หมวด ๖ ประเด็นการนำป.พ.พ.มาใช้บังคับโดยอนุโลมในเรื่องมรดกทั้งหมด มีข้อเสนอแนะว่าอาจเกิดปัญหาเนื่องจากตามป.พ.พ. ย่อมรวมถึงการตกทอดทางมรดกถึงบุตรด้วย แต่กฎหมายนี้ยังไม่ถึงเรื่องบุตร ขอเรียนว่า การบัญญัติให้นำป.พ.พ. มาใช้โดยอนุโลม เฉพาะในส่วนที่ตรงกันหรือที่เกี่ยวข้องกัน เห็นควรคงร่างเดิม

ประเด็น ๖ : หมวด ๗ อายุความ มาตรา ๗๐

มาตรา ๗๐ ประเด็นอายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างคู่ชีวิต มีข้อเสนอแนะว่าอายุความสั้นเกินไป ควรกำหนดให้มากกว่า ๑ ปี เพราะเหตุแห่งการเรียกร้องสิทธิและการฟ้องร้องอาจมีหลายสาเหตุ ขอเรียนว่า มาตรานี้เป็นกรรมาญเทียบเคียง ป.พ.พ. มาตรา ๑๙๓/๒๒ เห็นควรคงร่างเดิม

๗. การนำผลการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการพิจารณาจัดทำร่างกฎหมาย

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้พิจารณาความเห็นและข้อสังเกตจากการรับฟังความคิดเห็นครั้งนี้แล้ว เห็นควรปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. บางประเด็น ดังนี้

๗.๑ บันทึกหลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ เพศสภาพ หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้ใช้ชีวิตร่วมกันตั้งครอบครัวแล้ว แต่ไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิและหน้าที่ในการเป็นคู่ชีวิตเช่นเดียวกับคู่สมรส ซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและขัดต่อหลักการที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อรับรองสิทธิของบุคคลดังกล่าว

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ ยังไม่ได้ให้การรับรองสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสทุกประการ ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๒ ชื่อร่างพระราชบัญญัติฯ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.”

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการจดทะเบียนด้วย ไม่ได้กำหนดเรื่องการจดทะเบียนเพียงอย่างเดียว ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๓ ประเด็นกรอบระยะเวลาในการมีผลบังคับใช้ ตามมาตรา ๒

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งแปดสิบหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เนื่องจากเห็นควรแก้ไขเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๔ ประเด็นคำนิยามของคำว่า “คู่ชีวิต” ตามมาตรา ๓

มาตรา ๓ “คู่ชีวิต หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดและได้จดทะเบียน—บุคคลสองคนที่มีอาจใช้สิทธิจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยเหตุแห่งเพศสภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้”

เนื่องจากการแก้ไขปัญหากหากมีการออกกฎหมายเพื่ออนุญาตให้มีการเปลี่ยนคำนำหน้านามได้ในอนาคตและขจัดอุปสรรคในการใช้สิทธิก่อตั้งครอบครัวของกลุ่มเพศกำกวม (Intersex) ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๕ ประเด็นผู้รักษาการตามร่างพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา ๔

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

เนื่องจากการเป็นไปเพื่อจำกัดขอบเขตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้นเป็นผู้รักษาการ ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ โดยกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่จดทะเบียน กระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่จดทะเบียนในต่างประเทศ และกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

๗.๖ ประเด็นหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจดทะเบียน ตามมาตรา ๕

มาตรา ๕ การจดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้จะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองบรรลุนิติภาวะแล้ว ตามกฎหมาย มีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ และมีสัญชาติไทยหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย

หลักเกณฑ์ และวิธีการการจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ซึ่งออกโดยกระทรวงมหาดไทย

เนื่องจากการปรับแก้ให้มีความชัดเจน เพื่อความชัดเจนในความต้องการของตนเอง และป้องกันไม่ให้เยาวชนนำทะเบียนคู่ชีวิตไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น เพื่อให้บุคคลผู้นั้นมีวุฒิภาวะที่เพียงพอในการกำหนดเจตจำนงของตน ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๗ ประเด็นสถานที่ในการจดทะเบียน ตามมาตรา ๖

มาตรา ๖ การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ จะให้ทำที่หน่วยงานใดๆ สำนักทะเบียน ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ได้ กระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนด

เนื่องจากการบัญญัติให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๘ ประเด็นข้อห้ามในคุณสมบัติของบุคคลที่อาจเป็นพยานได้ ตามมาตรา ๑๐

มาตรา ๑๑ บุคคลที่จะเป็นพยานตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ คือ

(๑) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๒) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(๓) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือจักษุบอดทั้งสองข้าง

เนื่องจากข้อห้ามดังกล่าวอาจเป็นการเลือกปฏิบัติ ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๙ ประเด็นความสัมพันธ์ของคู่ชีวิต ตามมาตรา ๑๓

มาตรา ๒๑ คู่ชีวิตต้องอยู่กินด้วยกันฉันคู่ชีวิต ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน รวมทั้งให้มีสิทธิในความสัมพันธ์ในฐานะคู่ชีวิต อาทิ การยินยอมให้รักษาพยาบาล อำนาจในการจัดการศพ การดำเนินคดีอาญาแทนคู่ชีวิตของตน การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการขาดไร้อุปการะ

เนื่องจากการแก้ไขปัญหาร่งด่วนที่เกิดขึ้นกับคู่ชีวิตในปัจจุบัน ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๑๐ หมวด ๓ ประเด็นทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต ตามมาตรา ๑๗ - ๔๔

มาตรา ๒๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ หมวด ๔ ว่าด้วยทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา มาใช้บังคับกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

เนื่องจากเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงใช้การอนุโลมให้เป็นเช่นเดียวกับหมวดมรดก เพื่อให้มีความสอดคล้องกันทั้งฉบับ ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๑๑ ประเด็นการจดทะเบียนสมรสหลังจากจดทะเบียนคู่ชีวิต ตามมาตรา ๕๔

มาตรา ๓๐ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต มีดังต่อไปนี้ โดยเพิ่มเติม “(๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจดทะเบียนสมรสกับผู้อื่น”

เนื่องจากการแก้ไขปัญหาการไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้จดทะเบียนสมรสภายหลังการจดทะเบียนคู่ชีวิต ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๑๒ ประเด็นการแบ่งทรัพย์สินหลังจากสมัครงใจเลิกกัน ตามมาตรา ๖๓

มาตรา ๓๘ เมื่อสมัครงใจเลิกกันโดยการจดทะเบียนให้แบ่งทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตให้แต่ละฝ่ายได้ส่วนเท่ากัน เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

เนื่องจากการแก้ไขเพื่อให้อำนาจแก่คู่ชีวิตในการตัดสินใจเรื่องทรัพย์สินของตนเอง ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

๗.๑๓ ประเด็นการแบ่งความรับผิดชอบในหนี้เมื่อการเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๖๕

มาตรา ๔๐ เมื่อการเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง ให้แบ่งความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกันตามส่วนเท่ากัน เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

เนื่องจากการแก้ไขเพื่อให้อำนาจแก่คู่ชีวิตในการตัดสินใจเรื่องหนี้สินของตนเอง ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

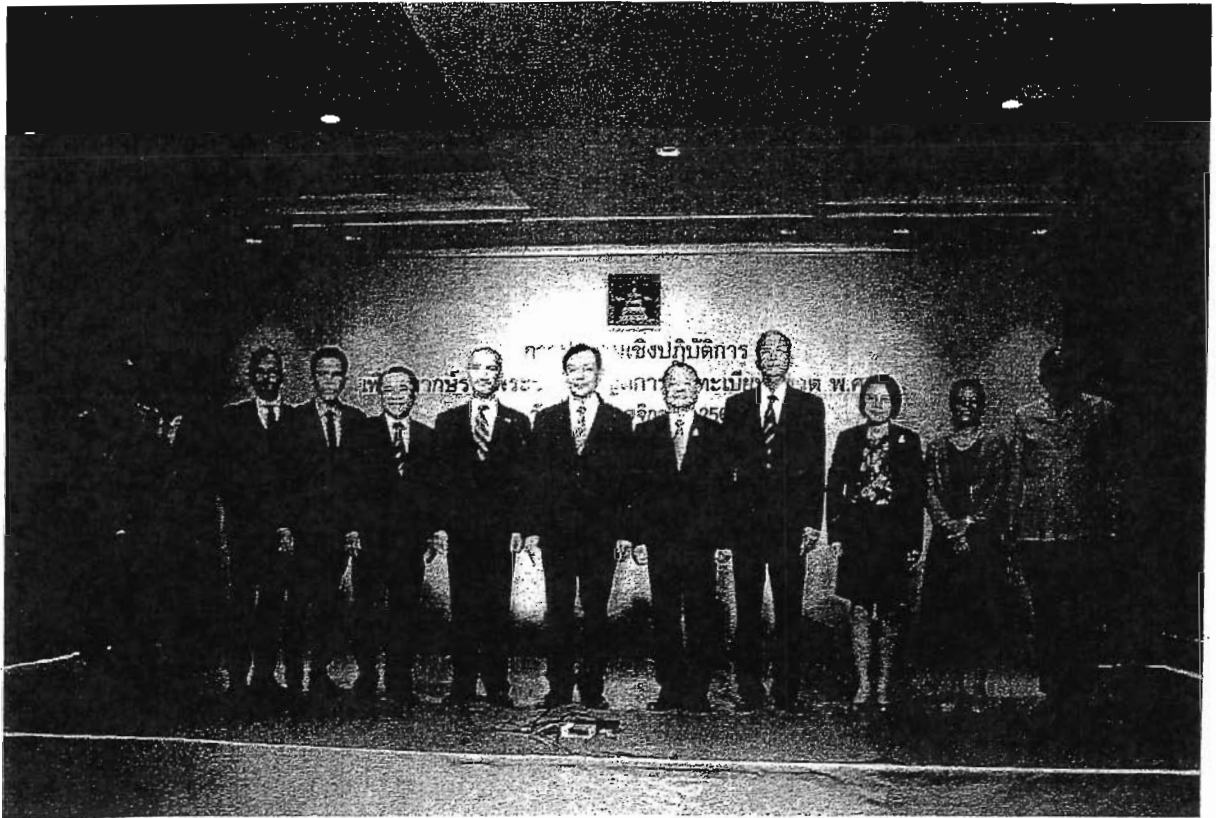
หลักฐานการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็น
ที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย
(ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.)

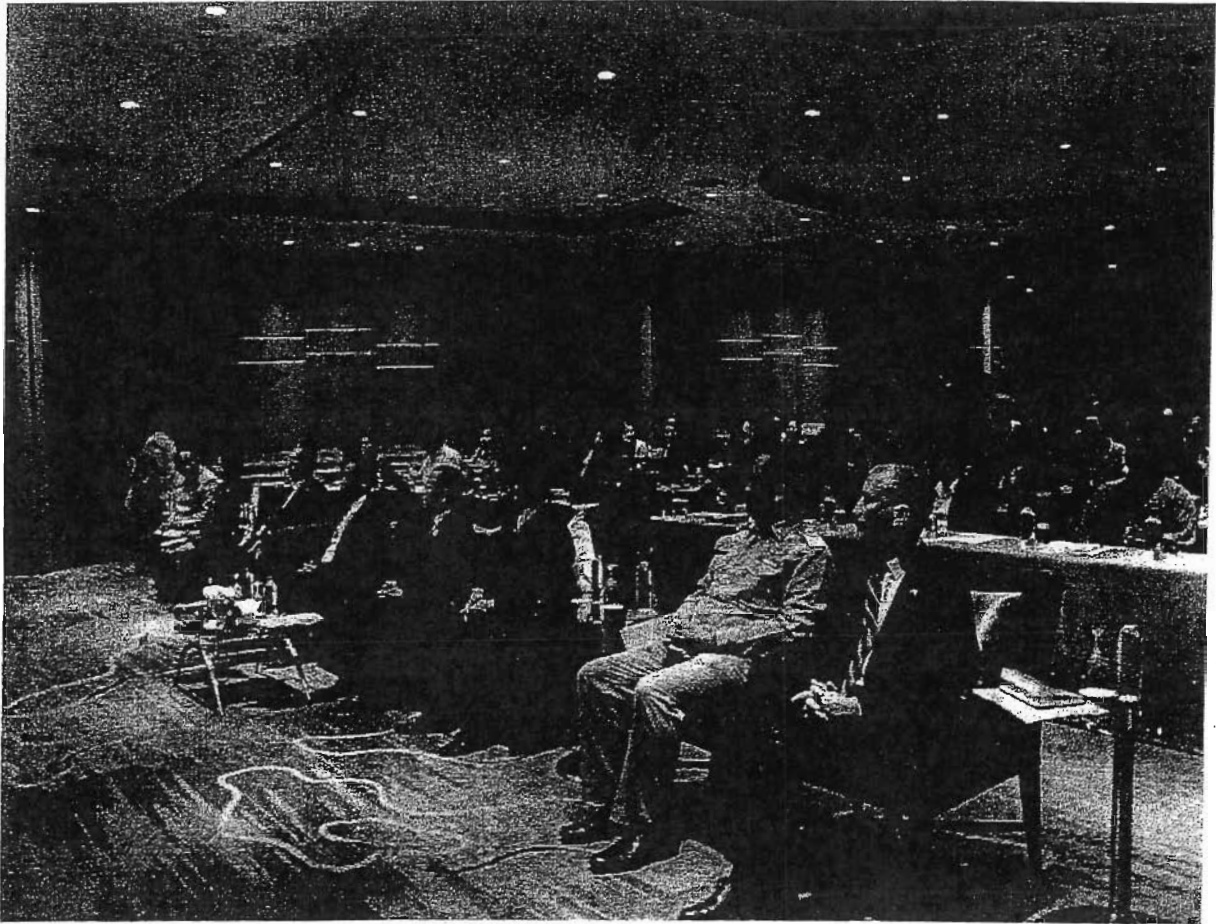
เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ และดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๐ (แนวทางการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ผ่านการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. จำนวน ๕ ครั้ง ใน ๕ พื้นที่ ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ได้แก่

๑. หลักฐานการรับฟังความคิดเห็น

๑.๑ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ในวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพฯ

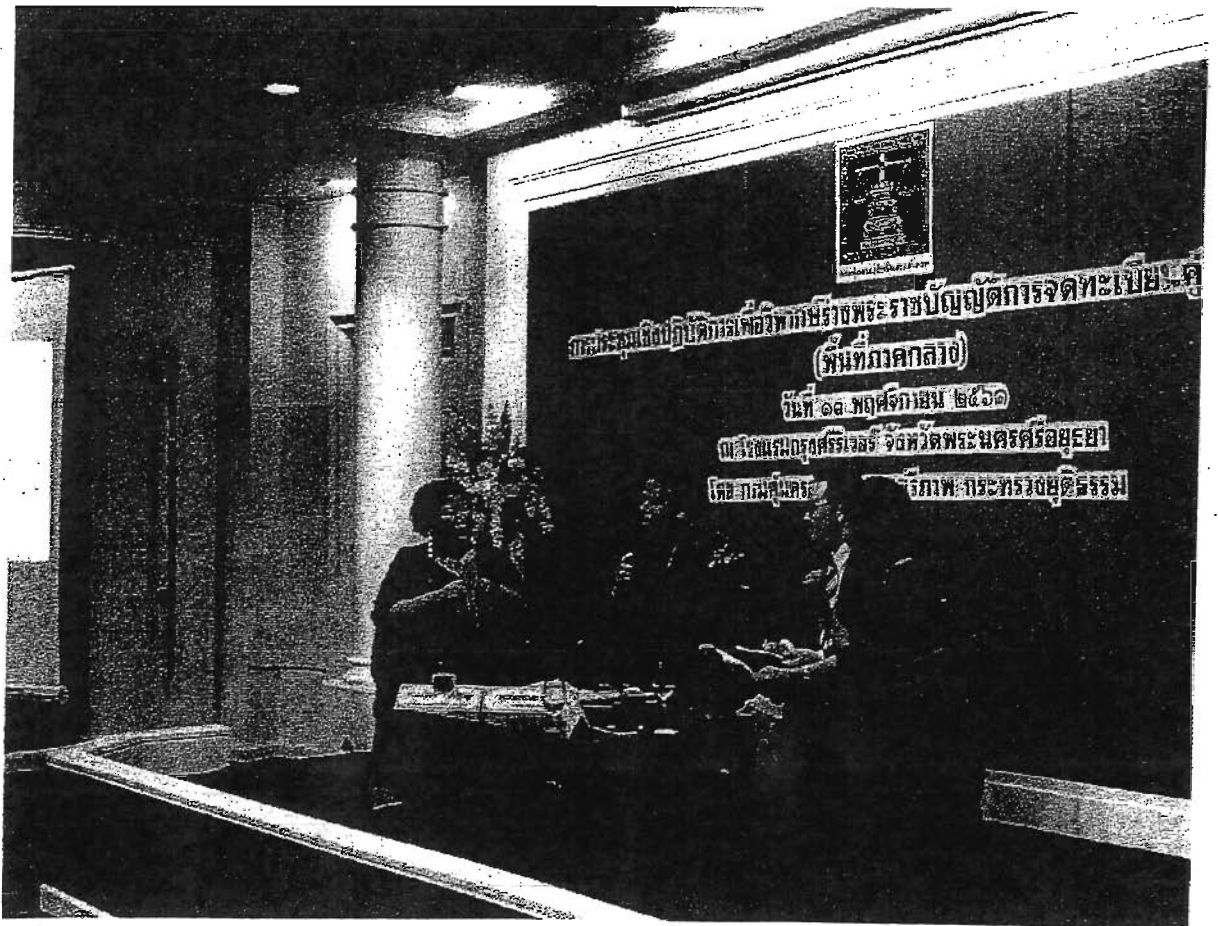
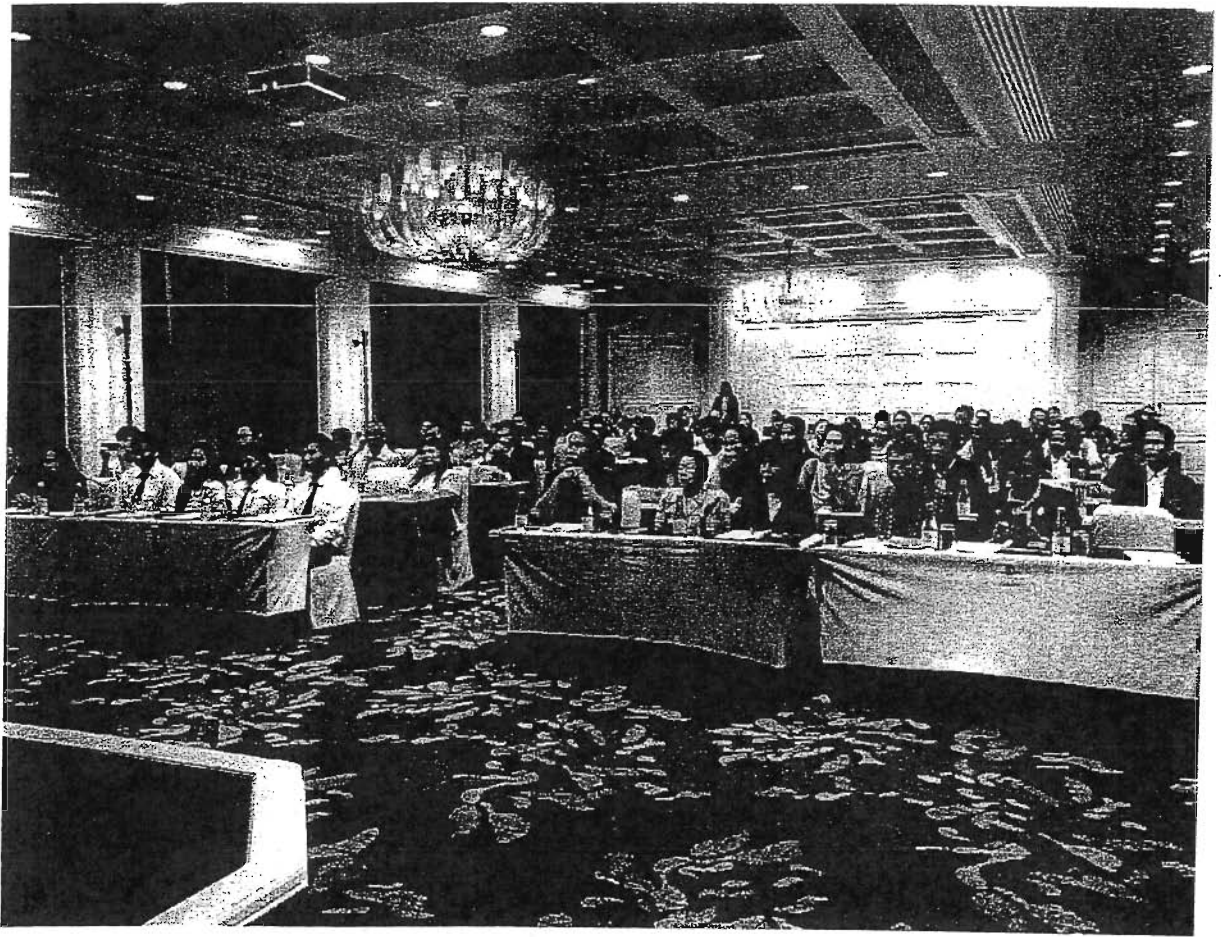
๑.๒ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่)

๑.๓ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ ภาคกลาง (จังหวัดอยุธยา)

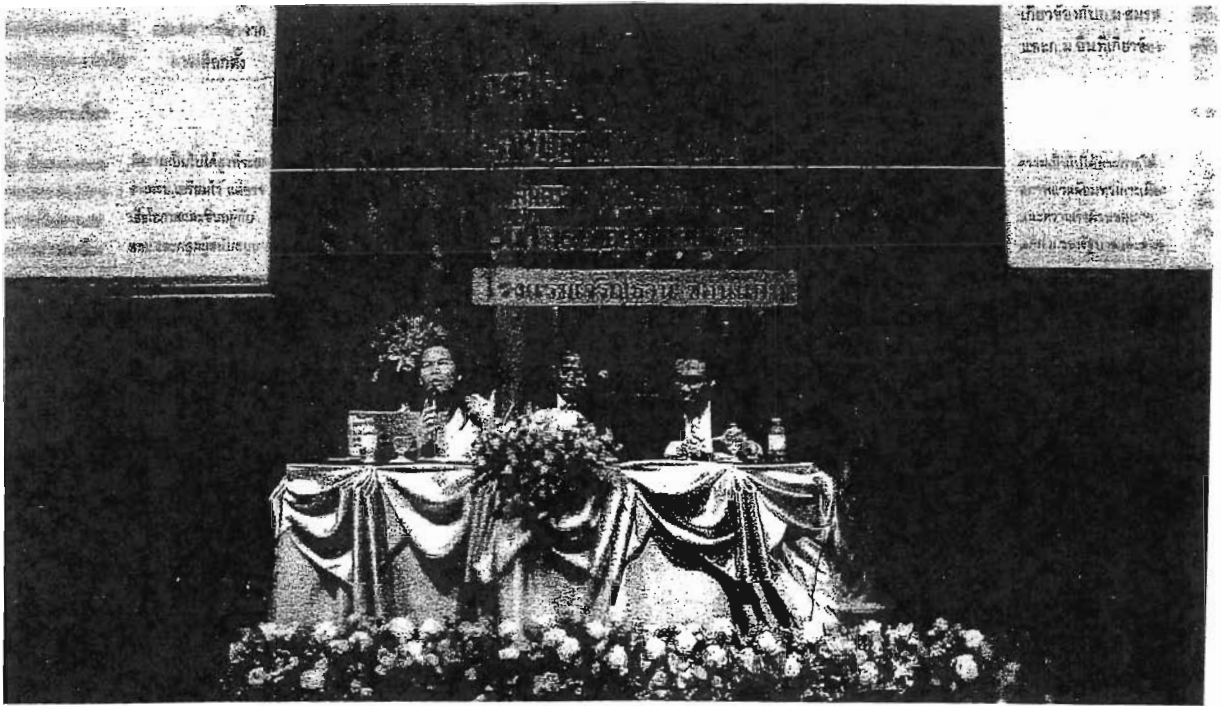

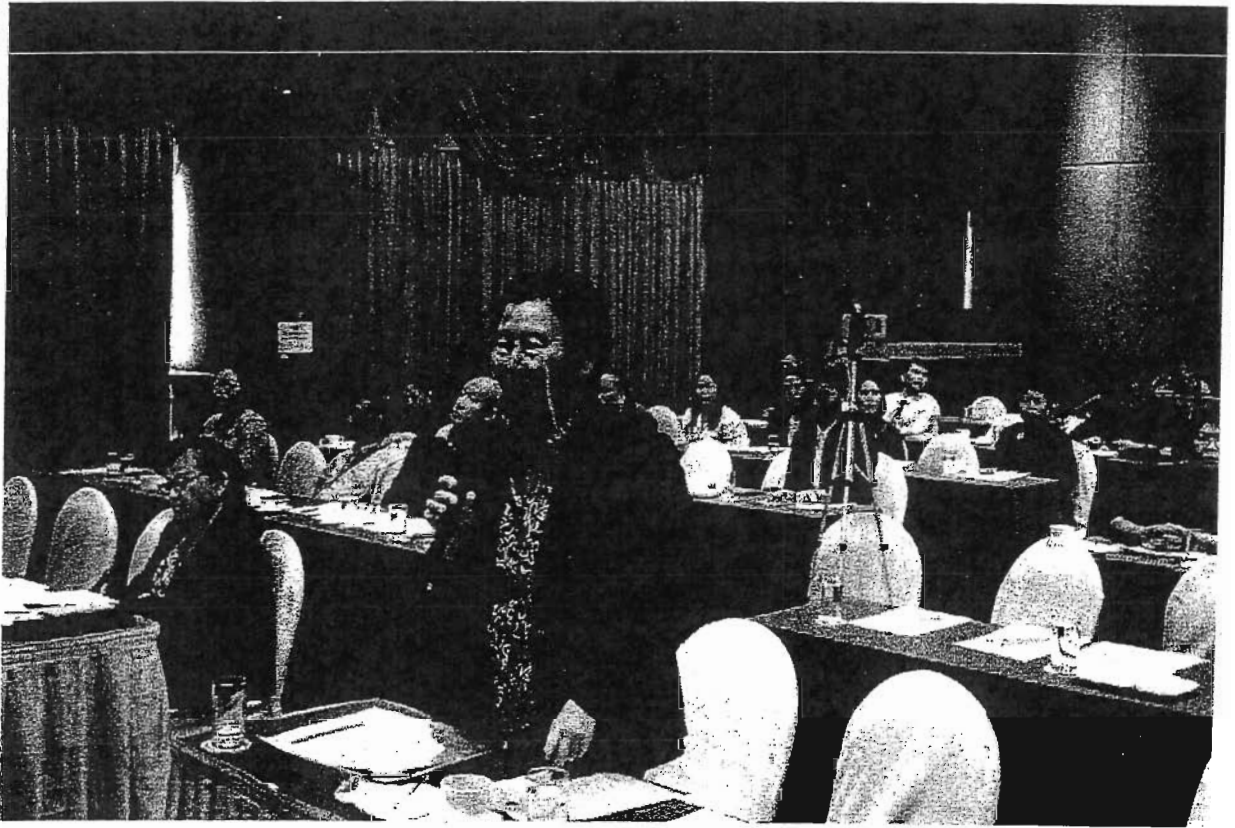
๑.๔ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ ภาคใต้ (จังหวัดสงขลา)

๑.๕ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น)

หลักฐานการรับฟังความคิดเห็น การเปิดเผยสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบ
ที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย
(ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.)

เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ และดำเนินการตามมติ
คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๐ (แนวทางการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา
๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติ
การจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟัง
ความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชนโดยดำเนินการเปิดเผยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
ซึ่งมีหลักฐานการดำเนินการ ดังนี้

๑. หลักฐานการรับฟังความคิดเห็น

๑.๑ หลักฐานการรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ www.lawamendment.go.th

The screenshot shows the Thai Law Amendment website interface. At the top, there is a header with the text "การรับฟังความคิดเห็น" (Public Consultation) and "กฎหมายใหม่" (New Laws). Below this, there is a search bar and a list of bills. The selected bill is "ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ." (Draft Bill on Civil Partnership Registration). The page displays the title of the bill and a summary of its content, including the purpose of the bill and the date of the public consultation. The interface is in Thai and includes various navigation and search options.

(๑) หลักการ

← → 🏠 📄 Not secure | www.lawamendment.go.th | 192.168.1.100 | 2018-11-05-07:32:51

การรับฟังความคิดเห็น

กฎหมายไทย

วงกฏหมายใหม่
กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

หน้าหลัก การวิเคราะห์ผลการรับฟังความคิดเห็น ความนิยม บริการเว็บ

รับฟังความคิดเห็นโครงการรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชน

 รับฟังความคิดเห็นโครงการรับฟัง
ความคิดเห็นขององค์กรอิสระ

8229919
 โทรศัพท์: 113-45-11248
 โทรสาร: 113-45-11255
 11:15:12

ดูข่าว **ข่าว** **บริการใช้งาน** เพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกศร

(ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนนิติบุคคล พ.ศ. ...
 จำนวน 9 วรรค, 5 ประการ ปรับปรุงล่าสุดเมื่อ วันที่ เดือน ปี ขณะนี้ ขององค์กร XIM, จำกัด

ลงทะเบียน
หลักการ
มีสาระสำคัญ
ความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมาย
สาระสำคัญ
ประโยชน์ความดีเห็น

การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่าง พ.ศ. ... เป็นกฎหมายใหม่ที่จะมีผลบังคับใช้ต่อไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การค้าขาย การบริการ การให้บริการของประชาชน

1) มีวัตถุประสงค์การรับฟังความคิดเห็น

2) มีวัตถุประสงค์การรับฟังความคิดเห็น

3) มีวัตถุประสงค์การรับฟังความคิดเห็น

ส่งคืนข้อมูลระบบเพื่อนแสดงความคิดเห็น

(๒) สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา

8572917
วันที่ออก: 11/05/2018
หมายเลข: 2018/01/01

W3C
MAI-A
KACAG 2.0

ล่องหนปกปิด | นักกฎหมาย | ปัญหาและสาเหตุของปัญหา | ความจำเป็นที่ควรตรากฎหมาย | พระราชบัญญัติ | ประเด็นความขัดแย้ง

ปัจจุบันประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว แต่ประเทศไทยยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับการเติบโตของภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาหลักที่พบได้แก่:

1. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

การที่บุคคลใด ๆ ไม่สามารถประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ ได้ เนื่องจากขาดความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเนื่องจากขาดคุณสมบัติอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ นั้น

มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

มาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๐ ให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใด ๆ

ประกอบหน้าที่ราชการในตำแหน่งใด ๆ

(๓) ความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

← Not secure | www.lawamendment.go.th/index.php?lang=eng&action=view&id=340-2018-11-05-07-23-03

การปรับปรุงกฎหมายไทย

ร่างกฎหมายใหม่
กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

หน้าหลัก การวิเคราะห์การปรับปรุงกฎหมาย ความเป็นมา ชีวประวัติ

ค้นหา:

16 ตุลาคม 2561 มีคนดู 460 คน สดุดีไปยัง เหล่าผู้ตั้งให้พระของนครสุโขทัย

(ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
ฉบับ 3151 (ราชกิจจานุเบกษา ๒๕๖๑) ระเบียบล่าสุดเมื่อ วัน, วันที่ เดือน ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ๒๕๖๑ ๒๕๖๑ X.XX, 1.1X

ลงทะเบียน	นิติศาสตร์	นิติทนายความ	ความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมาย	สาระสำคัญ	ประเด็นความเคลื่อนไหว
-----------	------------	--------------	----------------------------	-----------	-----------------------

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับคู่ชีวิต ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนคู่ชีวิต การจดทะเบียนคู่ชีวิต และการจดทะเบียนคู่ชีวิต ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ และในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับคู่ชีวิต ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนคู่ชีวิต การจดทะเบียนคู่ชีวิต และการจดทะเบียนคู่ชีวิต ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ และในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับคู่ชีวิต ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนคู่ชีวิต การจดทะเบียนคู่ชีวิต และการจดทะเบียนคู่ชีวิต ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑

ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหว

กรมร่างหมาย

8572917
โทรศัพท์: 110-46-23-99
โทรสาร: 110-46-23-10
17:18:30

VBC MAY-A
MCG 2.0

๑.๒ หลักฐานการรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (www.rlpd.go.th)

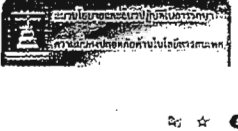
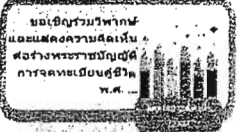
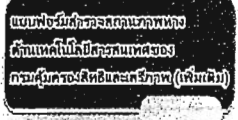
Not secure | www.rlpd.go.th/npdnew/npdnew.php

๑๒ ☆

เว็บไซต์นี้ "เป็นองค์กลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล ฉบับ"

“หลักการบริหารงานที่สำคัญ คือ
อำนวยความสะดวก
ลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความทุกข์ยาก
สร้างประชาสามัคคี
ส่งเสริมคนดีสู่สังคม
เร่งรัด ด้านภัย ยาเสพติด
เร่งรัดปราบทุจริต คอร์รัปชัน
คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ผู้ถูกธรรม
สร้างกระบวนการยุติธรรมให้ยั่งยืน
สร้างการรับรู้กฎหมาย-กติกาสู่
ร่วมพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัคร
มุ่งเดินหน้าสามัคคี-ปรองดอง”

พลอากาศเอก ประจิน วัฒนา
 รมช.รมว.ยุติธรรม
 นายอนุชา นาคาศัย
 นายอนุทิน ชาญวีรกูล
 นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี
 นายสุวิทย์ ธีรเกตุ

สรุปข่าว / ข่าวเด่น

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 (เช้า 39 คน)
 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เข้าไปให้ความช่วยเหลือดูแล กรณีเด็กชายวัย 14 ปี ถูกข่มขืนโดยชายชู้สาว
 ย่างถึงพิพากษา

วันที่ 12 ตุลาคม 2561 (เช้า 146 คน)
 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ลงพื้นที่แจ้งสิทธิฯ แก่ประชาชนผู้เสียหาย จากกรณีถูกคนร้ายขโมยเงินและทรัพย์สิน
 ชาติ

Not secure | www.rlpd.go.th/npdnew/npdnew.php?ID=14-05-39-27/9519_2018-11-05-07-48_34

๑๒ ☆

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
 กระทรวงยุติธรรม
 Rights and Liberties Protection Department
 หมายเลข 1111 กด 77

Search

Thai Eng

หน้าแรก | เนื้อหาข่าว | ข่าวเด่น | คลังข้อมูล | ผู้รับทราบ | สิ่งที่น่าสนใจ | ข่าว/ประวัติ | รายงาน | ข่าวประชาสัมพันธ์ | ข่าวไทยเด่น

เว็บไซต์นี้ "เป็นองค์กลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล ฉบับ"

(ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.

Details
 Parent Category: กฎสิทธิมนุษยชนพระราชบัญญัติ
 Hits: 16

(ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.

http://www.rlpd.go.th/npdnew/npdnew.php?ID=14-05-39-27/9519_2018-11-05-07-48_34

กองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

สำนักงานที่
 ผู้บริหาร
 รองผู้
 ประธานเจ้าหน้าที่
 ผู้ช่วยประธานเจ้าหน้าที่
 เลขาธิการ
 ผู้อำนวยการ

๑.๓ หลักฐานการรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ฮิวแมน ไรท์ เซ็นเตอร์ (www.humanrightscenter.go.th)

The screenshot shows the website of the Human Rights Center (HRC) in Thailand. The page features a navigation menu with items like 'หน้าหลัก', 'เกี่ยวกับเรา', 'ข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน', 'คำสั่งที่เกี่ยวข้อง', 'Download', 'กิจกรรม', and 'วิสัยทัศน์'. A prominent banner in the center contains the following text:

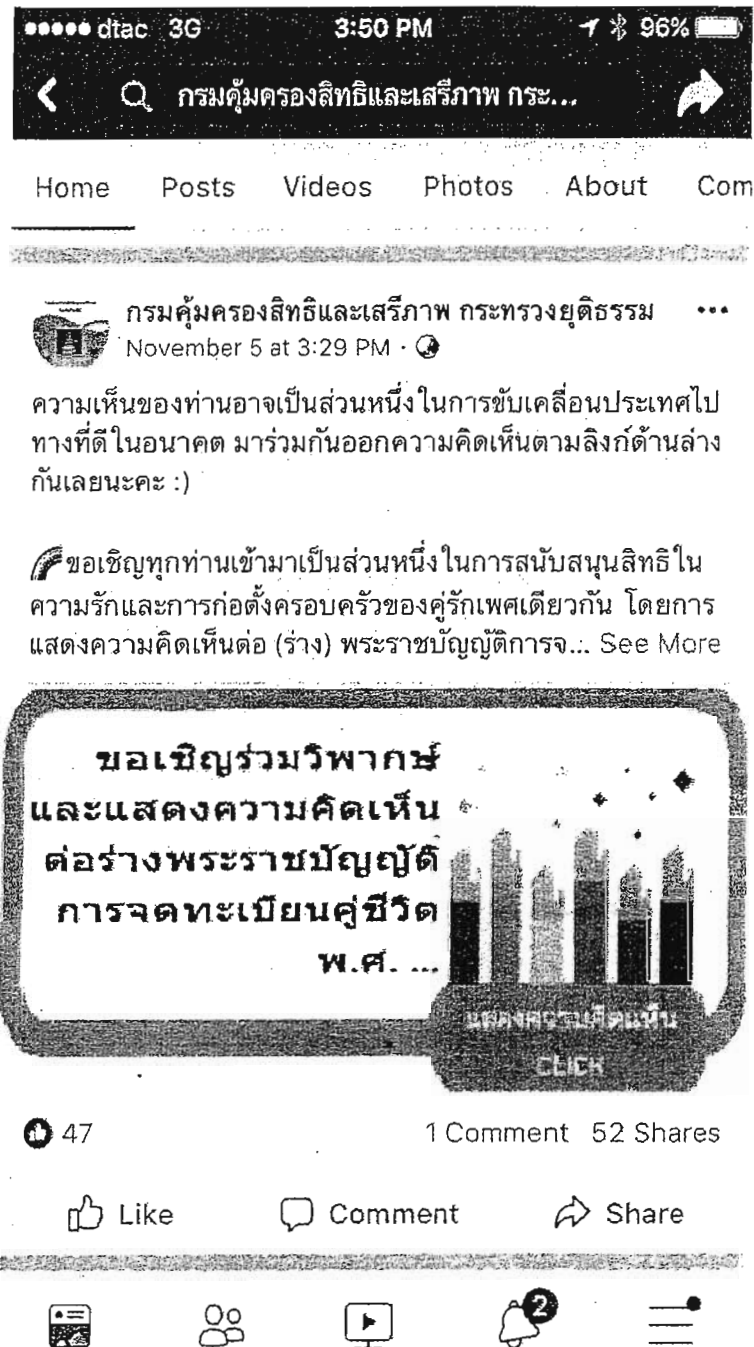
ขอเชิญร่วมวิพากษ์
และแสดงความคิดเห็น
ต่อร่างพระราชบัญญัติ
การจดทะเบียนคู่มือชีวิต
พ.ศ.

Below the banner, the text reads: + (ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่มือชีวิตพ.ศ.

At the bottom of the page, there is contact information for the Human Rights Center, including the address, phone numbers (0 2141 2737-38 and 0 2141 2748), and website URLs (www.hrc.go.th and www.humanrightscenter.go.th). A small table on the right side of the footer provides statistics: Hits: 11912, Visits: 21,630, and Pages: 153,000.

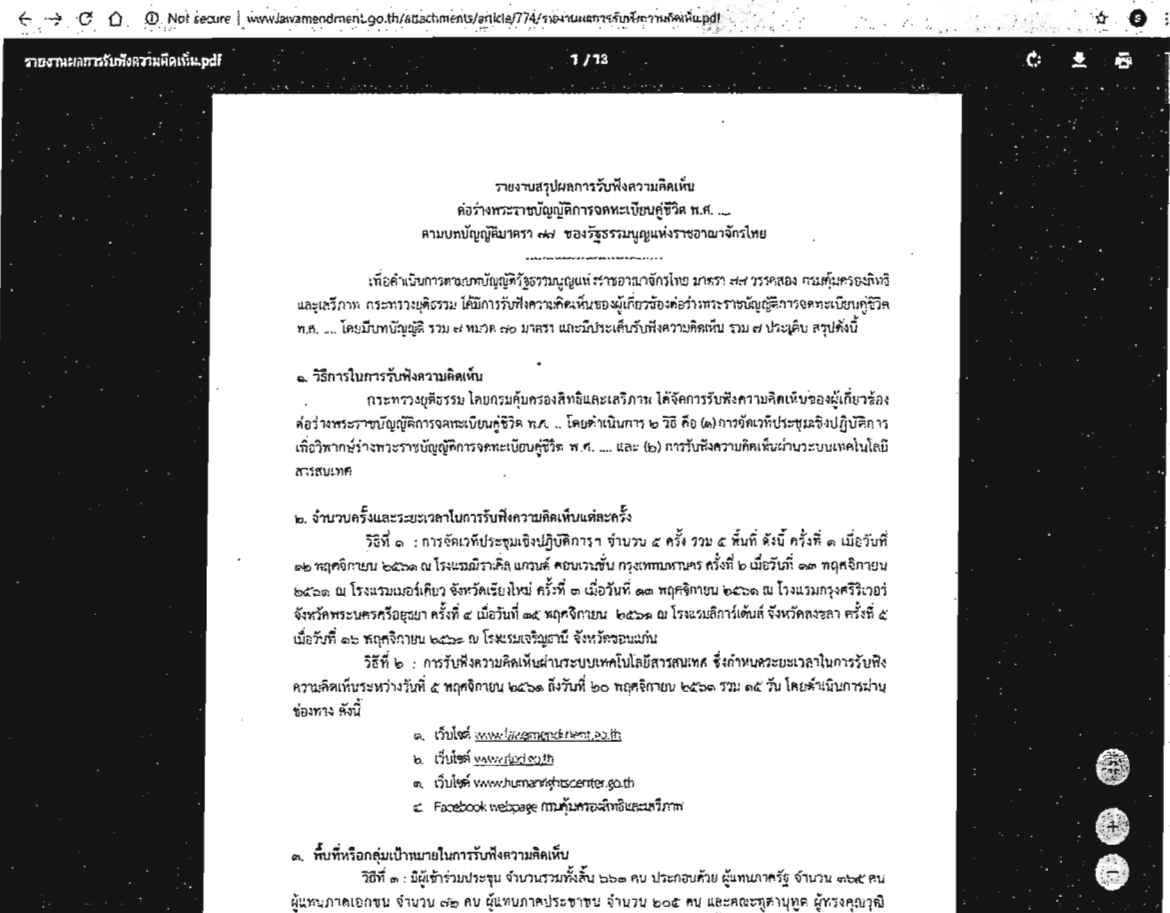
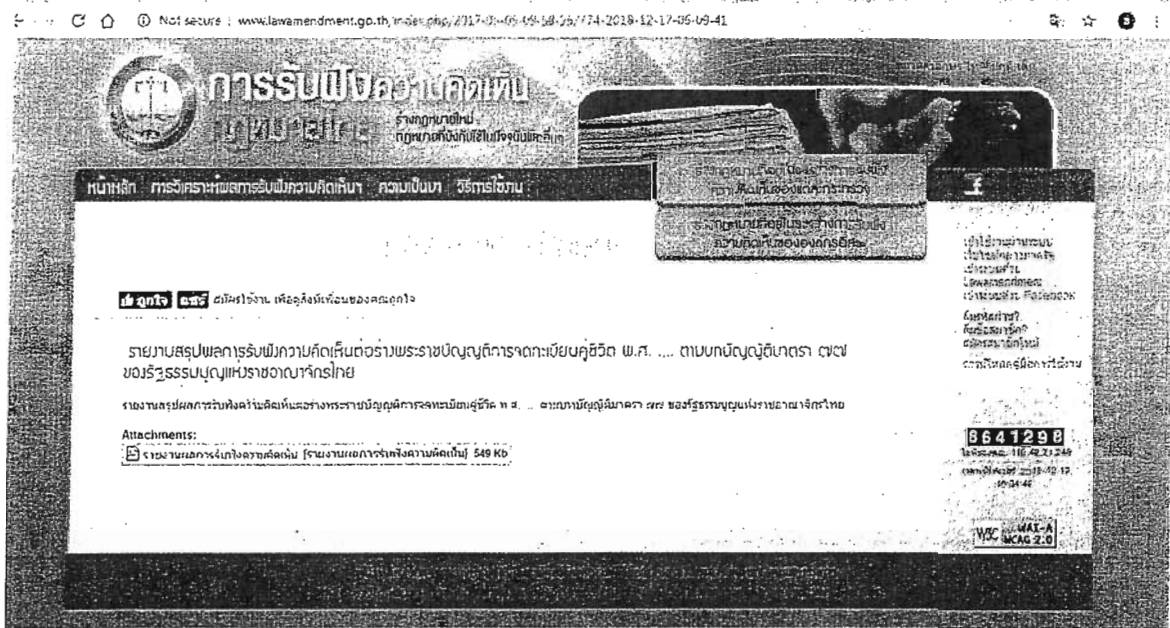
The browser's address bar shows the URL: www.humanrightscenter.go.th/SeitePages/AD_KCPL.aspx. The browser's taskbar at the bottom displays several open files, including 'LGEF banner.png', '0014.jpg', '0014.jpg', '0013.jpg', and '0013.jpg'.

๑.๔ หลักฐานการรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์เฟสบุ๊ก ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๒. หลักฐานการเปิดเผยผลสรุปการรับฟังความคิดเห็น

๒.๑ หลักฐานการเปิดเผยผลสรุปการรับฟังความคิดเห็นผ่าน www.Lawamendment.com

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
กระทรวงยุติธรรม
Rights and Liberties Protection Department
สายด่วน 1111 กด 77

A A A+ The End

หน้าหลัก | เกี่ยวกับเรา | ข่าวประชาสัมพันธ์ | คู่มือ | ติดต่อเรา | ข่าว/ประกาศ | รายงาน | ข่าวประชาสัมพันธ์

เว็บไซต์นี้เป็นองค์กลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษย

“หลักการบริหารงานที่สำคัญ คือ
อำนวยความยุติธรรม
ลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความทุกข์ยาก
สร้างประชาสามัคคี
ส่งเสริมคนดีสู่สังคม
เร่งรัด ด้านภัย ยาเสพติด
เร่งรัดปราบทุจริต คอรัปชั่น
คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ คุ้มครอง
สร้างกระบวนการยุติธรรมให้ยั่งยืน
สร้างการรับรู้กฎ-กติกา
ร่วมพัฒนาเครือข่ายอาสา
มุ่งเดินหน้าสามัคคี-ปรองดอง”

พลอากาศเอก ประจิน วัฒนา
 รองนายกรัฐมนตรี
 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

สุกัญญา / ชาวเด่น
๒๕๖๓-๐๖-๒๕ ๑๖:๕๕:๕๕

สิทธิมนุษยชน
 ๑๐๐ คน ๒๕๖๓-๒๕๖๔
 พจนานุกรมสิทธิมนุษยชน

ข่าวประชาสัมพันธ์

พจนานุกรมสิทธิมนุษยชน

คู่มือ

นโยบายคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

policy

รายงานผลการรับฟังความคิดเห็นสร้างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.

รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.
 ตามบทบัญญัติมาตรา ๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗ วรรคสอง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. โดยมีบทบัญญัติ รวม ๓ หมวด ๓๐ มาตรา และมีประเด็นรับฟังความคิดเห็น รวม ๔ ประเด็น สรุปดังนี้

- การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. โดยแบ่งการรับฟังความคิดเห็นเป็น ๒ วิธี และสรุปผลการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้
 - การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน (จำนวน ๔ ครั้ง รวม ๔ พื้นที่)
 - มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนรวมทั้งสิ้น ๖๖๓ คน
 - ประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ จำนวน ๓๖๔ คน ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน ๓๒ คน ผู้แทนภาคประชาชน จำนวน ๒๖๗ คน และคณะตุลาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๓๔ คน
 - สรุปการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อร่างพระราชบัญญัติ
 - เห็นด้วย จำนวน ๕๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕๖
 - ไม่เห็นด้วย จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๔
 - โดยแยกรายละเอียดของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้
 - ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร
 - มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๓๕ คน ประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ จำนวน ๑๑๓ คน ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน ๒๓ คน ผู้แทนภาคประชาชน จำนวน ๒๖ คน คณะตุลาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ จำนวน ๑๐ คน
 - สรุปการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อร่างพระราชบัญญัติ
 - เห็นด้วย จำนวน ๑๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๕๖
 - ไม่เห็นด้วย จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๔
 - ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ณ โรงแรมเมอร์เคียว จังหวัดเชียงใหม่
 - มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๔๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ จำนวน ๖๔ คน ภาคเอกชน จำนวน ๕๔ คน และภาคประชาชน จำนวน ๒๒ คน

แผนการจัดทำกฎหมายลำดับรอง กรอบสาระสำคัญ และกรอบระยะเวลา

ร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

ลำดับ	เรื่อง	กรอบสาระสำคัญ	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
กระทรวงการต่างประเทศ (กรมการกงสุล)				
๑	กฎกระทรวง การต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอนและวิธีการจดทะเบียนคูชีวิตและการเลิกการเป็นคูชีวิต - คุณสมบัติของผู้ขอ - เอกสารและหลักฐาน - แบบพิมพ์คำร้องและแบบพิมพ์ทะเบียนคูชีวิตและการเลิกการเป็นคูชีวิต - สถานที่ในการจดทะเบียน - การเชื่อมและนำส่งข้อมูลกับกระทรวงมหาดไทย - ขั้นตอนและวิธีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม - แบบพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น คำร้องขอจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม หนังสือแสดงความยินยอมของคูชีวิตของคู่ที่จะรับบุตรบุญธรรม ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม คำร้องขอจดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรม และทะเบียนการเลิกรับบุตรบุญธรรม 	๑๘ เดือน	เนื่องจากต้องมี การหารือและ ประสานงานกับ กระทรวง มหาดไทยซึ่งมี สาระสำคัญด้าน สารัตถะและเรื่อง ของการเชื่อมต่อ ฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงการสร้าง แบบพิมพ์ในระบบ (การจดทะเบียน คูชีวิตและการเลิก การเป็นคูชีวิต) และประสานหารือ กับศูนย์อำนาจการ รับเด็กเป็นบุตร บุญธรรมเกี่ยวกับ แบบพิมพ์ต่างๆ
๒	ระเบียบกระทรวงการ ต่างประเทศว่าด้วยการ จดทะเบียนคูชีวิต	รายละเอียดและวิธีการในการดำเนินการจดทะเบียนคูชีวิต การเลิกการเป็นคูชีวิต และการรับบุตรบุญธรรม	๑๒ เดือน	และระเบียบ ในการรับบุตรบุญ ธรรมกรณีคูชีวิต เป็นผู้รับ

ลำดับ	เรื่อง	กรอบสาระสำคัญ	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน)				
๑	กฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๕๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒	กฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๕๓) ได้มีการระบุคำว่า “คู่สมรส” ทั้งในเนื้อหาและแบบฟอร์มท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๕๓) เพื่อให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ. อาจต้องเพิ่มเติมคำว่า “คูชีวิต” ในกฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ ดังนี้ - ข้อ ๑๑ (๕) (๖) - ข้อ ๑๒ (๗) (๑๐) - ข้อ ๑๓ - ข้อ ๒๑ (๑) (ก) (ข) , (๒) - ข้อ ๒๗ (๒) (๓) - หมายเหตุท้ายกฎกระทรวง - แบบ บธ.๕ คำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม	ระยะเวลาตามกฎหมาย ๒ ปี	
กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง)				
๑	ร่างกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ การปฏิบัติงานการ ทะเบียนคูชีวิตกำหนด ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่าย พ.ศ.	๑.๑ กำหนดให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวมีหน้าที่ ในการจดทะเบียนหรือบันทึกการทะเบียน คูชีวิต ๑.๒ ให้อธิบดีกรมการปกครองมีอำนาจ ออกระเบียบกรมการปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการทะเบียนคูชีวิต ๑.๓ กำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย การดำเนินการปฏิบัติงานการทะเบียนคูชีวิต	ภายใน ๑๒๐ วันนับแต่วันที่ ร่าง พระราชบัญญัติ คูชีวิต พ.ศ. บังคับใช้	
๒	ร่างระเบียบกรม การปกครองว่าด้วย การปฏิบัติงาน การทะเบียนคูชีวิต พ.ศ.	๒.๑ กำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน การทะเบียนคูชีวิตเกี่ยวกับการขอจดทะเบียนหรือบันทึกการทะเบียนคูชีวิต ๒.๒ กำหนดแบบคำขอการจดทะเบียน หรือบันทึกการทะเบียนคูชีวิต แบบพิมพ์ การทะเบียนคูชีวิตการกำหนดเลข	ภายใน ๑๒๐ วันนับแต่วันที่ ร่าง พระราชบัญญัติ คูชีวิต พ.ศ. บังคับใช้	

ลำดับ	เรื่อง	กรอบสาระสำคัญ	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
		การทะเบียนคู่ชีวิต ใบสำคัญการเป็นคู่ชีวิต ใบสำคัญการเลิกการเป็นคู่ชีวิต ๒.๓ กำหนดวิธีการจัดเก็บและการให้บริการ ข้อมูลจากฐานข้อมูลการทะเบียนคู่ชีวิต		